

Ν. Ν. Γαλιώτης *2^{ος} Δ. Δ. Καραϊσκάκης*
Α. ΑΛΟΪΖΟΥ - Γ. ΣΑΚΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μαίρη Ν. Παρίνη

Α. ΑΛΟΤΖΟΥ — Γ. ΣΑΚΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

(καὶ 1ον ἔτος συνδιδασκαλίας Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως)

Πέμπτη ἔκδοσις

Συμφώνως πρὸς τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας

(Συσταθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 57438]26-2-49
Ἐγκυκλίου τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας)

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο έχει την υπογραφή ενός των συγγραφέων
καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ Ἐκδότη.

Τὸ βιβλίο ἀκολουθεῖ τὴν ὀρθογρα-
φία τῆς ἀπὸ 246/47 Προκηρύξεως
τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας.

Ἀπαγορεύεται ἡ χρησιμοποίηση τοῦ
περιεχομένου καὶ τῶν εἰκόνων τοῦ
βιβλίου αὐτοῦ, γιὰ ὁποιοδήποτε σκο-
πό, χωρὶς τὴ γραπτὴ ἄδεια τοῦ συγ-
γραφέα καὶ τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου.

Μαίεν κ. Παρίον.

Εισαγωγικὸν μάθημα

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία

Τί εἶναι ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.—Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μαζί, πὺ πιστεύουν στὸν Χριστό, ἀποτελοῦν τὴ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἢ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Τί εἶναι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.—Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία εἶναι ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν ἡμέραν πὺ ιδρύθηκε ἵσαμε σήμεραν.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐξετάζει :

α') Πῶς ιδρύθηκε ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

β') Πῶς ἀπλώθηκε μὲ τὸν καιρὸ σ' ὅλον τὸν κόσμον.

γ') Τί ἐμπόδια ἐπέρασε καὶ τί διωγμοὺς ἔπαθε.

δ') Πῶς ἐσώθηκε καὶ ἔζησε γενικὰ ὡς σήμεραν.

Κεφάλαιον Α'.

**Πώς ιδρύθηκε ἡ πρώτη
Χριστιανικὴ Ἐκκλησία**

**1. Ἡ Πεντηκοστὴ καὶ ἡ Ἐπιφοίτησις
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος**

Ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη ξέρομε πῶς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πρὶν ἀναληφθῆ στοὺς οὐρανούς, ἔδωσε παραγγελία στοὺς μαθητὲς του νὰ μὴν ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὥσπου νὰ στείλῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ τοὺς φωτίσῃ, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ διδάξουν καὶ νὰ διαδώσουν τὴ Θρησκεία του σὲ ὅλον τὸν κόσμον.

Τὴν παραγγελίαν αὐτὴν τοῦ Χριστοῦ ἐτήρησαν οἱ μαθητὲς του καὶ δὲν ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ.

Ἡ Ἐπιφοίτησις.— Μιὰ ἡμέρα οἱ μαθητὲς ἦταν μαζεμένοι σ' ἓνα σπίτι τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ προσεύχονταν. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἦταν μιὰ Ἰουδαϊκὴ ἑορτὴ ποὺ λεγόταν Πεντηκοστή, γιὰτὶ ἑωρταζόταν πενήντα ἡμέρες μετὰ τὸ Πάσχα.

Ξαφνικὰ ἀκούσθηκε μιὰ δυνατὴ βοή, σὰν ἐκείνη ποὺ γίνεται, ὅταν φυσᾷ δυνατὸς ἀέρας. Τὴν ἴδια στιγμὴ, ἐπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι κάθε μαθητῆ, ἐπαρουσιάσθηκε μιὰ πύρινη γλῶσσα.

Οἱ μαθητὲς ξαφνιασθηκαν ἀκούοντας τὴν δυ-

νατή βοή και βλέποντας τις πύρινες γλώσσες επάνω απ' τὰ κεφάλια τους. Ἐκατάλαβαν ὅμως ἀμέσως πὼς μὲ τις πύρινες γλώσσες ἔγινε ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως τοὺς ὑποσχέθηκε ὁ Χριστός, γιατί τὴν ἴδια στιγμή ἐκατάλαβαν, πὼς ἐφωτίσθηκε ὁ νοὺς τους κι ἡ καρδιά τους ἐξεθάρρεψε.

Ὅπως ξαφνιάσθηκαν οἱ μαθητὲς ἀπὸ τὴ μεγάλη βοή, τὸ ἴδιο ξαφνιάσθηκαν καὶ ὅσοι εὐρέθηκαν τὴν ἡμέρα ἐκείνη στὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ εἶχαν μαζευθῇ πολλοὶ Ἰουδαῖοι καὶ ξένοι τὴν ἡμέραν αὐτὴ στὴν πόλι, γιὰ νὰ ἐορτάσουν τὴν Πεντηκοστή.

Ὅλοι αὐτοὶ ἔτρεξαν στὸ σπίτι ποὺ ἦταν οἱ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ, γιατί ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸ ἀκούσθηκε ἡ δυνατὴ βοή.

Τὸ πρῶτο κήρυγμα.— Οἱ μαθητὲς, βλέποντας τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ξένων, ποὺ εἶχαν γεμίσει τοὺς δρόμους, δὲν ἐφοβήθηκαν. Γεμάτοι σοφία καὶ θάρρος, ἀπὸ τὴν ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐβγῆκαν ἔξω καὶ ἄρχισαν νὰ μιλοῦν στὸν συγκεντρωμένο λαὸ γιὰ τὸν Χριστό, ὃχι μόνο στὴν Ἰουδαϊκὴ γλῶσσα, ἀλλὰ σὲ ὅλες τις γλῶσσες, σὲ τρόπο, ποὺ ὅλοι, Ἰουδαῖοι καὶ ξένοι, ἐκαταλάβαιναν τί τοὺς ἔλεγαν.

Ὅλος ὁ κόσμος ἐπαρξενεύθηκε γι' αὐτὸ κι ἔλεγε ὁ ἓνας στὸν ἄλλο :

— « Μὰ δὲν εἶναι αὐτοὶ οἱ ἀγράμματοι ψαρᾶδες, οἱ μαθητὲς τοῦ Ἰησοῦ ; Πὼς ἔγινε τώρα νὰ μιλοῦν στὴ γλῶσσα μας ; »

Δὲν ἔλειπαν καὶ μερικοὶ κακοὶ ποὺ ἐκορόιδευαν τοὺς μαθητὲς κι ἔλεγαν πὼς ἦταν μεθυσμένοι.

Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.— Τότε ὁ Πέτρος ἐπαρამέρισε τοὺς ἄλλους μαθητὲς καὶ μὲ φωνὴ δυνατὴ εἶπε στὸ πλῆθος :

— « Δὲν εἵμαστε μεθυσμένοι, ἄνδρες Ἰουδαῖοι κι ἐσεῖς

ξένοι πού εύρίσκεσθε έδώ. Μήν άπορητε για όσα βλέπετε και άκούετε. Ό Χριστός, πού έσείς παράνομα τόν έσταυρώσατε, πού άναστήθηκε και άναλήφθηκε στους ούρανοús, μάς έφώτισε με άγιον Πνεύμα, δείχνοντας τή θεϊκή δύναμή του. Μήν άπορητε λοιπόν, παρ ά μετανοήσετε και πιστέψετε στόν Χριστό για νά σωθήτε . . . »

Πολλοί άπό τó πληθος άκουσαν τά λόγια του Πέτρου, έπίστευσαν κι έζήτησαν νά γίνουν Χριστιανοί. Τρείς χιλιάδες έβαπτίσθηκαν τήν ήμέρα εκείνη κι έκαμαν τήν πρώτη Χριστιανική Έκκλησία.

Τό μεγάλο αυτό γεγονός έορτάζει ή Έκκλησία μας στήν έορτή τής Πεντηκοστής, πενήντα ήμέρες μετά τó Πάσχα. Η Πεντηκοστή είναι πάντα ήμέρα Κυριακή. Τήν άλλη ήμέρα, τή Δευτέρα, είναι ή έορτή του άγίου Πνεύματος.

Στήν έορτή τής πεντηκοστής ψάλλεται τó έξής άπολυτίκιο :

«Εύλογητός εί, Χριστέ ό Θεός ήμών, ό πανσόφους τούς άλιείς άναδείξας, καταπέμψας αυτοίς τó Πνεύμα τó Άγιον, και δι' αυτών τήν Οίκουμένην σαγηνεύσας, φιλάνθρωπε δόξα Σοι ! »

Δηλαδή: «Άς είσαι εύλογημένος Χριστέ και Θεέ μας, πού έστειλες στους μαθητές σου τó άγιον Πνεύμα και άπό ψαράδες τούς έκαμες πανσόφους και μ' αυτούς έπήρες όλη τήν Οίκουμένη στη θρησκεία σου. Δόξα σέ Σέ, φιλάνθρωπε ».

2. Η ζωή τών πρώτων Χριστιανών

Άπό τήν ήμέρα πού έπήραν σοφία και θάρρος με τήν έπιφοίτησι του άγίου Πνεύματος, οί μαθητές του Χριστού δέν έπαυσαν νά μιλούν στόν κόσμο για τή Χριστιανική Θρησκεία. Έγιναν πιά άπόστολοι του Χριστού και τής νέας θρησκείας κι έπαιρναν με τó μέρος τους νέους Χριστιανούς.

Σε λίγες ημέρες, οί πρώτοι 3 χιλιάδες Χριστιανοί έγιναν πέντε καί, όσο έπερνούσε ό καιρός, τόσο έπλήθαιναν.

Οί 'Απόστολοι δέν περιωρίσθηκαν μόνο στο κήρυγμα καί στη διάδοσι τής νέας θρησκείας. Μόλις έγινε ή πρώτη Χριστιανική 'Εκκλησία στην 'Ιερουσαλήμ, ανέλαβαν καί τήν φροντίδα νά οργανώσουν τούς πρώτους Χριστιανούς καί νά καθιερώσουν έναν καινούργιο τρόπο ζωής μεταξύ τους, όπως απαιτούσε ή νέα Χριστιανική θρησκεία τής έργασίας καί τής αγάπης. Έφρόντισαν λοιπόν :

α) Νά ζοϋν οί νέοι Χριστιανοί μέ μεγάλη αγάπη μεταξύ τους, σάν νά ήταν όλοι άδέλφια καί μέλη μιās μεγάλης οικογενείας.

β) Νά προσεύχωνται όλοι μαζί, για νά δυναμώη μέσα τους ή πίστι τους στον Χριστό.

γ) Νά τρώγουν όλοι μαζί σέ κοινά συσσίτια από τò ίδιο φαγητό, για νά μὴν καλοπερνούν μερικοί καί οί άλλοι νά υποφέρουν.

δ) Νά πονοϋν καί νά βοηθοϋν τούς πτωχούς κι αδυνάτους.

ε) Νά διαθέτουν οί πλούσιοι τήν περιουσία τους για τò κοινò καλό. Όσοι είχαν περιουσία ή χρήματα, τὰ έδιναν στους 'Αποστόλους. Οί 'Απόστολοι μάζευαν τὰ χρήματα τών πλουσίων, έπωλούσαν τὰ κτήματά τους, καί όσα έπαιρναν τὰ διέθεταν για τò κοινò καλό, είτε στα συσσίτια, είτε στις χήρες καί στα όρφανά.

"Έτσι ώργανωμένοι οί πρώτοι Χριστιανοί από τούς 'Αποστόλους, έζοϋσαν μιὰ ζωή αληθινά Χριστιανική. Ό καθένας έφρόντιζε για τò σύνολο, καί τò σύνολο για τόν καθένα.

3. Οί Διάκονοι

"Όσο έπλήθαιναν όμως οί Χριστιανοί, τόσο πιό

δύσκολο γινόταν τὸ ἔργο τῶν Ἀποστόλων. Οἱ φροντίδες τώρα ἐμεγάλωναν, κι οἱ Ἀπόστολοι ἦταν ὑποχρεωμένοι ν' ἀμελοῦν τὸ κύριο ἔργο τους, τὸ κήρυγμα καὶ τὴ διάδοσι τῆς νέας Θρησκείας, γιὰ νὰ τοὺς μένη καιρὸς νὰ φροντίζουν καὶ νὰ ὀργανώνουν τοὺς νέους Χριστιανοὺς ποὺ ἐπαρουσιάζονταν.

Αὐτὸ ὅμως δὲν ἦταν σωστό, καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἀπεφάσισαν νὰ περιορισθοῦν στὸ καθαυτὸ ἔργο τους, τὸ κήρυγμα, καὶ ν' ἀφήσουν σὲ ἄλλους τὴν ὀργάνωσι τῶν Χριστιανῶν.

Γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν συνέστησαν στοὺς Χριστιανοὺς νὰ διαλέξουν ἀνάμεσά τους ἑπτὰ ἄνδρες, τοὺς πιὸ καλοὺς καὶ ἄξιους, γιὰ ν' ἀναλάβουν αὐτοὶ ὅλες τὶς φροντίδες τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ Χριστιανοί, ποὺ ἄκουαν πάντα μὲ σεβασμὸ τοὺς Ἀποστόλους κι ἔκαναν ὅ,τι τοὺς ἔλεγαν, ἐδιάλεξαν ἑπτὰ πιστοὺς, ἄξιους καὶ μορφωμένους, ποὺ ὠνομάσθηκαν διάκονοι, καὶ ἀνέλαβαν τὴν ὀργάνωσι τῶν Χριστιανῶν.

Ἔτσι ἀφωσιώθηκαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι στὸ καθαυτὸ ἔργο τους, τὸ κήρυγμα καὶ τὴ διάδοσι τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.

4. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος

Τὸ ξάπλωμα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ἄρχισε ν' ἀνησυχῇ τοὺς Ἑβραίους. Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροί τους ἔβλεπαν μὲ φόβον νὰ λιγοστεύουν οἱ ὁπαδοί τους καὶ νὰ πληθαίνουν οἱ Χριστιανοί. Μὰ αὐτὸ ἦταν ἀντίθετο πρὸς τὰ συμφέροντά τους, γιὰτὶ οἱ ἀδικίες καὶ οἱ ἀνομίες τους μόνο στὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία ἐπερνοῦσαν.

Γι' αὐτὸ ἄρχισαν νὰ σπρώχνουν τὸν Ἑβραϊκὸ λαὸ ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν σὲ κάθε εὐκαιρία ποὺ τοὺς ἐπαρουσιαζόταν. Κι ἂν ἔλειπαν οἱ εὐκαι-

ρίες, ἤξεραν νὰ τὶς δημιουργοῦν μόνοι τους.

Ἔτσι, βλέποντας τὸν νεαρὸ διάκονο τῶν Χριστιανῶν **Στέφανο**, νὰ ἐργάζεται μὲ πίστι καὶ ἀφοσίωσι γιὰ τὴ νέα Θρησκεία, ἐσκέφθησαν νὰ τὸν ξεκάμουν.

Ἐβαλαν δικούς τους ἀνθρώπους καὶ τὸν ἐκατηγόρησαν πῶς θέλει νὰ καταλύσῃ τὸν Νόμο

Ἅγιος Στέφανος

Ἅγιος Φίλιππος

τοῦ Μωυσῆ. Μὲ τὴν κατηγορία αὕτὴ ἔφεραν τὸν Στέφανο ἐμπρὸς στὸ Ἰουδαϊκὸ συνέδριο.

Οἱ ἀρχιερεῖς, ἀφοῦ τοῦ εἶπαν τὸν λόγο ποὺ κατηγορεῖται, τὸν ἐκάλεσαν ν' ἀπολογηθῇ. Ὁ Στέφανος, πιστὸς Χριστιανός, ἄρχισε νὰ κατηγορῇ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, γιὰτὶ αὐτοὶ ἐξέχασαν τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ ποὺ τοὺς ἔδωσε ὁ Μωϋσῆς καὶ ὄχι οἱ Χριστιανοί.

Οἱ ἀρχιερεῖς, στὸ ἄκουσμα τῆς κατηγορίας αὐτῆς τοῦ Στεφάνου, ἐσηκώθηκαν μανιασμένοι ἀπὸ τὸν θυμὸ τους, ἔβγαλαν ἔξω τὸν Στέφανο καὶ τὸν παρέδωσαν στὸν ὄχλο τῶν Ἑβραίων γιὰ νὰ τὸν λιθοβολήσῃ.

Οἱ ἐξαγριωμένοι Ἑβραῖοι ἄρχισαν νὰ πετροβολοῦν τὸν Στέφανο μὲ μανία. Μὰ ὁ Στέφανος, γεμᾶτος πίστι στὸν Θεό, ἐδεχόταν ἀτάραχος τοὺς λιθοβολισμοὺς κι ὅταν πιά ἔχανε τὶς αἰσθήσεις του, ἀπὸ τὶς πληγές, ἐσήκωσε τὰ μάτια ψηλὰ στὸν οὐρανὸ καὶ εἶπε: «Δέξου Χριστέ μου τὸ πνεῦμα μου καὶ μὴ λογαριάσης σ' αὐτοὺς τὴν ἁμαρτία τους».

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια, ποὺ μόνον ἓνας ἀληθινὸς χριστιανὸς ἤμποροῦσε νὰ πῇ γιὰ τοὺς ἐχθροὺς του, ἐξεψύχησε ὁ πιστὸς Στέφανος.

Ἡ Ἐκκλησία μας κατέταξε τὸν Στέφανο μετὰ τῶν ἁγίων καὶ τὸν ὠνόμασε πρωτομάρτυρα, γιὰτὶ εἶναι ὁ πρῶτος χριστιανὸς ποὺ ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο.

Τῇ μνήμῃ του ἐορτάζουμε στὶς 27 Δεκεμβρίου.

5. Ὁ Φίλιππος

Ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ Στεφάνου ἐτρόμαξε τοὺς Χριστιανούς, γιὰτὶ οἱ Ἑβραῖοι, πρὶν ἐξαγριωμένοι τώρα, ἄρχισαν νὰ τοὺς κυνηγοῦν. Ἕνας μάλιστα νεαρὸς Ἑβραῖος, ὁ Σαῦλος, ποὺ εἶχε λάβει μέρος στὸν λιθοβολισμὸ τοῦ Στεφάνου, ἄρχισε νὰ καταδιώκῃ συστηματικὰ τοὺς Χριστιανούς. Ὅπου εὑρίσκε χριστιανό, ἄνδρα ἢ γυναῖκα, τὸν ἐπιανε καὶ τὸν ἐπήγαινε ἀμέσως στὴ φυλακὴ.

Οἱ διωγμοὶ αὐτοὶ ἀνάγκασαν πολλοὺς Χριστιανούς νὰ φύγουν.

Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ διάκονος Φίλιππος. Ὁ Φίλιππος ἐπῆγε στὴ Σαμάρεια, ἐδίδασκε τὴ Χριστιανικὴ θρησκεία κι ἔκαμε πολλοὺς Σαμαρεῖτες Χριστιανούς. Ἀπ' τὴ Σαμάρεια, περιώδευσε καὶ σ' ἄλλες πόλεις. Στὸ τέλος ἐγύρισε στὴ Σαμάρεια, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

Ἡ ἐκκλησία μας κατέταξε καὶ τὸν Φίλιππο μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ ἐορτάζει τὴ μνήμῃ του στὶς 14 Νοεμβρίου.

Κεφάλαιον Β'

Τὸ ξάπλωμα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας

1. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος

Στὸν λιθοβολισμό τοῦ Στεφάνου, ὅπως εἶδαμε, εἶχε λάβει μέρος καὶ ὁ νεαρὸς Ἑβραῖος Σαῦλος ἢ Σαοῦλ.

Ὁ Σαῦλος εἶχε γεννηθῇ στὴν πόλι Ταρσό τῆς Κιλικίας. Ἦταν μαθητὴς τοῦ περιφήμου νομοδιδασκάλου Γαμαλιήλ, καὶ ἀπὸ αὐτὸν εἶχε σπουδάσει τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία καὶ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Εἶχε τόσο φανατισμὸ στὸν Μωσαϊκὸ Νόμο, πὺ ἐθεωροῦσε ἐχθρὸ καθέναν πὺ ἦταν ἐνάντιος σ' αὐτόν. Γι' αὐτὸ κατεδίωκε μὲ μανία μεγάλῃ τοὺς Χριστιανούς.

Ὅταν ἔμαθε πὺς στὴ Δαμασκὸ τῆς Συρίας ὑπῆρχαν πολλοὶ Χριστιανοί, ἐπαρουσιάσθηκε στὸν Ἀρχιερέα τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδεια καὶ τὴ βοήθεια, νὰ πάῃ στὴ Δαμασκὸ, γιὰ νὰ πιάσῃ ὅλους τοὺς χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς φέρῃ στὴν Ἱερουσαλήμ.

Ὁ Ἀρχιερεὺς πρόθυμα τοῦ ἔδωσε τὴν ἄδεια καὶ μερικοὺς στρατιῶτες γιὰ βοηθοὺς.

Ὁ Σαῦλος, παίρνοντας τὴ συνοδεία του, ἐξεκίνησε γιὰ τὴ Δαμασκὸ καὶ ἐλογάριαζε μὲ ποιὸν τρόπο θὰ πιάσῃ ὅλους τοὺς Χριστιανούς.

Ὅταν ἐπλησίαζε στήν πόλι, ἄστραψε ξαφνικά γύρω του ἕνα τόσο δυνατὸ φῶς ἀπὸ τὸν οὐρανό, πού ἐθάμβωσε τὸν Σαῦλο, τὸν ἐζάλισε καὶ τὸν ἔρριξε κάτω στὴ γῆ. Ἀμέσως ἄκουσε μιὰ δυνατὴ φωνή, πού τοῦ ἔλεγε:

— « Σαούλ, Σαούλ, γιατί με καταδιώκεις; »

Ὁ Σαούλ ἐρώτησε φοβισμένος :

— « Ποιὸς εἶσαι, Κύριε; »

Ἡ ἴδια δυνατὴ φωνὴ τοῦ ἀπάντησε:

— « Εἶμαι ὁ Ἰησοῦς τὸν ὁποῖον ἐσὺ κυνηγᾷς.

Μὰ ἄδικα κοπιᾷσεις... »

Ὁ Σαῦλος, περισσότερο τώρα φοβισμένος, φωνάζει:

— « Τί πρέπει νὰ κάμω, Κύριε; »

— « Πήγαινε στὴ Δαμασκὸ κι ἐκεῖ θὰ μάθης », τοῦ ἀπαντᾷ ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου.

Ὁ Σαῦλος, τρέμοντας ἀκόμη ἀπὸ φόβο καὶ συγκίνησι, σηκώνεται μὲ δυσκολία, μὰ δὲν ἤμπορεῖ νὰ περπατήσει. Τὰ μάτια του εἶναι ἀνοικτὰ μὰ δὲν βλέπει. Ἐχει χάσει τὸ φῶς του.

Οἱ στρατιῶτες, πού ἦταν παράμερα, σαστισμένοι κι αὐτοὶ πού ἄκουαν τὴ φωνὴ χωρὶς νὰ βλέπουν κανένα, ἐβοήθησαν τὸ Σαῦλο πιάνοντάς τον ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ὠδήγησαν στήν πόλι.

Στὴ Δαμασκὸ ἔμεινε ὁ Σαῦλος τρεῖς ἡμέρες χωρὶς νὰ φάῃ τίποτε καὶ χωρὶς νὰ ἰδῇ τὸ φῶς του. Τὴν τρίτην ἡμέρα, ἕνας ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Δαμασκοῦ, πού λεγόταν Ἀνανίας, ἐπῆγε στὸ σπίτι πού εὕρισκόταν ὁ Σαῦλος.

Ὁ Κύριος εἶχεν ὀδηγήσει τὸν καλὸν αὐτὸν χριστιανὸ νὰ εὕρῃ τὸν Σαῦλο, καὶ τοῦ παρήγγειλε τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ.

Ὁ Ἀνανίας, μόλις εὕρηκε τὸν Σαῦλο, ἔβαλε τὰ χέρια ἐπάνω στὸ κεφάλι του κι ἀμέσως ὁ Σαῦλος εἶδε τὸ φῶς του. Ὁ Ἀνανίας ἐμίλησε στὸν Σαῦλο γιὰ τὴ νέα θρησκεία τοῦ Χριστοῦ κι ἐφώτισε τὸ μυαλό του. Ἀμέσως ὁ Σαῦλος ἐζήτησε

νά γίνη χριστιανός. Ὁ Ἀνανίας τὸν ἐβάπτισε καὶ τὸν ὠνόμασε Παῦλο.

Ἀπὸ τῆ στιγμῇ αὐτῇ ὁ Παῦλος ἔγινε ὁ πιὸ θερμὸς Χριστιανὸς κι ὁ μεγαλύτερος κήρυξ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.

Ὁ Παῦλος ἐκήρυξε σ' ὅλα τὰ ἔθνη καὶ γι' αὐτὸ ὠνομάσθη Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν.

Γιὰ τῇ διάδοσι τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας ἐταξίδευσε τέσσερεις φορές σὲ διάφορα μέρη. Τὰ ταξίδια του αὐτὰ λέγονται ἀποστολικές πορεῖες τοῦ Παύλου.

2. Ὁ Παῦλος ἀρχίζει τὸ κήρυγμα

Ὁ Παῦλος, μόλις ἔγινε χριστιανός, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ, ἐπαρουσιάσθηκε στὴν ἐβραϊκὴ συναγωγὴ τῆς Δαμασκοῦ κι ἄρχισε νὰ κηρύττῃ μὲ πίστι τῇ θρησκείᾳ τοῦ Χριστοῦ. Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Δαμασκοῦ, ποὺ ἤξεραν τὸν Παῦλο φοβερὸ διώκτη τῶν χριστιανῶν στὴν Ἱερουσαλὴμ, ἐπαρξενεύθηκαν ἀκούοντάς τον νὰ διδάσκῃ πὼς ὁ Χριστὸς εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὅταν μάλιστα εἶδαν πὼς πολλοὶ Ἰουδαῖοι τῆς Δαμασκοῦ παρεσύρθηκαν ἀπὸ τὴ διδασκαλίᾳ τοῦ Παύλου κι ἔγιναν χριστιανοὶ ἐπῆγαν νὰ σκάσουν ἀπὸ τὸν θυμὸ τους. Ἀμέσως οἱ ἀρχισυνάγωγοι, συνεδρίασαν κι ἐπῆραν ἀπόφασι νὰ σκοτώσουν τὸν Παῦλο καί, γιὰ νὰ μὴν τοὺς φύγῃ, ἔβαλαν φρουροὺς στὶς πύλες τῆς Δαμασκοῦ.

Οἱ Χριστιανοὶ ὅμως τῆς Δαμασκοῦ, ἔμαθαν τοὺς σκοποὺς τῶν Ἑβραίων κι ἔφεραν μιὰ νύχτα τὸν ἀπόστολο στὸ σπίτι ἑνὸς χριστιανοῦ, ποὺ ἔκαθόταν κοντὰ στὰ τεῖχη, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, μ' ἓνα καλάθι, τὸν κατέβασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη.

Ὁ Παῦλος, φεύγοντας ἀπὸ τὴ Δαμασκὸ, ἦλθε στὴν Ἱερουσαλὴμ, ὅπου, ἓνας ἐπίσημος χριστιανός, ὁ Βαρνάβας, ἐγνώρισε τὸν Παῦλο στοὺς ἄλ-

λους Χριστιανούς πού τὸν ἐδέχθησαν μὲ μεγάλη χαρά.

Ὁ Παῦλος ἄρχισε καὶ στὴν Ἱερουσαλὴμ νὰ κηρύττῃ τὴ νέα θρησκεία, μὲ τόση θερμὴ καὶ πίστι, πού οἱ Ἑβραῖοι ἐλύσσαξαν ἀπὸ θυμό. Ὁ Παῦλος, ὁ φοβερός διώκτης τῶν Χριστιανῶν, μαγεύει τώρα μὲ τὴ ρητορικὴ του ἱκανότητα καὶ τὴ θερμὴ πίστι του τὸν ἑβραϊκὸ ὄχλο καὶ φέρνει στοὺς κόλπους τῆς νέας θρησκείας ὁλοένα καὶ περισσότερους ὁπαδούς.

Οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι φοβοῦνται τὴ δύναμι τοῦ Παύλου κι ἀποφασίζουν τὸ θάνατό του. Μὰ οἱ Χριστιανοί, πού καμαρώνουν τώρα τὸν πιὸ θερμὸ κήρυκα τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, μαθαίνουν τὰ σχέδιά τους καὶ κατορθώνουν νὰ διώξουν τὸν Παῦλο στὴν πατρίδα του, τὴν Ταρσό τῆς Κιλικίας.

Ἀργότερα, ὁ Παῦλος, μαζί μὲ τὸν Βαρνάβα, πηγαίνουν στὴν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας, κηρύττουν τὴ νέα θρησκεία, κάνουν πολλοὺς Χριστιανούς καὶ ἱδρύνουν τὴν πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας. Ὁ Παῦλος, ἔχοντας τώρα κέντρο τὴν Ἀντιόχεια, ἀρχίζει τὶς ἀποστολικὰς πορεῖες του σ' ὅλα τὰ ἔθνη.

3. Πρώτη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου

Ὁ Παῦλος στὴν Κύπρο.—Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια ὁ Παῦλος μὲ τὸν Βαρνάβα καὶ τὸν Μάρκο περιοδεύουν διάφορες πόλεις τῆς Συρίας καὶ κηρύττουν τὸν Χριστιανισμό. Μὲ πλοῖο περνοῦν ἔπειτα στὴν Κύπρο, ἔρχονται στὴν πόλι Πάφο καὶ κάνουν χριστιανὸ τὸν διοικητὴ τῆς Κύπρου Σέργιο.

Ὁ Παῦλος στὴ Μ. Ἀσία.—Ἀπὸ τὴν Κύπρο ὁ Παῦλος φεύγει μὲ πλοῖο κι ἔρχεται στὴ Μ. Ἀσία καὶ περιοδεύει διάφορες πόλεις, κηρύττοντας τὸν Χριστιανισμό. Ὁργανώνει παντοῦ Ἐκκλη-

σίες, ἀφήνει ἀντιπροσώπους του γιὰ νὰ κατη-
χοῦν τοὺς νέους Χριστιανοὺς κι ἐξακολουθεῖ ἀ-
κούραστος τὸ κήρυγμά του ἀπὸ πόλι σὲ πόλι.
Στὴν περιοδεία του αὐτὴ ἔκαμε χριστιανὴ τὴν
Ἀγία Θέκλα καὶ τὸν Τιμόθεο, ποὺ τὸν ἀκολού-
θησε κατόπιν στὶς ἄλλες περιοδεῖες του.

Ὑστερα ἀπὸ περιοδεία τεσσάρων χρόνων,
ὁ Παῦλος ἐγύρισε στὴν Ἀντιόχεια.

4. Δευτέρα ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου

Ὁ Παῦλος ἰδρύει Ἐκκλησία στοὺς Φιλίππους.
Στὴν Ἀντιόχεια ὁ Παῦλος δὲν ἔμεινε πολὺν
καιρό, γιατί ἀπεφάσισε νὰ κηρύξη τὸ Εὐαγγέλιο
στὴν Εὐρώπη. Ἐπῆρε λοιπὸν μαζί του τὸν μα-
θητὴ του Σίλα καὶ ἦλθε στοὺς Φιλίππους.

Ἐκεῖ ἐβγήκε ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι, σ' ἓνα ἐξο-
χικὸ μέρος κοντὰ σ' ἓνα ποτάμι, γιὰ νὰ προσευ-
χηθῇ. Ἐτυχε ὅμως νὰ εὑρεθοῦν ἐκεῖ μερικές γυ-
ναῖκες, ποὺ μόλις εἶδαν τὸν Παῦλο τὸν ἐπλησία-
σαν ἀπὸ περιέργεια. Ὁ Παῦλος, χωρὶς νὰ χάση
καιρό, ἄρχισε ἀμέσως νὰ κατηχῇ τὶς γυναῖκες
στὴ νέα θρησκεία τοῦ Χριστοῦ. Μιὰ ἀπὸ τὶς γυ-
ναῖκες ποὺ λεγόταν Λυδία, ἐπίστευσε καὶ ἐβαπτί-
σθη μ' ὅλη τὴν οἰκογένειά της. Τὸ παράδειγμα
τῆς Λυδίας τὸ ἀκολούθησαν ἔπειτα κι ἄλλοι
πολλοὶ ποὺ ἐβαπτίσθηκαν καὶ ἐσχμάτισαν τὴν
Ἐκκλησία τῶν Φιλίππων. Ὁ Παῦλος μὲ τὸν Σίλα
ἐκατηχοῦσαν τοὺς νέους Χριστιανοὺς στὴ νέα
θρησκεία καὶ δὲν ἔπαυσαν νὰ κηρύττουν τὸ Εὐαγ-
γέλιο στοὺς κατοίκους τῶν Φιλίππων.

Οἱ Ἑβραῖοι ὅμως ἐκατηγόρησαν τὸν Παῦλο
καὶ τὸν Σίλα στοὺς ἄρχοντες, πὼς διδάσκουν νέα
θρησκεία κι ἐκεῖνοι διέταξαν νὰ τοὺς πιάσουν.
Ἄμα τοὺς ἔπιασαν, τοὺς ἔδειραν καὶ τοὺς ἐκλει-
σαν στὴ φυλακὴ. Διέταξαν μάλιστα τὸν δεσμο-
φύλακα νὰ τοὺς προσέχη πολὺ.

Ὁ δεσμοφύλαξ, ἐκτελώντας τὴ διαταγὴ τῶν ἀρχόντων, ἔδωσε τὸν Παῦλο καὶ τὸν Σίλα μὲ βαρεῖς ἀλυσίδες καὶ τοὺς ἔκλεισε στὸ πιὸ ἀσφαλισμένο δωμάτιο τῆς φυλακῆς.

Οἱ δύο φυλακισμένοι ἄρχισαν ἀμέσως νὰ προσεύχωνται. Τὰ μεσάνυκτα, ἔγινε ξαφνικὰ ἓνας δυνατὸς σεισμός, ποὺ ἐκλόνισε ὅλο τὸ κτίριο τῆς φυλακῆς. Οἱ πόρτες ὅλες ἄνοιξαν καὶ τὰ δεσμά τῶν φυλακισμένων ἐλύθηκαν. Ὁ δεσμοφύλαξ, ξυπνώντας καὶ βλέποντας ἀνοικτὲς τὶς πόρτες, ἐφοβήθηκε μήπως τοῦ ἔφυγαν οἱ φυλακισμένοι καὶ ἀπαγοητευμένος, ἀπεφάσισε νὰ σκοτωθῇ μὲ τὸ μαχαίρι του. Ὁ Παῦλος ὅμως τὸν ἐπρόλαβε καὶ τοῦ εἶπε πὼς κανένας φυλακισμένος δὲν ἔφυγε καὶ ἀδίκῃ θά ἐσκοτωνόταν. Ὁ δεσμοφύλαξ ἄναψε φῶς κι εἶδε ὅλους τοὺς φυλακισμένους στὴ θέσι τους. Ἐκατάλαβε τότε τὸ θαῦμα ποὺ ἔγινε κι ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Παῦλο νὰ γίνῃ χριστιανός. Ἐπῆρε μάλιστα μαζί του τὸν Παῦλο καὶ τὸν Σίλα, τοὺς ἐφιλοξένησε σπίτι του καὶ ἐβαπτίσθηκε κι αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του.

Τὸ πρωί, οἱ ἄρχοντες ἔδωσαν διαταγὴ νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ δύο ἀπόστολοι, γιατί ἦταν ρωμαῖοι πολῖτες.

Ὁ Παῦλος ἰδρύει Ἐκκλησίᾳ στὴ Θεσσαλονίκη.-Μόλις ἐβγῆκαν ἀπὸ τὴ φυλακὴ, ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας ἔφυγαν γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη. Ἐκεῖ ἐπαρουσιάσθηκαν στὴ συναγωγὴ τῶν Ἑβραίων καὶ ἐκήρυξαν τὴ νέα θρησκεία μὲ τόση πίστι, ποὺ πολλοὶ ἔγιναν ἀμέσως χριστιανοὶ κι ἐσχημάτισαν τὴν πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησίᾳ τῆς Θεσσαλονίκης.

Οἱ Ἑβραῖοι ὅμως ἐσήκωσαν τὸν ὄχλο ἐναντίον τους γιὰ τὴ διάδοσι τῆς νέας θρησκείας κι ἀναγκάσθηκαν νὰ φύγουν γιὰ τὴ Βέρροια.

Ὁ Παῦλος ἰδρύει Ἐκκλησίᾳ στὴ Βέρροια.-Στὴ Βέρροια, ὁ Παῦλος, ἐξηκολούθησε τὸ ἔργο του.

Ἐδίδασκε τὴ νέα θρησκεία κι ἔκανε πολλοὺς Χριστιανοὺς, ἰδρύνοντας τὴν πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησίᾳ τῆς Βερροίας.

Οἱ Ἑβραῖοι ὅμως ἐκυνήγησαν τὸν Παῦλο καὶ στὴ Βέρροια καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ φύγῃ γιὰ τὰς Ἀθήνας, ἀφήνοντας στοὺς Χριστιανοὺς τῆς Βερροίας τὸν Σίλα ὡς σύμβουλο καὶ ὁδηγό τους.

Ὁ Παῦλος στὰς Ἀθήνας. Ὁ Παῦλος φθάνοντας στὰς Ἀθήνας ἄρχισε νὰ διδάσκῃ τὴ νέα θρησκεία, πότε στὴ συναγωγὴ τῶν Ἑβραίων καὶ πότε στὴν ἀγορά, ὅπου εὗρισκε μαζεμένους πολλοὺς Ἀθηναίους. Πολλές φορές ἐσυζητοῦσε καὶ με τοὺς φιλοσόφους τῶν Ἀθηνῶν, κατακρίνοντας τὴν εἰδωλολατρικὴ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰ ἀγάλματα καὶ τοὺς πολλοὺς θεοὺς καὶ ὑποστηρίζοντας τὴν ἀληθινὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Γρήγορα στὰς Ἀθήνας διεδόθη πὼς κάποιος, γυρνώντας τὴν πόλι, διδάσκει μιὰ νέα θρησκεία. Κι ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἦταν περίεργοι καὶ ἤθελαν ν' ἀκοῦν καὶ νὰ μαθαίνουν κάθε τι καινούργιο, ἐκάλεσαν τὸν Παῦλο στὸ ἀνώτατο δικαστήριό τους, τὸν Ἄρειο Πάγο, γιὰ νὰ μιλήσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὴ νέα θρησκεία ποὺ ἐδίδασκε.

Ὁ Παῦλος γιὰ τὸν Ἄγνωστο Θεό.—Ὁ Παῦλος ἐδέχθηκε μὲ χαρὰ καί, μιὰ ἡμέρα ποὺ ἦταν συγκεντρωμένοι στὸν Ἄρειο Πάγο οἱ Ἀρεοπαγῖτες, οἱ σοφοὶ καὶ πολλὺς κόσμος, ἐστάθηκε στὴ μέση καὶ εἶπε:

— «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι! Γυρνώντας τὴν πόλι σας, εἶδα τὰ ἱερά σας, τοὺς βωμοὺς σας καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Θεῶν σας. Μαζὶ μ' αὐτὰ εἶδα κι ἓνα βωμὸ ποὺ τὸν ἔχετε ἀφιερωμένο, ὅπως λέει ἡ ἐπιγραφή του, «στὸν Ἄγνωστο Θεό». Αὐτὸ μοῦ δείχνει πὼς εἴσθε οἱ πρὸ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι τοῦ κόσμου.

— Γι' αὐτὸν τὸν Ἄγνωστο Θεό, ποὺ τὸν λατρεύετε καὶ δὲν τὸν ξέρετε θὰ σᾶς ὁμιλήσω σήμερα. Ὁ ἄγνωστος Θεός σας εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ποὺ ἐδημιούργησε τὸν Οὐρανὸ, τὴ Γῆ καὶ ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ ἀληθινὸς Θεὸς δὲν κατοικεῖ μέσα στοὺς ναοὺς καὶ δὲν λατρεύεται σὲ ὠρισμένο μέρος, γιὰτ' εἰ-

Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Ε', Ἀλοῦζου—Σακκᾶ

ναι πνεῦμα κι εὐρίσκεται παντοῦ. Ὁ Θεὸς αὐτὸς ἔστειλε τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν Υἱόν του, στὴν Ἰουδαία, ποὺ ἐδίδαξε στοὺς ἀνθρώπους τὸ θέλημά του, ἔπαθε, ἐσταυρώθη καὶ ἀνεστήθη καὶ θὰ ἔλθῃ πάλι κάποια ἡμέρα νὰ κρίνῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ζωντανούς καὶ τοὺς νεκρούς ποὺ τότε θὰ ἀναστηθοῦν. Αὐτὸν τὸν ἀληθινὸ Θεὸ πρέπει νὰ λατρεύετε καὶ νὰ ἐκτελεῖτε τὸ θέλημά του».

Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης.— Οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπ' ὅσους ἄκουσαν τὴ διδασκαλίᾳ τοῦ Παύλου ἐγέλασαν, ἀκούοντας γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν. Μερικοὶ ὅμως ἐπίστευσαν καὶ μαζί μ' αὐτοὺς ὁ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, ποὺ ἐβαπτίσθη καὶ ἐχειροτονήθη ἀπὸ τὸν Παῦλο ἐπίσκοπος τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν. Ἀργότερα ὁ Διονύσιος ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο τὸ 95 μ. Χ. Ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴ μνήμη του στὶς 3 Ὀκτωβρίου καὶ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τὸν τιμᾷ γιὰ πολιουῦχο ἅγιό της.

Ὁ Παῦλος στὴν Κόρινθο.— Ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ὁ Παῦλος ἐπῆγε στὴν Κόρινθο. Ἐκεῖ ἐγνώρισε τὸν Ἰουδαῖο Ἀκύλα καὶ τὴ γυναῖκα του Προίσκιλα καὶ ἐφιλοξενήθηκε στὸ σπίτι τους.

Σὲ λίγο ἤλθαν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη ὁ Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος. Μὲ τὴ βοήθειά τους ὁ Παῦλος ἄρχισε νὰ παρουσιάζεται στὴ συναγωγὴ τῶν Ἑβραίων καὶ νὰ διδάσκῃ τὸν Χριστιανισμό. Δὲν εὗρῃκε ὅμως προθύμους τοὺς Ἑβραίους νὰ δεχθοῦν τὴ νέα θρησκεία. Ὅλιγοι μόνον Κορίνθιοι καὶ ὁ ἀρχισυνάγωγος Κρίσπος ἐδέχθησαν τὸ κήρυγμά του κι ἐγίναν Χριστιανοί. Γι' αὐτὸ ὁ Παῦλος ἐσκέφθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κόρινθο. Ἐπαρουσιάσθη ὅμως στὸν ὕπνο του ὁ Χριστὸς καὶ τοῦ εἶπε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἄφοβα τὸ κήρυγμά του καὶ νὰ μείνῃ στὴν Κόρινθο.

Ὁ Παῦλος μὲ νέο θάρρος τώρα ἄρχισε τὴ διδασκαλίᾳ του καὶ κατῴρθωσε νὰ κάμῃ πολλοὺς Χριστιανούς. Οἱ Ἑβραῖοι ὅμως ἐσηκώθηκαν ἐναν-

τίον του καὶ τὸν ἐκυνήγησαν. Τὸν ἔπιασαν μάλιστα καὶ τὸν ἔφεραν στὸν Ρωμαῖον ἄρχοντα Γαλλίωνα, μὲ τὴν κατηγορία πὼς θέλει νὰ καταλύσῃ τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία. Ὁ Γαλλίων ὅμως δὲν εὗρῆκε σοβαρὴ τὴν κατηγορία καὶ εἶπε στοὺς Ἰουδαίους πὼς δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα καὶ ἄφησε ἐλεύθερο τὸν Παῦλο.

Ὁ Παῦλος ἔμεινε δυὸ χρόνια ἐπάνω - κάτω στὴν Κόρινθο, ἱδρυσε Ἐκκλησία καὶ ἔπειτα ἔφυγε μαζί μὲν τὸν Ἀκύλα καὶ τὴν Προίσκιλα κι ἐπῆγε στὴν Ἐφεσο. Στὴν Ἐφεσο ἔμεινε τρία χρόνια. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἐργάσθηκε πάρα πολὺ ἐντατικὰ κι ἔκαμε πολλοὺς Χριστιανούς, ἰδρύοντας ἔτσι τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἐφέσου.

Στὸ ἔργο του τὸν ἐβοήθησαν ὁ Ἀκύλας καὶ ἡ Προίσκιλα ποὺ ἀπέθαναν ἀργότερα μὲ μαρτυρικό θάνατο.

5. Τρίτη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου (56 μ.Χ.)

✕ Ὁ Παῦλος ἐπιστρέφει στὴν Ἱερουσαλήμ. Ἀπὸ τὴν Ἐφεσο ὁ Παῦλος ἄρχισε τὴν τρίτη ἀποστολικὴ περιοδεία του. Ἐγύρισε πολλές πόλεις τῆς Ἀσίας, ἐδίδασκε μὲ πίστι τὸν Χριστιανισμό, μὰ ἐκινδύνευσε νὰ σκοτωθῇ ἀπὸ τοὺς ἐξαγριωμένους Ἑβραίους.

Μιὰ ἡμέρα ἐμπῆκαν μέσα στὸν ναό, ὅπου ἐδίδασκε, τὸν ἔπιασαν, τὸν ἔδεσαν καὶ τὸν ἐτράβηξαν στὸ δρόμο, ἀποφασισμένοι νὰ τὸν σκοτώσουν. Ἐσώθηκε ὅμως ἀπὸ κάποιον, τὸν Ρωμαῖο χιλιάρχο ποὺ περνώντας ἐκείνη τὴν ὥρα, τὸν ἐπῆρε καὶ τὸν ἔδωσε στοὺς στρατιῶτες καὶ διέταξε νὰ τὸν κλείσουν στὴ φυλακὴ γιὰ νὰ τὸν ἀνακρίνῃ τὴν ἄλλη ἡμέρα, ἐμπρὸς στοὺς Ἰουδαίους κατηγοροὺς του.

Οἱ Ἰουδαῖοι ὅμως ἀπεφάσισαν νὰ σκοτώσουν

τὸν Παῦλο πρὶν ἀνακριθῆ, τὴν ὥρα ποῦ θὰ τὸν ἐπήγαιναν οἱ στρατιῶτες ἀπὸ τῆ φυλακῆ στὸν χιλιάρχο. Τὰ σχέδια ὅμως τῶν Ἰουδαίων τὰ ἔμαθε ὁ χιλιάρχος καὶ διέταξε τοὺς στρατιῶτες νὰ πάρουν τὴν νύκτα τὸν Παῦλο καὶ νὰ τὸν πᾶνε στὸ Ρωμαῖο ἡγεμόνα τῆς Καισαρείας Φίλῃκα.

Στὴν Καισάρεια ἔμεινε ὁ Παῦλος δύο χρόνια φυλακισμένος. Βλέποντας πὼς ἐκινδύνευε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἐζήτησε ἀπὸ τὸν νέον ἡγεμόνα, τὸν Φῆστο, νὰ δικασθῇ ὡς Ρωμαῖος πολίτης, ποῦ ἦταν, ἀπὸ τὸν Καίσαρα. Ὁ Φῆστος ἔστειλε τότε τὸν Παῦλο στὴ Ρώμη, γιὰ νὰ δικασθῇ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν αὐτοκράτορα. Στὸ ταξίδι ὅμως εὗρῆκε τὸ πλοῖο μεγάλη τρικυμία καὶ τὸ ἔρριξε στὴ Μάλτα. Ἐκεῖ ἔμεινε τρεῖς μῆνες ὥσπου εὐρέθηκε ἄλλο πλοῖο καὶ τὸν ἔφερε στὴ Ρώμη. Ἐκεῖ ἐδικάσθη καὶ ἀθωώθηκε. ✝

6. Τετάρτη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου (60 μ. Χ.)

Μόλις ἔμεινε ἐλεύθερος, ὁ Παῦλος ἄρχισε τὴν τελευταία περιοδεία του. Ἐπῆγε στὴν Ἔφεσο κι ἔκαμε ἐπίσκοπο τὸν Τιμόθεο. Ἐπέρασε καὶ ἀπὸ τὴν Κρήτη καὶ ἄφησε ἐπίσκοπο τὸν Τίτο. Περιώδευσε ἔπειτα τὴν Ἀσία, Μακεδονία καὶ Ἑλλάδα κι ἐγύρισε πάλι στὴ Ρώμη.

Αὐτοκράτωρ ὅμως στὴ Ρώμη, τὴν ἐποχὴ αὐτῇ, ἦταν ὁ σκληρὸς καὶ τρομερὸς διώκτης τῶν Χριστιανῶν Νέρων, ποῦ ἐθανάτωσε τὸν Παῦλο μὲ μαρτυρικὸ θάνατο.

Ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζει τὸν Παῦλο Ἀπόστολο τῶν Ἑθνῶν, γιὰτὶ ἐκήρυξε τὴ χριστιανικὴ θρησκεία σ' ὅλα τὰ ἔθνη ποῦ ἐκατοικοῦσαν στὸ ἀπέραντο Ρωμαϊκὸ κράτος.

Οἱ ἐπιστολές τοῦ Παύλου. Ὁ Παῦλος δὲν περιωρίσθηκε μόνο στὸ προφορικὸ κήρυγμα. Ἐ-

γραψε καὶ διάφορες ἐπιστολές, ἄλλες στοὺς Χριστιανοὺς κι ἄλλες στοὺς μαθητὲς του. Σ' αὐτὲς δίδει συμβουλές, ὁδηγίες, πληροφορίες, καὶ προτρέπει τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ζοῦν πάντοτε μὲ πίστι καὶ ἀγάπη μεταξύ τους.

Οἱ ἐπιστολές τοῦ Παύλου εἶναι δέκα τέσσερες. Μία στοὺς Ρωμαίους, μία στοὺς Γαλάτες, μία στοὺς Ἐφεσίους, μία στοὺς Φιλιππησίους, μία στοὺς Ἑβραίους, μία στὸν Τίτο, μία στὸν Φιλήμονα, μία στὸν Τιμόθεο, δύο στοὺς Κορινθίους καὶ δύο στοὺς Θεσσαλονικεῖς. Τὶς ἐπιστολές τοῦ Παύλου, ἀκοῦμε νὰ διαβάζωνται στὴν Ἐκκλησία πρὶν ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο.

7. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὅπως ξέρομε ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη, ἐλέγετο πρωτότερα Σίμων καὶ ἦταν γυιὸς τοῦ Ἰωνᾶ καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέα, εἶχε δὲ γεννηθῇ στὴν Βησθαῖδᾶ τῆς Γαλιλαίας. Ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀγαπημένους μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ καὶ διεκρίνετο γιὰ τὴν πίστι καὶ ἀφοσίωσί του στὸν Κύριο. Πέτρος ὠνομάσθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ, γιὰτ' εἶχε πίστι γερὴ σὰν πέτρα.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἐπιφοίτησι τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πρῶτος ὁ Πέτρος, ὅπως εἶδαμε, ἐμίλησε μὲ πίστι καὶ θάρρος γιὰ τὴ νέα θρησκεία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἱδρυσε τὴν πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Ὁ Πέτρος ἐδίδαξε στὰ Ἱεροσόλυμα ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ λιθοβολισμοῦ τοῦ Στεφάνου. Ἐπειτα ἔφυγε κι ἐκήρυξε σ' ὅλη τὴν Παλαιστίνη. Περιώδευσε ἔπειτα τὴν Ἀσία, τὸν Πόντο καὶ τὴν Αἴγυπτο, διαδίδοντας τὴ χριστιανικὴ θρησκεία. Παντοῦ ἐκήρυξε μὲ θερμὴ πίστι καὶ θάρρος, ἀψιφώντας κάθε κίνδυνο κι ἔκαμε πολλοὺς Χριστι-

ανούς με τὸ θερμὸ κήρυγμά του καὶ τὰ θαύματα ποὺ ἔκαμε. Μ' αὐτὰ ἐδυνάμωνε τὴν πίστι τῶν Χριστιανῶν καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν πιστῶν.

Τὸ θαῦμα τῆς Ταβιδᾶ. Ἐνα ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ Πέτρου εἶναι καὶ ἡ ἀνάστασι τῆς Ταβιδᾶ.

Ἡ Ταβιδᾶ ἦταν μιὰ χριστιανὴ κόρη γεμάτη πίστι καὶ καλωσύνη. Ἐξοῦσε στὴν πόλι Ἰόππη καὶ ὅλον τὸν καιρὸ τῆς τὸν ἐπερνοῦσε σὲ φιλανθρωπικὰ ἔργα. Ἐβοηθοῦσε τοὺς πτωχοὺς καὶ μόνη τῆς ἔρραβε τὰ ροῦχα ποὺ ἐμοίραζε στὶς χῆρες καὶ στὰ ὀρφανὰ. Κάποτε ἀρρώστησε καὶ ἀπέθανε. Ὅλοι, ὅσοι εἶχαν εὐεργετηθῇ ἀπὸ τὴν καλὴ Ταβιδᾶ, ἔτρεξαν στὸ σπίτι, ἐπερικύκλωσαν τὸ νεκρὸ τῆς κρεβάτι κι ἔκλαιγαν ἀπαρηγόρητοι.

Ὅταν τὸ ἔμαθε ὁ Πέτρος, ἐπῆγε στὸ σπίτι τῆς Ταβιδᾶ κι ὅλοι τὸν ἐπερικύκλωσαν κι ἄρχισαν νὰ τοῦ διηγοῦνται μὲ δάκρυα στὰ μάτια τίς φιланθρωπίες τῆς.

Ὁ Πέτρος, ἀκούοντας τὰ φιλανθρωπικὰ ἔργα τῆς κόρης, καὶ βλέποντας τὸν πόνο τους, ἐσυγκινήθηκε πολὺ. Ἐγονάτισε τότε ἐμπρὸς στὸ νεκρικὸ κρεβάτι τῆς κόρης κι ἐπροσευχήθηκε θερμὰ στὸ Θεό. Ἐσηκώθηκε ἔπειτα κι ἐφώνασε δυνατὰ :

— « Ταβιδᾶ! σῆκω ἐπάνω ». Ἀμέσως ἡ νεκρὴ Ταβιδᾶ ἀνεστήθηκε. Ὅλοι ἐχάρηκαν κι ἐδόξασαν τὸ Θεὸ γιὰ τὸ θαῦμα.

Μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ Πέτρου. Ἀπὸ τὴν Ἰόππη ὁ Πέτρος ἐπῆγε στὴν Καισάρεια κι ἔκαμε χριστιανὸ τὸν Ρωμαῖο διοικητὴ Κορνήλιο. Ἐγύρισε ἔπειτα στὰ Ἱεροσόλυμα δίνοντας θάρρος στοὺς πιστοὺς ποὺ καταδιώκονταν ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς ἐθνικοὺς. Περιώδευσε ἔπειτα διάφορες πόλεις τῆς Ἀσίας καὶ ἀργότερα ἦλθε στὴ Ρώμη. Ἐκεῖ ὅμως ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο ἀπὸ τὸν σκληρὸν αὐτοκράτορα Νέρωνα, μαζί μὲ τὸν ἀπόστολο Παῦλο.

Ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖ τὸν Πέτρο κορυφαῖο ἀπόστολο, ὅπως καὶ τὸν Παῦλο καὶ ἐορτάζει τὴ μνήμη του στίς 29 Ἰουνίου, μαζί μὲ τὴ μνήμη τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Τότε ψάλλεται καὶ τὸ ἐξῆς τροπάριο.

«Οἱ τῶν ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότῃ τῶν ὅλων πρεσβεύσατε εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Δηλαδή: «Σεῖς οἱ πρῶτοι ἀνάμεσα στοὺς ἀποστόλους καὶ διδάσκαλοι τῆς Οἰκουμένης, μεσιτεύετε στὸν Κύριο ὅλου τοῦ κόσμου νὰ χαρίσῃ εἰρήνην στὴν Οἰκουμένη καὶ νὰ ἐλεήσῃ τις ψυχές μας».

8. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἦταν ὁ πρῶτος μαθητὴς ποὺ ἐκάλεσε μαζί του ὁ Χριστός, καὶ γι' αὐτὸ ὀνομάζεται καὶ Πρωτόκλητος. Ἦταν γιὸς τοῦ Ἰωνᾶ καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἀποστόλου Πέτρου.

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο σὲ διάφορες πόλεις τοῦ Πόντου, τῆς Ἀσίας, τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος, ἰδρύοντας παντοῦ χριστιανικὲς Ἐκκλησίες. Πρῶτος ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἱδρυσε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Στὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἦλθε στὰς Πάτρας, ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο, ἔκαμε πολλοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἱδρυσε τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Πατρῶν. Ἐκεῖ ἔκαμε χριστιανὴ καὶ τὴ γυναῖκα τοῦ Ρωμαίου διοικητοῦ. Αὐτὸ ἐξαγρίωσε τὸν Ρωμαῖο διοικητὴ καὶ διέταξε τὸν θάνατο τοῦ Ἀνδρέα. Γι' αὐτὸ ἡ πόλις τῶν Πατρῶν ἔχει τὸν ἀπόστολο Ἀνδρέα πολιοῦχο ἅγιό της. Τὸ λείψανό τοῦ Ἀποστόλου μετεφέρθηκε, ἀργότερα, ἀπὸ τὸν Μέγα Κωνσταντῖνο στὴν Κωνσταντινούπολι.

Ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα στίς 30 Νοεμβρίου. Τότε ψάλλεται καὶ τὸ ἀπολυτίκιο:

«Ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος, τῷ Δεσπότη τῶν ὅλων, Ἀνδρέα, ἰκέτευε εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Δηλαδή: «Σὺ ἅγιε Ἀνδρέα ποὺ εἶσαι ὁ πρῶτος ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, ποὺ ἐκάλεσε ὁ Κύριος καὶ ἀδελφὸς τοῦ κορυφαίου Ἀποστόλου Πέτρου, παρακάλεσε τὸ Θεό, τὸν Δεσπότη ὅλων μας νὰ χαρίσῃ εἰρήνην στὴν Οἰκουμένη καὶ νὰ ἐλεήσῃ τίς ψυχές μας».

9. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς

Ὁ Λουκᾶς ἦταν γιατρὸς καὶ ζωγράφος. Ἐγεννήθηκε στὴν Ἀντιόχεια. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθηκε μὲ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, ἐγίνε μαθητὴς του καὶ βοηθός του σ' ὅλες τίς ἀποστολικές πορεῖες του. Ἀπὸ τὸν Παῦλο ἔμαθε ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ Χριστοῦ, ποὺ τὴν περιέγραψε ἔπειτα στὸ Εὐαγγέλιό του, τὸ «κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον», ὅπως λέγεται στὴν Ἐκκλησία.

Ὁ Λουκᾶς, ἐπειδὴ ἔγραψε Εὐαγγέλιο, λέγεται Εὐαγγελιστὴς. Οἱ Εὐαγγελιστὲς ποὺ ἔγραψαν εὐαγγέλια εἶναι τέσσαρες.

α) Ὁ Ματθαῖος, β) ὁ Μάρκος, γ) ὁ Λουκᾶς καὶ δ) ὁ Ἰωάννης. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, ὁ Λουκᾶς ἔγραψε καὶ τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

Σ' αὐτὲς περιγράφει τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῶν Ἀποστόλων καὶ πρὸ πάντων τοῦ Παύλου καὶ Πέτρου μετὰ τὴν ἀνάληψι τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Λουκᾶς ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο στὴν Ἑλλάδα καὶ λέγεται πὺς ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο στὰς Θήβας τῆς Βοιωτίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖος, γιὸς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἐπῆρε

αργότερα τὸ λείψανό του καὶ τὸ μετέφερε στὴν Κωνσταντινούπολι.

Ὁ Λουκᾶς ἦταν ὁ πρῶτος ποὺ ἐξωγράφησε εἰκόνες τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὸν Λουκᾶ ὡς Ἀπόστολο καὶ ἐορτάζει τὴ μνήμη του στὶς 18 Ὀκτωβρίου.

10. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι

ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΚΕΥΗ

Οἱ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ξέρομε, ἦταν δώδεκα. Πέτρος καὶ Ἀνδρέας, γιοὶ τοῦ Ἰωνᾶ· Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, γιοὶ τοῦ Ζεβεδαίου. Ἰάκωβος καὶ Ἰούδας, γιοὶ τοῦ Ἀλφαίου· Φίλιππος καὶ Ναθαναὴλ (ἢ Βαρθολομαῖος), φίλοι, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος· Σίμων ὁ Κανανίτης καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης.

Ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητὲς, ὁ Ἰούδας ποὺ ἐπρόδωσε τὸν Χριστὸν ἐκρεμάσθηκε. Ἀντὶ γι' αὐτὸν ἐγίνε ἀπόστολος ὁ Ματθίας.

Οἱ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ ὠνομάσθηκαν Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ τοὺς ἀπέστειλε ὁ Χριστὸς νὰ διδάξουν στὸν κόσμον τὴ διδασκαλία του. Ἀπόστολοι ὠνομάσθηκαν ἀκόμη ὁ Παῦλος καὶ οἱ μαθητὲς του εὐαγγελιστὲς Μάρκος καὶ Λουκᾶς.

Ὁ Ἰωάννης, ποὺ ὅπως ξέρομε ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη ἦταν ὁ πιὸ ἀγαπημένος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, ἐδίδασκε στὴ Μικρὰ Ἀσία.

Ἐξησε στὴν Ἐφεσο ὡς τὰ βαθεῖά του γερατειά, διδάσκοντας. Ἐκεῖ καὶ ἀπέθανε. Ὁ Ἰωάννης ἔγραψε καὶ τὸ «κατὰ Ἰωάννην» Εὐαγγέλιο, ὅπως λέγεται καὶ τρεῖς ἐπιστολές. Ὅταν ἐξωρίστηκε στὴν Πάτμο ἔγραψε τὴν Ἀποκάλυψι. Σ' αὐτὴν φανερώνει πὼς θὰ διαδοθῇ καὶ θὰ θριαμβεύσῃ ὁ Χριστιανισμός.

Ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννη, ἐδίδασκε στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου καὶ ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο, τὸ 44 μ.Χ.

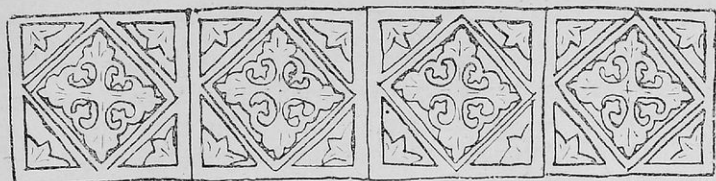
Ὁ Φίλιππος ἐκήρυξε στή Φρυγία, ὅπου καὶ ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο.

Ὁ Ναθαναήλ ἢ Βαρθολομαῖος, ὁ φίλος τοῦ Φιλίππου, ἐκήρυξε στὶς Ἰνδίες.

Ὁ Θωμᾶς ἐκήρυξε στήν Περσία καὶ ὁ Ματθαῖος στήν Ἀραβία. Ὁ Ματθαῖος ἔγραψε καὶ τὸ «κατὰ Ματθαῖον» Εὐαγγέλιον ὅπως λέγεται.

Ὁ Ἰάκωβος, ὁ γυιὸς τοῦ Ἀλφαίου, ἐδίδασκε στήν Αἴγυπτο, ὅπου καὶ ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο. Ὁ ἀδελφός του Ἰούδας ἢ Λεβαῖος ἐκήρυξε στήν Ἀρμενία καὶ Περσία, ὅπου καὶ ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο. Ὁ Σίμων ἐκήρυξε στήν Ἀφρική καὶ ὁ Ματθίας στήν Αἰθιοπία, ὅπου καὶ ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο.

Τῇ μνήμῃ ὅλων τῶν Ἀποστόλων μαζὶ τὴν ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας στὶς 30 Ἰουνίου.

Κεφάλαιον Γ'

Ἑξάπλωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ

1. Διοίκησις τῶν Ἐκκλησιῶν

Οἱ Ἀπόστολοι περιτρέχοντας τὶς διάφορες χώρες καὶ πολιτεῖες, εἶδαμε πὺς ἱδρυσαν καὶ ἀπὸ μιᾶς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι, πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἱδρυσεν ὁ Πέτρος στὰ Ἱεροσόλυμα, ὁ Παῦλος στὰς Ἀθήνας καὶ σὲ ἄλλα μέρη, ὁ Λουκᾶς στὰς Θήβας, ὁ Ἀνδρέας στὰς Πάτρας καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι σὲ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου. Οἱ Ἐκκλησίαι αὐτὲς ὠνομάσθησαν Ἀποστολικαὶς καὶ εἶχαν μεγάλη σχέσιν ἀναμεταξύ τους. Γνώρισμα τῆς σχέσεώς των ἦταν ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν καινούργια θρησκεία.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἔμεναν μόνιμα σ' ἓναν τόπον πρὸς ἐπήγειναι, ἄφηναν ἀντικαταστάτας, γὰρ νὰ φροντίζῃ γὰρ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὶς ἀνάγκες τῶν πιστῶν της. Οἱ ἀντικαταστάται αὐτοὶ τῶν Ἀποστόλων ἐλέγοντο ἐπίσκοποι καὶ ἐδιαλέγοντο ἀπὸ τοὺς πιὸ μορφωμένους, ἠθικοὺς καὶ ἐναρέτους ὁπαδοὺς τῆς νέας θρησκείας.

Σ' αὐτοὺς, οἱ Ἀπόστολοι, μετὰ τὴν χειροτονίαν τους, ἄφηναν τὴν ἐντολὴν πρὸς εἶχαι πᾶραι καὶ αὐ-

τοὶ ἀπὸ τὸν Χριστό, γιὰ νὰ φροντίζουν γιὰ τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα καὶ τῇ διάδοσι τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Χριστιανοὶ ἐπλήθαιναν καθημερινῶς καὶ οἱ ἐπίσκοποι δὲν ἐπαρκοῦσαν στὶς διάφορες ἀνάγκες τῶν Ἐκκλησιῶν τους, ἀναγκάσθηκαν νὰ χειροτονήσουν ἄλλους βοηθοὺς, τοὺς πρεσβυτέρους.

Οἱ πρεσβύτεροι ἐκτελοῦσαν καὶ αὐτοὶ διάφορα θρησκευτικὰ καθήκοντα, χωρὶς νὰ ἔχουν ὅμως τὸ δικαίωμα τῆς χειροτονίας. Ἀργότερα, ἀναγκάσθηκαν νὰ αὐξήσουν τὸν ἀριθμὸ τῶν διακόνων, καὶ γιὰ βοηθοὺς τῶν πρεσβυτέρων προσέλαβαν καὶ γυναῖκες.

Οἱ διάκονοι στὴν ἀρχὴ ἦταν ἑπτὰ. Κύριο ἔργο τους ἦταν νὰ μοιράζουν τὰ διάφορα βοηθήματα στοὺς πτωχοὺς πιστοὺς τῆς νέας θρησκείας. Οἱ γυναῖκες—οἱ διακόνισσες—ἐφρόντιζαν νὰ κατηχοῦν τὶς γυναῖκες τῶν Χριστιανῶν καὶ νὰ μοιράζουν κι αὐτὲς βοηθήματα.

Ἔτσι ἐδημιουργήθηκε μιὰ ἱεραρχία στοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, μὲ τοὺς βαθμοὺς τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ διακόνου.

Μητροπολίτες.—Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἀριθμὸς τῶν Χριστιανῶν ἐμεγάλωνε καθημερινῶς, ἐμεγάλωναν καὶ οἱ ἀνάγκες καὶ τὰ ζητήματά τους. Ἔτσι οἱ διάφοροι ἐπίσκοποι ἀναγκάζονταν νὰ μαζεύονται στὴν κεντρικώτερη πόλι καὶ νὰ συσκέπτονται, νὰ κάνουν δηλαδὴ διάφορες τοπικὲς συνόδους.

Οἱ τοπικὲς ἢ ἐπαρχιακὲς σύνοδοι ἐσυζητοῦσαν καὶ ἔλυναν τὰ διάφορα ζητήματα ποὺ ἀφοροῦσαν τοπικῶς τοὺς Χριστιανούς, καὶ σὲ κάθε τέτοια σύνοδο, πρόεδρος ἐγίνεταν ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ἐκείνης. Γιὰ διάκρισι, ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς ἐλέγετο Μητροπολίτης.

Πατριάρχες.— Ἀργότερα ὅμως, ὅταν τὴν Ἐκκλησίᾳ τὴν ἀπησχόλησαν μεγαλύτερα πνευματικά καὶ διοικητικά ζητήματα, ὅπως οἱ αἵρέσεις, ἀναγκάσθηκαν οἱ διάφοροι ἐπίσκοποι ὅλης τῆς Οἰκουμένης νὰ καλοῦν Οἰκουμενικὲς Συνόδους.

Οἱ μητροπολίτες ὅμως τῶν πέντε μεγάλων χριστιανικῶν κέντρων, ὅπως ἐθεωροῦντο ἡ Κωνσταντινούπολι, ἡ Ἀλεξάνδρεια, τὰ Ἱεροσόλυμα ἡ Ἀντιόχεια καὶ ἡ Ρώμη, ἐπῆραν μὲ τὸν καιρὸ ἀνώτερο τίτλο, ὥστε νὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους κι ἐλέγοντο Πατριάρχες. Καὶ οἱ πέντε Πατριάρχες μεταξύ τους ἦταν ισότιμοι, καὶ συνεδέοντο μεταξύ τους μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ μεγάλη χριστιανικὴ πίστι.

2. Οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ νομίσωμε πὼς ἡ ἐξάπλωσι τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν εὗρήκε στὸ δρόμο τῆς διάφορα ἐμπόδια. Καθημερινῶς οἱ χριστιανοὶ εὗρισκαν ἐμπρὸς τοὺς ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια ποὺ τὰ ἐνικουῶσαν καὶ τὰ ὑπερπηδοῦσαν ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης τους πίστεως. Τέτοια ἐμπόδια ἦταν οἱ Ἰουδαῖοι, στὴν ἀρχή, οἱ διάφοροι αὐτοκράτορες, οἱ εἰδωλολάτρες ἱερεῖς καὶ διάφοροι ἐπαγγελματίες (ἀγαλματοποιοὶ κλπ.), οἱ φιλόσοφοι καὶ τόσοι ἄλλοι. Ἔτσι, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ πρωτοεμφανίσθηκε ὁ Χριστιανισμός, ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ Μεγάλος Κωνσταντῖνος τὸν ἀνεγνώρισε ὡς ἐπίσημη θρησκεία τοῦ Κράτους, δηλαδὴ μέσα σὲ 313 χρόνια, ὁ Χριστιανισμός ἐπέρασε πολλές κρίσιμες στιγμὲς καὶ οἱ πιστοὶ τοῦ ἐγνώρισαν τὶς πιὸ φρικτὲς καταδιώξεις.

Ὅλοι αὐτοί, ποὺ προηγουμένως ἀναφέραμε, ἐπολέμησαν μὲ λύσσα τὸν χριστιανισμό καὶ κατεδίωξαν τοὺς χριστιανοὺς ὑποβάλλοντάς τους σὲ διάφορες ψυχικὲς καὶ σωματικὲς δοκιμασίες.

Τοὺς ἐφυλάκιζαν, τοὺς ἐξώριζαν, τοὺς ἐμαστίγωναν, τοὺς ἐθανάτωναν, τοὺς ἀκρωτηρίαζαν, τοὺς ἔρριχναν στὰ θηρία καὶ τοὺς κατεσπάραζαν, τοὺς ἔκαιαν σὰν λαμπάδες, ἀλειμμένους μὲ πίσσα καὶ τόσα ἄλλα. Οἱ Χριστιανοὶ ὅμως σ' ὅλα αὐτὰ ὑπέμεναν μὲ μεγάλη ὑπομονή καὶ μὲ πραγματική θεϊκὴ ἀταραξία. Ἀντὶ νὰ λιγοστεύῃ ἡ πίστι τοὺς στὸ Θεό, ἐμεγάλωνε περισσότερο καὶ ἀντὶ νὰ λιγοστεύουν οἱ πιστοὶ αὐξάνονταν ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Κατέφευγαν στὰ ὄρη καὶ στὶς σπηλιές, στὰ δάση, καὶ στὶς διάφορες κατακόμβες, δηλαδή κρυψῶνες. Ἐκεῖ ἐκατηχοῦσαν τοὺς νέους Χριστιανοὺς κι ἐκεῖ ἐκτελοῦσαν ὅλα τὰ χριστιανικὰ καθήκοντα τῆς θεϊκῆς λατρείας.

Οἱ σπουδαιότεροι ὅμως διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἔγιναν ἀπὸ τὸ 54 μ.Χ. ἔτος μέχρι τὸ 313, δηλαδή ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Νέρωνος ὡς τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Οἱ διωγμοὶ αὐτοὶ εἶναι 12, μὰ ὁ πιὸ σπουδαῖος εἶναι ὁ διωγμὸς τοῦ Νέρωνος ὅταν ἐκάηκε ἡ Ρώμη.

Διωγμὸς τοῦ Νέρωνος (64 - 68 μ.Χ.). — Ὅταν στὴ Ρώμη ἔγινε αὐτοκράτωρ ὁ αἰμοχαρὴς καὶ ἀνισόρροπος Νέρων, ἀνάμεσα στὰ τόσα κακουργήματα ποὺ ἔκανε γιὰ νὰ γίνῃ αὐτοκράτωρ ἦταν καὶ ἡ πυρκαϊὰ τῆς Ρώμης.

Τρεῖς εἶναι οἱ ἐκδοχὲς γιὰ τὴν πυρκαϊά. Πρῶτη εἶναι πὼς ὁ Νέρων ἠθέλησε νὰ πάρῃ μιὰ ἰδέα γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Τροίας. Δευτέρα πὼς ἠθέλησε μὲ τὴν πυρκαϊά νὰ εὕρῃ ἀφορμὴ γιὰ νὰ ξανακτίσῃ πρὸ καινούργια τὴν πρωτεύουσά του καὶ τρίτη πὼς ἔβαλε τὴ φωτιά γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰ ἐγκληματικὰ ἔνστικτά του.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ καταστροφὴ ἦταν τεραστία, ὁ λαὸς τῆς Ρώμης ἐσηκώθηκε ἐναντίον του. Γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἔρριξε τὴν εὐθύνη στοὺς χριστιανοὺς καὶ διέδωσε πὼς αὐτοὶ ἔβαλαν φωτιά στὴν πολιτείαν.

Τότε, τὸ μανιασμένο καὶ ἐξαγριωμένο πλῆθος ἐρρίχθηκε ἐπάνω στοὺς Χριστιανοὺς κι ἄρχισε τὴ σφαγὴ δίχως οἶκτο.

Οἱ Χριστιανοὶ ἀφανίσθηκαν σχεδὸν κι ἐγνώρισαν τὶς πιὸ σκληρὲς καὶ ἄγριες ἡμέρες. Τότε ἐμαρτύρησαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος.

Οἱ ἄλλοι διωγμοί. — Ἄλλοι διωγμοὶ ἐγίναν ἐπὶ Τραϊανοῦ (110 μ.Χ.) ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Συμεών, ἐκάηκε ζωντανὸς ὁ ἐπίσκοπος Σμύρνης Πολύκαρπος, κι ἐρρίφθη στὰ θηρία ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Ἰγνάτιος, στὴν ἐποχὴ τοῦ Δεκκίου (251 μ.Χ.), τοῦ Διοκλητιανοῦ (288—304 μ.Χ.), τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, τοῦ Σευήρου καὶ ἄλλων αὐτοκρατόρων.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἐμαρτύρησαν ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ Ἅγιος Δημήτριος γιὰ τοὺς ὁποίους θὰ μιλήσωμε πιὸ κάτω.

Οἱ Χριστιανοὶ εὗρηκαν τὴν ἡσυχία τους μόνον ὅταν ἀνέβηκε στὸ θρόνο τῆς Ρώμης ὁ χριστιανὸς αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας.

3. Μάρτυρες τῆς νέας θρησκείας

Οἱ Χριστιανοὶ ποὺ ἀπέθαναν κατὰ τὴ διάρκεια τῶν διωγμῶν λέγονται μάρτυρες, γιὰτὶ ἐμαρτύρησαν γιὰ τὴν χριστιανικὴ θρησκεία. Τέτοιοι μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἡ Ἁγία Βαρβάρα, ἡ Ἁγία Αἰκατερίνη καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

α) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ποὺ τὸν βλέπομε στὶς διάφορες εἰκόνες ἐπάνω στὸ ἄλογο νὰ σκοτώνῃ τὸ Δράκοντα καὶ νὰ ἐλευθερώνῃ τὴ βασιλοπούλα, ἦταν ἀπὸ πλουσιωτάτη Ρωμαϊκὴ οἰκογένεια καὶ εἶχε γεννηθῇ στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας. Εἶχε καταταχθῇ στὸν

Ρωμαϊκὸ στρατὸ καὶ ἦταν χιλιάρχος. Εἶχε λάβει μέρος σὲ πολλὰς μάχας κι εἶχε βγῆ νικητής, γι' αὐτὸ καὶ λέγεται τροπαιοφόρος.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶχε λεπτὴ καὶ εὐαίσθητη ψυχὴ κι ἐπαρακολουθοῦσε μὲ πραγματικὸ πόνον τὶς διάφορες χριστιανικὲς διώξεις. Κατὰ βάθος ἀγαποῦσε τοὺς Χριστιανοὺς κι ἐπίστευε στὴ χριστιανικὴ θρησκεία, γιατί τὴν εὗρισκε καλύτερη ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊσμὸ καὶ τὴν Εἰδωλολατρεία.

Ὅταν ἀπέθαναν λοιπὸν οἱ γονεῖς του, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐπώλησε τὰ ὑπάρχοντα του καὶ τὰ ἐμοίρασε στοὺς πτωχοὺς, ἀπέλυσε ὅλους τοὺς σκλάβους καὶ δούλους ποὺ εἶχε καὶ ἀφωσιώθηκε στὴ λατρεία καὶ στὴ διάδοσι τῆς καινούργιας θρησκείας. Τόσο πολὺ ἐργάσθηκε γιὰ τὸν Χριστιανισμό, ὥστε κατῴρθωσε νὰ μὴση πολλοὺς, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ἦταν καὶ συγγενεῖς τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὁ Διοκλητιανὸς τότε, τὸν ἐκάλεσε κοντὰ του καί, στὴν ἀρχή, τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ παύσῃ νὰ προπαγανδίζῃ γιὰ τὴ νέα θρησκεία. Ὁ Γεώργιος ὄχι μονάχα δὲν ἐσταμάτησε, μὰ ξανάρχισε μὲ μεγαλύτερο ζῆλο. Τότε ὁ Διοκλητιανὸς διέταξε καὶ τὸν ἐφυλάκισαν κι ὕστερα ἀπὸ πολλὰ μαρτύρια διέταξε τὸν ἀποκεφαλισμό του στὰ 304 μ.Χ.

Οἱ Χριστιανοὶ ἔθαψαν τὸ σῶμα του στὴν Λύδα τῆς Ἰουδαίας, ὅπου ἀργότερα ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε μεγαλοπρεπῆ ναὸ ἐπάνω στὸν τάφο του.

Ἡ Ἐκκλησίᾳ μας ἐορτάζει τὴ μνήμη του στὶς 23 Ἀπριλίου, ὅποτε ψάλλεται καὶ τὸ τροπάριο:

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἰατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, Τροπαιοφόρε, μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Ποῦ σημαίνει: «Ὅπως ἐσὺ ἤσουν ἐλευθερω-
τῆς τῶν αἰχμαλώτων καὶ ὑπερασπιστῆς τῶν
πτωχῶν, ἱατρὸς στοὺς ἀρρώστους καὶ βοηθὸς
στοὺς βασιλιάδες, νικητὴ καὶ μεγαλομάρτυς
Γεώργιε, ἔτσι νὰ μεσιτεύσης στὸν Χριστὸ καὶ
Θεὸ μας γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ ψυχές μας»:

β) Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.—Ὅπως ὁ Ἅγιος
Γεώργιος, ἔτσι καὶ ὁ Ἅγιος Δημήτριος καταγό-
ταν ἀπὸ πλουσία καὶ εὐγενικὰ οἰκογένεια καὶ
εἶχε μεγάλο ἀξίωμα στὸν στρατὸ καὶ στὴν Κοι-
νωνία Πατρίδα του ἦταν ἡ Θεσσαλονίκη. Ἐγινε
χριστιανὸς κι ἄρχισε νὰ διδάσκη τὴ χριστιανικὴ
θρησκεία τόσο, ποῦ ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιανὸς
διέταξε νὰ τὸν φυλακίσουν.

Καὶ ἀπὸ τὴ φυλακὴ ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐ-
ξηκολούθησε τὴ διδασκαλίαν του καὶ συνεκέν-
τρωνε καθημερινῶς πολλοὺς μαθητές, ἀνάμεσα
στοὺς ὁποίους ἦταν καὶ ὁ μικρόσωμος ἀλλὰ εὐ-
σεβὴς Νέστωρ. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, στὴ Θεσσα-
λονίκη εἶχε ἔλθῃ ἓνας γίγας παλαιστής, ἐθνι-
κός, ὁ Λυαῖος, ποῦ ἐπροκαλοῦσε τοὺς Χριστια-
νοὺς σὲ ἀγῶνα. Κανεῖς ὅμως δὲν ἐτολμοῦσε
ν' ἀντιταχθῇ στὸν πελώριον ἐκείνον ἄνδρα. Ὁ
Νέστωρ τότε ἀπεφάσισε νὰ παλαίψη μὲ τὸν
γίγαντα, καὶ πηγαίνοντας στὸν Δημήτριο ἐπῆρε
τὴ συμβουλὴ του καὶ τὴν εὐλογία του.

— Μὲ τὴν πίστι σου στὸν Χριστό, τοῦ εἶπε ὁ
Δημήτριος, πῆγαινε καὶ θὰ νικήσης.

Καὶ πραγματικά, ὅταν ἐπαρουσιάσθηκε στὸ
στάδιο, παρ' ὅλες τὶς εἰρωνίες τῶν ἐθνικῶν, ἐνί-
κησε κι ἐσκότωσε τὸν Λυαῖο. Αὐτὸ φυσικὰ δυση-
ρέστησε τοὺς ἐθνικοὺς καὶ τὸν αὐτοκράτορα,
τοῦ, ὅταν ἔμαθε πῶς ἡ νίκη τοῦ Νέστορος ὠφει-
λόταν στὴν εὐλογία τοῦ Δημητρίου, διέταξε καὶ
τὸν ἀπεκεφάλισαν στίς 26 Ὀκτωβρίου.

Οἱ Χριστιανοὶ τὸν ἔθαψαν στὴ Θεσσαλονίκη
κι ὁ τάφος του σώζεται μέχρι σήμερα. Λένε
Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Ε', Ἀλοῖζου—Σαγκᾶ

μάλιστα, πὼς ἀπ' τὸν τάφο τοῦ Δημητρίου ἀναβλύζει μύρο, γι' αὐτὸ καὶ λέγεται Μυροβλήτης. Δίπλα στὸν τάφο του ἔχει κτισθῇ μεγαλοπρεπῆς ναὸς πού, μετὰ τὴν πυρκαϊὰ τοῦ 1917, ἐξανακτίσθηκε καινούργιος καὶ εἶναι πολιοῦχος τῆς πολιτείας.

Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος

Τῇ μνήμῃ του οἱ Χριστιανοὶ τὴν ἐορτάζουν στίς 26 Ὀκτωβρίου καὶ ψάλλουν τὸ τροπάριο:

«Μέγαν εὗρατο ἐν τοῖς κινδύνοις, Σὲ ὑπέρμαχον ἢ Οἴκου-
μένη, ἀθλοφόρε τὰ ἔθνη τροπούμενον. Ὡς οὖν Λυαίου κα-
θεῖλες τὴν ἔπαρσιν ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα,

οὕτως ἅγιε, Μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος»

Ποὺ σημαίνει: «Ὁλος ὁ κόσμος μέγαν ὑπερασπιστὴν εὗρηκε σὲ σένα, νικητὴ. Ὅπως λοιπὸν ἐταπείνωσες τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ Λυαίου, δίνοντας θάρρος τοῦ Νέστορος στὸ στάδιο, ἔτσι ἅγιε Μεγαλομάρτυς Δημήτριε, παρακάλει τὸ Θεὸ νὰ δώσῃ σ' ἐμᾶς τὴ μεγάλην του εὐσπλαχνίαν».

γ) **Γυναῖκες μάρτυρες.**—Ὅπως ἄνδρες ἔτσι καὶ γυναῖκες ἐμαρτύρησαν στὰ χρόνια τῶν διωγμῶν γιὰ τὴ χριστιανικὴ θρησκεία. Τέτοιες ἦταν ἡ ἁγία **Βαρβάρα** ἀπ' τὴ Νικομήδεια, ποὺ ἐορτάζεται στὶς 4 Δεκεμβρίου, ἡ ἁγία **Αἰκατερίνη** ἀπ' τὴν Ἀλεξάνδρεια, ποὺ ἐορτάζεται στὶς 25 Νοεμβρίου, ἡ **Ἀγία Μαρίνα** ἀπ' τὴν Πισιδία τῆς Μ. Ἀσίας, ποὺ ἐορτάζεται στὶς 17 Ἰουλίου καὶ ἄλλες.

4. Προστάτες τοῦ Χριστιανισμοῦ

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προστατεύει τοὺς Χριστιανούς

Εἶπαμε προηγουμένως πὼς οἱ διωγμοὶ ἐσταμάτησαν, ὅταν αὐτοκράτωρ ἔγινε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος στὰ 313.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἦταν γιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Χλωροῦ, ποὺ ἦταν συνάρχων τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ ρωμαϊκὸ Κράτος, γιὰ νὰ κυβερνᾶται καλύτερα, εἶχε διαιρεθῇ σὲ 4 διαμερίσματα μὲ 4 συνάρχοντες, γιὰ νὰ κυβερνοῦν τὴν ἀπέραντη ἔκτασί του.

Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν κι ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Χλωρὸς ποὺ, μόλις ἀπέθανε, ὁ στρατὸς ἀνεκήρυξε συναυτοκράτορα τὸν νεαρὸ γιό του Κωνσταντῖνο, στὰ 306.

Ὁ Κωνσταντῖνος, ποὺ εἶχε διαπαιδαγωγηθῇ χριστιανικῶς ἀπὸ τὴ μητέρα του τὴν Ἑλένη, εἶχε κρυφὴ συμπάθεια στοὺς Χριστιανούς, δὲν εἶχε

ὅμως πάρει ὀριστικῶς τὴν ἀπόφασί του νὰ ταχθῇ μὲ τὸ μέρος τους. Διαισθανόταν πὼς ὁ Χριστιανισμὸς ἦταν ἡ πιὸ ἀληθινὴ καὶ πραγματικὴ θρησκεία τοῦ μέλλοντος, μολαταῦτα ὅμως δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὴν ἀνακηρύξῃ ἐπισήμως ὡς θρησκεία τοῦ κράτους. Ἐπρεπε λοιπὸν κάτι νὰ γίνη γιὰ νὰ ἐδραιωθῇ ἀπόλυτα ἡ πίστι του, κι αὐτὸ δὲν ἄργησε νὰ γίνη.

Τὸ Λάβαρο.— Οἱ ἄλλοι τρεῖς συνάρχοντες δὲν εἶδαν μὲ καλὸ μάτι τὴν ἀνακήρυξι τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἠθέλησαν νὰ τοῦ ἀρπάξουν τὴ διοίκησι ἀπὸ τὰ χέρια. Ἐνας μάλιστα ἀπ' αὐτοὺς, ὁ συναυτοκράτωρ τῆς Ρώμης Μαξέντιος, τοῦ ἐκήρυξε τὸν πόλεμο, κι ὁ Κωνσταντίνος ἀναγκάσθηκε νὰ εἰσβάλῃ σιτὴ χώρα τοῦ Μαξεντίου τὸ 312. Ὅταν λοιπὸν εὕρισκετο στὸ στρατόπεδο καὶ ἐσκέπτετο τὰ διάφορα σχέδια τῆς μάχης, εἶδε στὸν οὐρανό, πλάι στὸν ἥλιο, ἓνα θεῖον ὄραμα ποὺ μετέβαλε ἀμέσως τὴν ἀπόφασί του. Εἶδε φωτεινὸ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, μὲ τὰ φωτεινὰ γράμματα «ἐν τούτῳ νίκα», δηλαδή μὲ τὸ σταυρὸ θὰ νικήσῃς. Τὸ ἴδιο βράδυ εἶδε τὸν Χριστὸ στὸν ὕπνο του, ποὺ τοῦ ὑπέδειξε νὰ κατασκευάσῃ μιὰ καινούργια σημαία μὲ τὸ φωτεινὸ ὄραμα καὶ πὼς μὲ τὴ σημαία αὕτῃ θὰ νικήσῃ.

Πραγματικά, ὁ Κωνσταντίνος παρήγγειλε κι ἔφτιαξαν τὴν καινούργια σημαία ποὺ τὴν ὠνόμασαν λάβαρο καί, ἐνθουσιάζοντας τοὺς Χριστιανοὺς στρατιῶτες του, ἐπετέθη κατὰ τοῦ Μαξεντίου καὶ τὸν ἐνίκησε κατὰ κράτος.

Ἀργότερα, μὲ τὴν ἴδια σημαία, κατετρόπωσε καὶ τὸν ἄλλο συναυτοκράτορα Λικίνιο καὶ ὅταν ἐγίνε μονοκράτωρ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, ἀνεκήρυξε ὡς ἐπίσημη πιὰ θρησκεία τοῦ τὸν Χριστιανισμὸ καὶ διέταξε τὴν κατάπαυσι τῶν διωγμῶν ἐναντίον του.

Τὸ ἔργο τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ἡ ἀνακή-

ρυξι τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔγινε στὸ 313, ἐπτά δε-
λαδὴ χρόνια μετὰ τὸ ἀνέβασμά του στὸν αὐτο-
κρατορικό του θρόνο. Ἡ ἀνακήρυξι αὐτὴ ἐσή-
μανε τὸ τέλος τῶν διωγμῶν καὶ τὴ δημιουργία
μιας καινούργιας ζωῆς γιὰ τὴ Χριστιανωσύνη.
Ὅταν, μάλιστα, ὁ Κωνσταντῖνος μετέφερε τὴν
ἐδρα τοῦ Κράτους του στὸ Βυζάντιο κι ἄρχισαν
νὰ κτίζονται χριστιανικοὶ ναοί, ὅπως ὁ ναὸς
τῆς Ἀγίας Σοφίας, τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ
ἄλλοι, ὁ Χριστιανισμὸς εὑρίσκει πιά ἐλεύθερο
τὸν δρόμο του γιὰ νὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμο.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπέθανε στίς 21 Μαΐου τοῦ
337 στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ ἐτάφη στὴν ἐκ-
κλησία τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ποὺ ἦταν ἔργο
τῶν χεριῶν του. Ἡ Ἐκκλησία μας, γιὰ τὸ τερά-
στιο ἔργο του ποὺ ἔκανε χάριν τοῦ Χριστιανι-
σμοῦ, τὸν ὠνόμασε **ἰσαπόστολο** καὶ ἡ ἱστορία
τὸν ὠνόμασε **Μέγα**.

Ἡ Ἀγία Ἑλένη.—Ἡ μητέρα τοῦ ἁγίου Κων-
σταντίνου Ἑλένη ἦταν, ὅπως εἶδαμε, χριστιανὴ
κι ἐφρόντισε νὰ μεταδώσῃ τὴν πίστι καὶ τὴν
ἀγάπη της γιὰ τὸν Χριστιανισμὸ καὶ στὸν γιό
της. Ἡ ἁγία Ἑλένη παράλληλα μὲ τὸν γιό της
ἐφρόντισε καὶ ἐργάσθηκε γιὰ τὸν Χριστιανισμὸ
καὶ τὸ ἔργον της εἶναι τεράστιο. Σ' αὐτὴν ὀφείλε-
ται ἡ εὑρεσι καὶ ὕψωσι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τὸ
κτίσιμο τοῦ Παναγίου Τάφου στὰ Ἱεροσόλυμα.
Γι' αὐτό, πολὺ δικαίως, ἡ Ἐκκλησία μας, ἐκτιμών-
τας τὶς ὑπηρεσίες της, τὴν ἀνεκήρυξε ἁγία καὶ
ἰσαπόστολο, καὶ τὴ μνήμη της τὴν ἑορτάζουμε,
μαζὶ μὲ τὴ μνήμη τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, στίς
21 Μαΐου ὅποτε ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιο:

«Τοῦ σταυροῦ Σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος
καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλῆσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος, ὁ
ἐν βασιλεῦσι Ἀπόστολός Σου, Κύριε, βασιλεύουσιν πόλιν τῇ
χειρί σου παρέθετο, ἣν περιώζεε διὰ παντός ἐν εἰρήνῃ, πρε-
σβείαις τῆς Θεοτόκου, μόνε Φιλάνθρωπε».

Κεφάλαιον Δ'

Ἡ ζωὴ τῆς Χριστιανικῆς ὁρησκείας

1. Αἵρέσεις καὶ Οἰκουμενικὲς σύνοδοι

✓ Αἵρέσεις.—“Ὅταν ἀπεκατεστάθῃ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἡσύχασαν ἀπὸ τὶς διάφορες καταδιώξεις, ἄρχισε ἡ βαθύτερη μελέτη τῶν Γραφῶν καὶ οἱ διάφορες συζητήσεις. Στὶς συζητήσεις ποὺ ἄρχισαν, ἐπαρουσιάσθησαν διάφορες ἀνωμαλίες καὶ ἀντιγνωμίες γύρω ἀπὸ διάφορα ζητήματα, ποὺ συνετάραξαν τὴν χριστιανικὴ πίστι καὶ ἀνάγκασαν τοὺς Χριστιανοὺς νὰ διαιρεθοῦν. Οἱ διαφορετικὲς ἐρμηνεῖες ποὺ ἐδόθησαν ἀπὸ μερικοὺς, γύρω σὲ ὠρισμένα χωρία τῶν Γραφῶν, καὶ οἱ διάφορες ἀντιγνωμίες γύρω ἀπ’ ὅ,τι ἐπίστευε ἡ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ Ἐκκλησία, λέγονται αἵρέσεις. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὶς ὑπεστήριξαν λέγονται αἵρετικοὶ καὶ γιὰ νὰ καταπολεμηθοῦν οἱ αἵρέσεις ἀναγκάσθησαν νὰ συγκληθοῦν διάφορες Οἰκουμενικὲς σύνοδοι. Οἱ σπουδαιότερες αἵρέσεις εἶναι δύο. Ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου καὶ ἡ αἵρεσις τοῦ Μακεδονίου.

Ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου.—Ὁ Ἀρειος ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ μορφωμένους κληρικοὺς τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἐπίστευε, ἀντίθετα μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, πὼς ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν Θεός, ὁμοούσιος δηλαδὴ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, παρὰ ἄνθρωπος, κτίσμα δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ,

τὸ τελειότερον κτίσμα. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀρείου εὐρῆκε πολλοὺς ὁπαδοὺς, πρᾶγμα ποῦ ἔφερε μεγάλη ἀναστάτῳσι στὴν περιφέρεια τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ ἐπίσκοπος τότε τῆς Ἀλεξανδρείας τὸν ἐκάλεσε κοντά του κι ἐπροσπάθησε νὰ τὸν κάμῃ ν' ἀλλάξῃ ἰδέες, μὰ τοῦ κάκου. Ὁ Ἀρειος ἐπέμεινε καὶ οἱ ὁπαδοὶ του—οἱ Ἀρειανοὶ—ἐπλήθαιναν. Τότε ἔγινε τοπικὴ σύνοδος ποῦ κατεδίκασε τὸν Ἀρειο καὶ τὶς ἰδέες του, μὰ καὶ πάλι ὁ Ἀρειος ἐξακολουθοῦσε νὰ πιστεῦῃ καὶ νὰ διδάσκῃ τὰ ἴδια. Ἐπειδὴ ὅμως ἐγίνονταν πολλὲς συζητήσεις καὶ ἡ αἵρεσι τοῦ Ἀρείου ἔφερε ἀναστάτῳσι στὴν χριστιανικὴ θρησκεία, ὁ Μεγάλος Κωνσταντῖνος, θέλοντας νὰ θέσῃ τέρμα στὴ θλιβερὴ αὐτὴ κατάστασι, ἐκάλεσε Οἰκουμενικὴ σύνοδο στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας τὸ 325.

Ἡ σύνοδος αὐτὴ ὠνομάσθηκε Πρῶτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, καὶ ἔλαβαν μέρος σ' αὐτὴ 318 ἐπίσκοποι κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ.

Στὴ Σύνοδο αὐτὴ κατεδικάσθηκε ὁ Ἀρειος καὶ ἀνεδείχθηκε ὁ νεαρὸς διάκονος τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος. Στὴν πρῶτη Οἰκουμενικὴ σύνοδο συνετάχθησαν τὰ πρῶτα 8 ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως—τοῦ «πιστεύω»—κι ἐκانونίσθηκε ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα.

Μακεδόνιος καὶ Νεστόριος.—Δέκα χρόνια ἀργότερα, ἡ Ἐκκλησίᾳ μας, ἀναγκάσθηκε νὰ κάμῃ δευτέρα Οἰκουμενικὴ σύνοδο στὴν Κωνσταντινούπολι, γιὰ νὰ καταδικάσῃ τὴν αἵρεσι τοῦ Μακεδονίου ποῦ δὲν παραδεχόταν τὴ θεότητα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, καθὼς καὶ τὴν αἵρεσι τοῦ Νεστορίου, ποῦ δὲν ἐπίστευε στὸν Χριστὸ τὴν ἀνθρωπίνην καὶ θεϊκὴν ἰδιότητά του.

Στὴ δευτέρα οἰκουμενικὴ σύνοδο ἐμαζεύθησαν 150 πατέρες καὶ μετὰ τὴν καταδίκη τῶν αἰρετικῶν, ἐσυμπληρώθηκαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα 4 ἄρθρα τοῦ «πιστεύω», γιὰ νὰ γίνῃ τὸ Σύμβολο

τοῦ κάθε ὀρθοδόξου χριστιανοῦ καὶ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως

1. Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν.

2. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον, Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων.

Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν Οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα, καὶ ταφέντα.

5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.

6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.

9. Εἰς μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

10. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

2. Πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας

Πατέρες καὶ διδάσκαλοι.— Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ὅπως καὶ σὲ προηγούμενα κεφάλαια εἶδαμε, ἐπολεμήθηκε ἀπὸ παντοῦ στὴν περίοδο τῆς ἐξαπλώσεώς της. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὶς αἱρέσεις, τὴν ἐπολέμησαν καὶ οἱ διάφο-

ροι ἔθνικοι συγγραφεῖς καὶ φιλόσοφοι, οἱ ὅποιοι, μὲ διάφορα συγγράμματα, προσεπάθησαν νὰ τορπιλλίσουν τὸν Χριστιανισμό στὴ συνείδησι τοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἐξάπλωσί του.

Εὐτυχῶς ὁμως, στὶς κρίσιμες αὐτὲς στιγμές, ἐφανερώθηκαν μεγάλοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι ποὺ ὑπεστήριξαν τὸν Χριστιανισμό καί, μὲ λόγους καὶ μὲ συγγράμματα, κατετρόπωσαν τοὺς ἐχθροὺς του. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐδραιώθηκε περισσότερο στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε πιά καὶ τοὺς πνευματικούς συγγραφεῖς του.

Αὐτοὺς ἡ Ἐκκλησία μας τοὺς ὠνόμασε διδασκάλους καὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Σπουδαιότεροι δὲ εἶναι ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Τοὺς τρεῖς τελευταίους ἡ Ἐκκλησία μας τοὺς ὀνομάζει μὲ ἓνα ὄνομα, Τρεῖς Ἱεράρχας.

α) Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος

Στὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Νικαίας εἶδαμε πὼς διεκρίθηκε ὁ νεαρὸς διάκονος Ἀθανάσιος. Ὁ Ἀθανάσιος ἐγεννήθηκε στὴν Ἀλεξανδρεία τὸ 296 μ. Χ. καὶ ἀκολούθησε ἀπὸ τὴ νεανική του ἡλικία τὸν μοναχικὸ βίον. Κατόπιν ὁμως, ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος, ἐκτιμώντας τὶς πνευματικὲς του ἀρετὲς, τὸν ἐχειροτόνησε ἀρχιδιάκονο καὶ τὸν εἶχε μαζί του.

Στὴν Α' Οἰκουμενικὴ σύνοδο κατεπολέμησε τὸν Ἀρειο καὶ τὸν Ἀρειανισμό μὲ μεγάλη εὐφράδεια καὶ πειστικὰ ἐπιχειρήματα, ποὺ ὅλοι ἐθαύμασαν τὴν ρητορικὴ του ἱκανότητα καὶ τὴ δύναμι τῆς σκέψεώς του.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἔγινε ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος καὶ παρέ-

μεινε στὸν ἐπισκοπικὸ θρόνο 45 ὁλόκληρα χρόνια.

Στὸ μακρὺ αὐτὸ ἐπισκοπικὸ διάστημα ἔδειξε τὶς πιὸ σπάνιες πνευματικὲς καὶ χριστιανικὲς ἀρετὲς ποὺ εἶχε. Κατεπολέμησε τὸν Ἀρειανισμό καὶ κατεδικάσθη δέκα φορές ἀπὸ τοὺς διαφόρους αὐτοκράτορες, ποὺ ὑπεστήριζαν τὸν Ἀρειανισμό, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ἦταν καὶ ὁ Οὐάλλης.

Ὁ Οὐάλλης τὸν ἐξώρισε ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια κι ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἔμεινε στὴν ἐξορία 20 ὁλόκληρα χρόνια. Καὶ ἀπὸ τὴν ἐξορία ἐδίδασκε κι ἐπολεμοῦσε καθημερινῶς, ἔτσι ποὺ ὁ λαὸς ἐπίεσε τὸν αὐτοκράτορα νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ.

Ὁ Ἀθανάσιος ἔγραψε πάρα πολλὰ συγγράμματα κατὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ καὶ γενικὰ περὶ θρησκείας. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ὑγεία του εἶχε κλονισθῇ ἀπὸ τὶς διάφορες κακουχίες, ἀπέθανεν στὴν Ἀλεξάνδρεια στὶς 2 Μαΐου τοῦ 373.

Γιὰ ὅλους τοὺς ἀγῶνες καὶ τὶς θυσίες τοῦ Ἀθανασίου ἡ Ἐκκλησία μας τὸν ὠνόμασε Ἅγιο καὶ Μεγάλον καθὼς καὶ στῦλον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Τῇ μνήμῃ του τὴν ἐορτάζουμε στὶς 12 Ἰανουαρίου καὶ ψάλλομε τὸ ἐξῆς τροπάριο:

« Στῦλος γέγονας Ὁρθοδοξίας, θείοις δόγμασιν ὑποστηρίζων τὴν Ἐκκλησίαν, ἱεράρχα Ἀθανάσιε· τῷ γὰρ πατρὶ τὸν υἱὸν ὁμοούσιον ἀνακηρύξας κατήσχυνας τὸν Ἄρειον. Πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος ».

Ποὺ σημαίνει:

« Ἐγίνες στῦλος τῆς Ὁρθοδοξίας ὑποστηρίζοντας μὲ θεῖα λόγια τὴν Ἐκκλησίαν, ἱεράρχα Ἀθανάσιε. Ἐπειδὴ, ἀνακηρύξας τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν ὁμοουσίους, ἐντρόπιασες τὸν Ἄρειο. Πατέρα ὅσιε, παρακάλει τὸν Χριστὸ καὶ τὸν Θεὸν νὰ χάριση καὶ σ' ἐμᾶς τὴ μεγάλη του εὐσπλαχνία ».

6) Ὁ Μέγας Βασίλειος

✓ Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους ρήτορες καὶ διδασκάλους ἦταν κι ὁ Μέγας Βασίλειος.

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐγεννήθηκε στὰ 330 μ.Χ. στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας ἀπὸ καλὴ οἰκογένεια. Ὁ πατέρας του ἦταν ρήτωρ στὸν Πόντο καὶ ἡ μητέρα του Ἐμμέλεια, καθὼς κι ἡ γιαγιά του Μακρίνη, ἦταν ἀπὸ τὶς πιὸ ἐνάρετες καὶ μορφωμένες γυναῖκες. Ὁ φιλόσοφος Λιβάνιος τὶς ἐθαύμαζε, μακαρίζοντας τοὺς Χριστιανούς ποὺ εἶχαν τόσο θαυμαστὲς γυναῖκες!

Ἀπὸ τέτοιους γονεῖς ἀνετράφηκε ὁ Βασίλειος κι ἐπῆρε τὶς πρῶτες χριστιανικὲς βάσεις. Ἀφοῦ ἐσπούδασε στὴν Καισάρεια, ἦλθε κατόπιν στὴν Κωνσταντινούπολι κι ἔπειτα ἐκατέβηκε στὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐλειτουργοῦσαν διάφορες σχολές ποὺ ἐδίδασκαν φιλοσοφία καὶ ρητορική. Στὰς Ἀθήνας, ἐσπούδασε ρητορική καὶ ἔτυχε νὰ ἔχη συμμαθητὲς του, στὸ διάστημα τῶν 4—5 χρόνων ποὺ ἐκάθισε, τὸν Γρηγόριο Ναζιανζηνὸ καὶ τὸν ἀνεψιὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, τὸν Ἰουλιανὸ τὸν παραβάτη.

Τελειώνοντας τὶς σπουδὲς του, ὁ Βασίλειος ἐγύρισε στὸν Πόντο καὶ στὴν Καισάρεια, ὅπου ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ρήτορος καὶ τοῦ δικηγόρου. Σὲ λίγον καιρὸ ἐβαπτίσθηκε, κι ἀφοῦ ἔκαμε διάφορες περιοδεῖες, γιὰ νὰ γνωρίσῃ τὸν χριστιανικὸ ἀσκητικὸ βίον, κατέφυγε κατόπι σὲ ἓνα ἐρημικὸ κτῆμα τοῦ Πόντου, ὅπου κατέγινε στὴ μελέτη καὶ συγγραφὴ διαφόρων βιβλίων.

Βλέποντας ὅμως πὼς εἶχε μεγαλύτερη κλίσι στὰ θρησκευτικὰ πράγματα, ἀπεφάσισε νὰ μῇ στὸν κλῆρο γιὰ νὰ ἐργασθῇ μὲ περισσότερον ζῆλον.

Ἐχειροτονήθηκε λοιπὸν πρεσβύτερος καὶ στὰ 370 μ.Χ., ὅταν ἀπέθανε ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας, ἔγινε αὐτὸς ἐπίσκοπος.

Ὁ Βασίλειος, ὡς λαϊκὸς καὶ ὡς ἐπίσκοπος, ἔδειξε ὅλες τὶς ἀνθρώπινες καὶ χριστιανικὲς ἀρετὲς του. Ἀφοῦ ἐπώλησε ὅλα του τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ ἐμοίρασε στοὺς πτωχοὺς, ἐργάσθηκε γιὰ τὴν ἰδρυσι διαφόρων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα εἶναι καὶ ἡ «Βασιλείας», ὀνομαστὸ Πτωχοκομεῖο. Αὐτὸς ἐξοῦσε λιτότατα. Κάθε περισσευμὰ του τὸ διέθετε γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ἡ προσωπικότης τοῦ Βασιλείου ἐφάνηκε στὸ ἐπεισόδιο ποὺ εἶχε μὲ τὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλλη, τὸν Μόδεστο, ποὺ εἶχε σταλῇ ν' ἀναγκάσῃ πολλοὺς ἐπισκόπους νὰ παραδεχθοῦν τὴν αἵρεσι τοῦ Ἀρείου.

Ὁ Βασίλειος, φανατικὸς ἐχθρὸς τοῦ Ἀρείου ἀρνήθηκε τὶς προτάσεις τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ στὶς ἀπειλὲς τοῦ Μοδέστου ἀπήντησε:

— «Τί μὲ ἀπειλεῖς; τοῦ λέει. Δήμευσι τῆς περυσίας μου δὲν φοβᾶμαι, γιὰτὶ εἶμαι πάμπτωχος. Οὔτε τὴν ἐξορία φοβᾶμαι, γιὰτὶ εἶμαι ξένος κι ἐξόριστος σ' αὐτὸν τὸν κόσμον. Βασανιστήρια πάλι δὲν τὰ φοβᾶμαι κι αὐτά, γιὰτὶ μὲ τὴν πρώτη πληγὴ ποὺ θὰ λάβῃ τὸ ἀσθενικό μου σῶμα θὰ ὑποκύψω. Οὔτε καὶ τὸν θάνατον τὸν φοβᾶμαι, γιὰτὶ θὰ ἔλθω τὸ συντομώτερον κοντὰ στὸ Θεό».

Ὁ Μόδεστος τόσο πολὺ ἐθαύμασε τὸν Βασίλειον, ὥστε τοῦ ὡμολόγησε πῶς κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους δὲν τοῦ εἶχε ἀπαντήσῃ μὲ τέτοιο θάρρος.

— «Ἴσως νὰ μὴν ἀπάντησες πραγματικὸ Χριστιανό, τοῦ λέει. Οἱ καλοὶ Χριστιανοὶ εἶναι ταπεινοὶ καὶ στὸν κάθε ἐλάχιστον ἄνθρωπον, γιὰ τὴν πίστι τους ὅμως τίποτε δὲν φοβοῦνται».

Ὁ Μόδεστος ἀνεκοίνωσε τὰ καθέκαστα στὸν αὐτοκράτορα Οὐάλλη, ποὺ ἐθαύμασε κι αὐτὸς τὸν Βασίλειον κι ἔδωσε διαταγὴ νὰ μὴν τὸν ἐνοχλήσῃ κανένας.

Ὁ Βασίλειος ἔγραψε πάρα πολλά βιβλία, καθὼς καὶ τῇ λειτουργίᾳ ποὺ ἔλαβε τὸ ὄνομά του (Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου), μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ἱερεῖς ἱεουργοῦν 10 φορές τὸν χρόνον. (Τὰ Χριστούγεννα, τοῦ Ἀγίου Βασιλείου, τὰ Φῶτα, τὶς 5 Κυριακὲς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ τὸ Μεγάλον Σάββατο).

Ὁ Βασίλειος ἀπέθανε σὲ ἡλικία 50 ἐτῶν, τὸ 379, καὶ τὴν κηδεῖα του τὴν παρηκολούθησε ὅλο τὸ πλῆθος τῶν πτωχῶν, τόσο ποὺ ἐσημειώθηκαν δυστυχήματα. Τῇ μνήμῃ τοῦ Βασιλείου τὴν ἐορτάζουμε τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ ψάλλομε τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον.

« Εἰς πάσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος σου ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου δι' οὗ θεοπρεπῶς ἐδογμάτισας, τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτράνωσας, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἦθη κατεκόσμησας Βασίλειον ἱεράτευμα, πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος ».

γ) Γρηγόριος Ναζιανζηνός

Ἄλλος μεγάλος διδάσκαλος καὶ ὀνομαστός ρήτωρ ἦταν ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὁ Θεολόγος. Ὀνομάσθηκε Ναζιανζηνός γιατί ἐγεννήθηκε στὴ Ναζιανζὸ τῆς Καππαδοκίας τὸ 330 μ.Χ. ἀπὸ εὐσεβεῖς καὶ πολὺ μορφωμένους γονεῖς. Ὁ πατέρας του ἦταν ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ καὶ ἡ μητέρα του Νόνη ἔδωσε τὶς πρῶτες χριστιανικὲς κατευθύνσεις στὸν μικρὸ γυιό της. Λένε, μάλιστα, πὼς μιὰ ἡμέρα ἔβαλε τὰ χεράκια τοῦ μικροῦ Γρηγορίου στὸ Εὐαγγέλιο καὶ τοῦ εὐχήθηκε νὰ τὸν ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς ν' ἀναλάβῃ, ὅταν μεγαλώσῃ, νὰ τὸ κηρύξῃ.

Ὁ Γρηγόριος ἐτελείωσε τὸ σχολεῖο τῆς Ναζιανζοῦ καὶ κατόπιν ἐφοίτησε στὶς σχολὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Στὰς Ἀθήνας ἐγνωρίσθηκε μὲ τὸν Βασίλειον καὶ τὸν Ἰουλιανό, ἐκαλλιέργησε ὅμως τόσο στενὰ τὶς σχέ-

σεις του μέ τον Βασίλειο, ώστε κι οί δύο τους «ἀποτελοῦσαν μιὰ ψυχὴ χωρισμένη σέ δυὸ σώματα», καθὼς γράφει κι ὁ ἴδιος κάπου. Τὸν Ἰουλιανὸ τὸν Παραβάτη τὸν ἀπέφευγε, γιατί εἶχε ἐθνικὲς ιδέες. Τὴν ἀποστροφή του τὴν ἔδειξε καὶ ἀργότερα, παρ' ὅλο πὺ ὁ ἀδελφός του ὁ Καισάριος ἔγινεν ἱατρὸς τοῦ Ἰουλιανοῦ.

Ὅταν ἐτελείωσε τὶς σπουδὲς του, ἐξαναγύρισε στὴν πατρίδα του καὶ ἐπεσκέφθηκε τὸν Μέγα Βασίλειο στὸ ἐρημικὸ κτῆμα του, στὸν Πόντο. Ἐκεῖ ἐμελέτησαν τὰ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα καὶ τὶς διαφορὲς μελέτες.

Σὲ ἡλικία 30 χρονῶν ἐβαπτίσθη καὶ ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, δὲν ἐδεχόταν ὅμως νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος, γιατί αἰσθανόταν τὶς δυνάμεις του ἀδύνατες ν' ἀναλάβῃ τὸ φορτίο τῶν διοικητικῶν καθηκόντων. Ὅταν ἀπέθανε ὅμως ὁ πατέρας του, ὁ Γρηγόριος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ καὶ τότε ἀνεδείχθη ἡ δύναμις τοῦ λόγου του.

Ἐπειδὴ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ οἱ Ἀρειανοὶ εἶχαν πληθύνει πολὺ καὶ εἶχαν στὰ χέρια τοὺς ὅλες τὶς Ἐκκλησίες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Ὀρθόδοξοι τὸν παρεκάλεσαν νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑποστήριξι τῆς Ὀρθοδοξίας ἀπὸ τὴ μικρὴ ἐκκλησία τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, πὺ μόνῃ ἔμεινε στὰ χέρια τῶν Ὀρθοδόξων. Πραγματικά, ὁ Γρηγόριος ἐδέχθηκε τὴν πρόσκλησι καὶ ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τῆς μικρῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἐξεφώνησε τοὺς περιφήμους πέντε λόγους γιὰ «τὴ θεότητα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ», γι' αὐτὸ καὶ ὠνομάσθηκε Θεολόγος. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἔκαμαν σπουδαία ἐντύπωσι, κι οἱ Ἀρειανοὶ τόσο ἐθορυβήθηκαν, ὥστε ἄρχισαν νὰ τὸν μισοῦν καὶ νὰ τὸν καταδιώκουν.

Στὰ 380 μ.Χ. ἔγινε αὐτοκράτωρ ὁ Θεοδόσιος πὺ ἔκαμε τὸν Γρηγόριο ἀρχιεπίσκοπο στὴν Κωνσταντινούπολι.

Στὴν Β' Οἰκουμένηκὴ Σύνοδο ἐγένε προέδρος αὐτῆς καὶ ἐπολέμησε τὸν Ἀρειανισμό καὶ τὴν αἵρεσι τοῦ Μακεδονίου. Ἐπειδὴ ὅμως ἐδημιούργησε πολλοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἄντεχε στὰ διάφορα διοικητικὰ καθήκοντα, ἀναγκάσθηκε νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ ἀρχιεπίσκοπος καὶ νὰ ξαναγυρίσῃ στὴ Ναζιανζὸ ὅπου τραβήχθηκε σ' ἓνα ἐξοχικὸ κτῆμα του. Ὁ Γρηγόριος ἐκτὸς ἀπὸ ρήτωρ ἦταν κι ἓνας ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐγραψε λόγους, ἐπιστολές, ποιήματα, καὶ γενικῶς θεωρεῖται ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπέθανε στὰ 390 μ. Χ. καὶ τὴ μνήμη του τὴν ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας στὶς 25 Ἰανουαρίου, ὁπότε ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιο:

«Ὁ ποιμενικὸς αὐλὸς τῆς Θεολογίας σου, τὰς τῶν ρητόρων ἐνίκησε σάλπιγγας, ὥς γὰρ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος ἐκζητήσαντι καὶ τὰ κάλλη τοῦ φθέγματος προσετέθη σοι. Ἀλλὰ πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, πάτερ Γρηγόριε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

γ) Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος

Τρίτος μεγάλος ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ποὺ ἐγεννήθη στὴν Ἀντιόχεια τὸ 350 μ. Χ.

Ἐπειδὴ ἀπὸ μικρὸς ὁ Ἰωάννης ἔχασε τὸν πατέρα του, τὴν ἀνατροφή του καὶ τὴ μόρφωσί του τὴν ἀνέλαβε ἡ εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετη μητέρα του Ἀνδοῦσα. Αὐτὴ ἐφρόντισε ν' ἀνατραφῇ ὁ Ἰωάννης χριστιανικώτατα καὶ νὰ λάβῃ μιὰ τελεία μόρφωσι γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Ὁ Ἰωάννης εἶχε κλίσιν στὴ ρητορικὴ γι' αὐτὸ κι ἐσπούδασε στὴν περίφημη σχολὴ τοῦ ἐθνικοῦ Λιβανίου, στὰς Ἀθήνας.

Ὁ Λιβάνιος, βλέποντας τὶς ἀρετὲς τοῦ Ἰωάννου καὶ τὴ φυσικὴ του εὐφράδεια, τόσο τὸν ἐκτιμοῦσε, ὥστε ἤθελε νὰ τὸν ἀφήσῃ διάδοχό

του, ἂν ὁ Ἰωάννης ἦταν ἐθνικός, ὅπως ἐκεῖνος. Μόλις ἐτελείωσε τὶς σπουδὲς τῆς ρητορικῆς, ὁ Ἰωάννης ἐβαπτίσθηκε κι ἐμπήκε στὴ θεολογικὴ σχολὴ τῆς Ἀντιοχείας, ὅπου ἐγινε ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους, ἀνάμεσα στοὺς συσπουδαστές του.

Μετὰ τὴ θεολογικὴ σχολή, ὁ Ἰωάννης ἐχειροτονήθηκε πρεσβύτερος στὴν Ἀντιόχεια κι ἐκάθισε στὴν πατρίδα του διδάσκοντας 12 ὁλόκληρα χρόνια. Τόσο ὠραία ἐδίδασκε τοὺς πιστοὺς, μιλώντας καθημερινῶς ἀπὸ τὸν ἄμβωνα, ὥστε πλήθη κόσμου ἔτρεχαν νὰ τὸν ἀκούσουν. Τέτοια δὲ ἦταν ἡ ἀγάπη τοῦ ἐκκλησιασματος πρὸς αὐτόν, ὥστε ὅλοι ἐνόμιζαν πῶς ἀπὸ τὸ στόμα του ρέει χρυσάφι, γι' αὐτὸ τὸν ὠνόμασαν Χρυσόστομο.

Ἡ φήμη του ἐξεπέρασε τὰ στενὰ ὅρια τῆς Ἀντιοχείας κι ἔφθασε στὴν Κωνσταντινούπολι, ὅπου ὁ αὐτοκράτωρ Ἀρκάδιος τὸν ἐκάλεσε κοντά του γιὰ νὰ τὸν κἀνὴ Πατριάρχη.

Ὁ Χρυσόστομος, στὸ νέο του αὐτὸ ἀξίωμα, ἔδειξε ὅλα τὰ ἀνώτερα πνευματικὰ προσόντα ποὺ εἶχε. Ἐφρόντισε ἀμέσως νὰ διαδοθῇ τὸ Εὐαγγέλιο σὲ πολλὲς χῶρες ἐθνικῶν, ὅπως τῶν Περσῶν καὶ τῶν Γότθων, ἐβοήθησε τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀδυνάτους κι ἐφρόντισε νὰ ὀργανώσῃ, ὅσο ἤμποροῦσε καλύτερα τὴ διοίκησι τοῦ κλήρου. Ἐκαυτηρίαζε καὶ ἐπέκρινε καθημερινῶς τὸ ἄδικο καὶ τὸ στραβό, ἀπ' ὅπουδῆποτε κι ἂν προερχόταν. Ὁ ἐλεγχὸς του ἦταν γιὰ κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, κι ἐγινόταν μὲ τόση σφοδρότητα καὶ μὲ τέτοια παρρησία, ποὺ πολλοὺς ἄρχισε νὰ τοὺς πικραίνει ἢ ἀλήθεια ὥστε νὰ δυσαρεστοῦνται μὲ τὸν Ἰωάννη.

Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, ποὺ ἦταν ἄπιστη κι ἐζοῦσε μιὰ ζωὴ ἔξω ἀπὸ κάθε ὅριο ἀρετῆς, ἠθικῆς καὶ δικαίου. Ἔτσι δυσηρεστημένη ἡ Εὐδοξία, διέταξε τὴν ἐξορία του, κι ὅταν τὸ ἔμαθε ὁ λαός, μὲ διαμαρτυ-

ρίες καὶ ψηφίσματά του ἀνάγκασε τὴν Αὐλὴ νὰ ξαναφέρῃ τὸν Ἰωάννη στὴν Πόλιν. Ἐπειδὴ δὲ ἐσαλεύθηκε ἡ τάξις, ἡ Εὐδοξία ἀνέκάλεσε τὸν Ἰωάννη στὴ θέσιν του. Ὁ Ἰωάννης ἐξανάρχισε τὴν ἐπίθεσιν του μὲ μεγαλύτερον θάρρος τώρα. Ἐχει μείνει ἱστορικὸς ἓνας λόγος τοῦ ποῦ ἀρχίζει ἔτσι·

« Πάλιν ἡ Ἡρωδιὰς μαίνεται, πάλιν ταρασσεται, πάλιν ζητεῖ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ πῖνακι... »

Ἡ Εὐδοξία δὲν ἐδίστασε, γιὰ δεύτερην φορά, νὰ τὸν ἐξορίσῃ, στὰ 404, σ' ἓνα ἐρημικὸ μέρος τῆς Ἀρμενίας, τὴν Κουκουσό, ποῦ εὐρίσκεται κοντὰ στὸ ὄρος Ταῦρος. Ὁ Ἰωάννης ἐτράβηξε μαρτυρικὰ τὴν πορεία τῆς ἐξορίας του κι ἔμεινε ἐκεῖ σχεδὸν τρία χρόνια. Οἱ μεγάλες ταλαιπωρίες τῆς ἐξορίας, κι οἱ τρομερὲς κακουχίες κατέβαλον τὸ σῶμα τοῦ καί, τὸ 407, ἀπέθανε σὲ ἡλικία 60 ἐτῶν στὴν ἐξορία.

Ὁ Χρυσόστομος, συγκρινόμενος μὲ ἄλλους ρήτορες τῆς ἱστορίας μας, παραβάλλεται μὲ τὸν Περικλῆ καὶ τὸν Δημοσθένη τῶν κλασσικῶν Ἀθηνῶν. Δὲν εἶναι μόνον μέγας καὶ ὑπέροχος ρήτωρ μὰ καὶ μέγας συγγραφεύς. Ἐγραψε διαφόρους λόγους καὶ ἐπιστολές, ἐρμήνευσε τὴν ἀγία Γραφή, ἔγραψε τὴν θείαν λειτουργίαν μὲ τὴν ὁποία λειτουργοῦμε κάθε ἡμέρα, καὶ τόσα ἄλλα.

Τὴν μνήμην τοῦ τὴν ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας, δύο φορές τὸν χρόνο. Στὶς 13 Νοεμβρίου ἐορτάζομε τὸ θάνατό του καὶ στὶς 27 τὴν ἀνακομιδὴ τῶν ἱερῶν τοῦ λειψάνων, ψάλλοντας τὸ ἀπολυτίκιό του :

« Ἡ τοῦ στόματός σου καθάπερ χρυσὸς ἐκλάμπασα χάρις τὴν Οἰκουμένην ἐφώτισεν, ἀφίλαργυρίας τῷ κόσμῳ θησαυροὺς ἐναπέδετο· τὸ ὕψος ὑμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν. Ἀλλὰ σοῖς λόγοις παιδεύων, πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, πρέσβευε τῷ λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ».

Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες. — Ἡ Ἐκκλησία μας, ξεχω-
 Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Ε', Ἀκοῦζου—Σακκά

ρίζοντας ανάμεσα στους πατέρες και διδασκάλους τους τρεις μεγάλους ρήτορας και διδασκάλους, δηλαδή τὸν Μέγα Βασίλειο, τὸν Γρηγόριο τὸν Θεολόγο καὶ τὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, τοὺς ὀνομάζει μ' ἓνα ὄνομα « Τρεῖς Ἱεράρχας » καὶ τιμᾷ τὴ μνήμη τους στὶς 30 Ἰανουαρίου, ὅποτε ψάλλεται καὶ τὸ ἀπολυτίκιο :

« Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστήρας τῆς τρισηλίου Θεότητος, τοὺς τὴν Οἰκουμένην ἀκτίσι δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρύτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν Θεογνωσίας νάμασιν καταρδεύσαντας, Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορρήμονι. Πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἐρασταὶ συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν, αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν αἰεὶ πρεσβεύουσιν ».

3. Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἰουλιανοῦ τὸ ἀπαντήσαμε στὰ προηγούμενα κεφάλαια.

Ὁ Ἰουλιανὸς ἦταν ἀνεπιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Ἀπὸ μικρὸς ὀρφάνεψε κι ἔλαβε χριστιανικὴ μόρφωσι, κλεισμένος σὲ ἓνα μέρος τῆς Καππαδοκίας.

Ὅταν ἐμεγάλωσε ἐσπούδασε ρητορικὴ καὶ φιλοσοφία στὶς ξακουστὲς σχολὲς τῆς Περγᾶμου, τῆς Νικομηδείας καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Στὰς Ἀθήνας ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Μέγα Βασίλειο καὶ τὸν Γρηγόριο τὸν Θεολόγο.

Ὅταν ἐγίνε αὐτοκράτωρ, στὸ διάστημα τοῦ 361 — 363, νομίζοντας πὼς ἡ κακοδαιμονία τοῦ Κράτους τοῦ ὠφείλετο στὴ χριστιανικὴ θρησκεία, ποὺ εἶχε γκρεμίσει τὴν εἰδωλολατρεία τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ρώμης, ἐδόθηκε μ' ὅλη του τὴν ψυχὴ στὸ νὰ ξαναζωντανεύσῃ τὴν εἰδωλολατρεία γιὰ νὰ φθάσῃ τὸ ἀρχαῖο μεγαλεῖο τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ρώμης !

Ἔτσι, ἄρχισε ν' ἀγκαλιάζῃ τὸν ἐθνισμό καὶ νὰ τὸν προστατεύῃ. Ἐκτίσθηκαν ναοὶ εἰδωλολα-

τρικοί καὶ ἐπροστατεύθησαν οἱ αἵρετικοὶ Χριστιανοὶ γιὰ νὰ φέρουν διάσπασι στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ πράξεις αὐτὲς τοῦ Ἰουλιανοῦ ἦταν ἀντίθετες μὲ τὴ μὀρφωσι καὶ τὴ χριστιανικὴ παράδοσι τῶν προγόνων του.

Ἔβλεπε ὅμως κι ὁ ἴδιος πῶς, παρ' ὅλα τὰ μέτρα ποὺ ἐλάμβανε, δὲν ἔκανε τίποτε, γιὰτὶ ἡ εἰδωλολατρεία ἦταν ἀδύνατο νὰ ξαναζήση.

Ἡ προσπάθεια αὐτὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἦταν τὸ τέλος τῆς εἰδωλολατρείας. Ὁ Ἰουλιανός, ἐπειδὴ παρέβη καὶ ἀπεστάτησε ἀπὸ τὴ θρησκεία του, ἔμεινε στὴν Ἱστορία μὲ τὴν παρωνυμία ὁ Παραβάτης ἢ ἀποστάτης. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ τοῦ παραγνωρίσωμε τὴν ἰδιοφυΐα καὶ τὴν μεγάλη ψυχὴ ποὺ εἶχε.

Ἐπληγώθηκε βαρειά σὲ μιὰ φοβερὴ μάχη καὶ πεθαίνοντας ἐφώνασε ἀπελπισμένος :

— « Νενίκηκάς με, Ναζωραῖε ! » Δηλαδή : « Μὲ ἐνίκησες Χριστέ ! » Αὐτὴ ἦταν ἡ τελευταία κραυγὴ τοῦ εἰδωλολάτρη αὐτοκράτορος καὶ τῆς εἰδωλολατρείας.

4. Θεοδόσιος ὁ Α' καταδιώκει τοὺς ἐθνικοὺς

Τὸ ἀντίθετο τοῦ Ἰουλιανοῦ ἦταν ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Α' ποὺ ἀνέβηκε στὸ θρόνο τοῦ Βυζαντίου στὰ 380 μ. Χ. Ἔως ὅτου ἀνεβῆ αὐτὸς στὸ θρόνο τοῦ Κράτους προηγήθηκαν ἄλλοι ποὺ ὑπεστήριξαν τοὺς αἵρετικούς, δὲν ἐτόλμησαν ὅμως νὰ πολεμήσουν κατ' εὐθείαν τὴν ὑπόστασι τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐξ αἰτίας λοιπὸν τῆς μεγάλης κρίσεως ποὺ ἐπερνοῦσε ὁ Χριστιανισμός, ὁ Θεοδόσιος ἐσκέφθηκε, πῶς ἔπρεπε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν Ὁρθοδοξία καὶ γενικὰ τὸν Χριστιανισμό μὲ τὴν βία.

Ἀρχισε λοιπὸν ἓναν ἄγριο διωγμὸ ἐναντίον

τῶν αἱρετικῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν ποὺ δὲν ἐσυμβιβάζετο καθόλου μὲ τὴν ἰδέα τῆς « ἀγάπης », ποὺ ἐδίδασκε ἡ χριστιανικὴ θρησκεία. Κατήργησε τοὺς ναοὺς τῶν ἐθνικῶν, ἐδήμευσε τὶς περιουσίες τους καὶ τοὺς κατήρесе ἀπ' ὅ,τι τυχὸν ἀξιώματα εἶχαν στὸ στρατὸ ἢ στὴν κοινωνία. Στοὺς διωγμοὺς αὐτοὺς ἐλάμβανε μέρος καὶ ὁ στρατὸς καὶ

Ἰουστινιανὸς

ὁ φανατισμένος ὄχλος, ποὺ πολλὲς φορές ἐφθανε σὲ παρεκτροπές, φθάνοντας καὶ σ' αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἐγκλημα.

Ἔτσι ἔγιναν πολλὲς πυρκαϊές, πολλὲς καταστροφές κλασσικῶν μνημείων κι ἐχύθηκε πολὺ αἷμα ἀπὸ τοὺς αἱρετικούς καὶ τοὺς ἐθνικούς, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς οἱ παρεκτροπές αὐτὲς ἐκαυτηριάσθηκαν κι' ἔγινε προσπάθεια νὰ ἐμποδισθοῦν ἀπὸ τοὺς μορφωμένους πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας. Δυστυχῶς ὅμως τὸ περιβάλλον τοῦ Θεοδοσίου καὶ οἱ ἀμόρφωτοι καλόγηροι τὶς ἐδημιουργοῦσαν.

Τὸ κακὸ αὐτὸ δὲν ἐσταμάτησε ὡς ἐδῶ. Οἱ

διωγμοί ἐξηκολούθησαν καὶ ἐπὶ βασιλείας ἄλλων αὐτοκρατόρων.

Στὰ χρόνια τοῦ Θεοδοσίου ἐγινε κι ἡ δευτέρα Οἰκουμενικὴ σύνοδος στὴν ὁποία πρόεδρος ἐγινε ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς καὶ στὴν ὁποία συνεπληρώθη τὸ « πιστεύω ».

Ἔτσι ἀπὸ τὸν Θεοδόσιο ἀρχίζει μία νέα περίοδος γιὰ τὸν ἐθνισμό, ἕνας σκληρὸς καὶ ἀδυσώπητος ἀγὼν ἐναντίον του, ποὺ ἐσήμανε, μέσα σὲ λίγα χρόνια, τὴν ἐξόντωσί του.

5. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ τὸ κτίσιμο τῆς ἁγίας Σοφίας

Ἄλλος σπουδαῖος αὐτοκράτωρ ποὺ κατεδίωξε τὸν ἐθνισμό ἦταν καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ποὺ ἀνέβηκε στὰ 527 μ. Χ, στὸν Βυζαντινὸ θρόνο.

Ὁ Ἰουστινιανὸς διεδέχθη τὸ θεῖο του Ἰουστίνου ποὺ εἶχε φροντίσει νὰ τὸν διαπαιδαγωγήσῃ χριστιανικώτατα καὶ νὰ τοῦ δώσῃ μὀρφωσι ἀπαραίτητη γιὰ ἕναν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους. Ἦταν λοιπὸν ὁ Ἰουστινιανὸς φανατικὸς χριστιανὸς καὶ νοὺς ξάστερος καὶ δραστήριος σὲ ὅλα. Ἀνεδείχθη παντοῦ, καὶ σ' ὅλα αὐτὰ τὸν ἐβοήθησαν κι οἱ ἐξαιρετικοὶ συνεργάτες του καὶ πρὸ παντὸς ἡ γυναῖκα του ἡ Θεοδώρα.

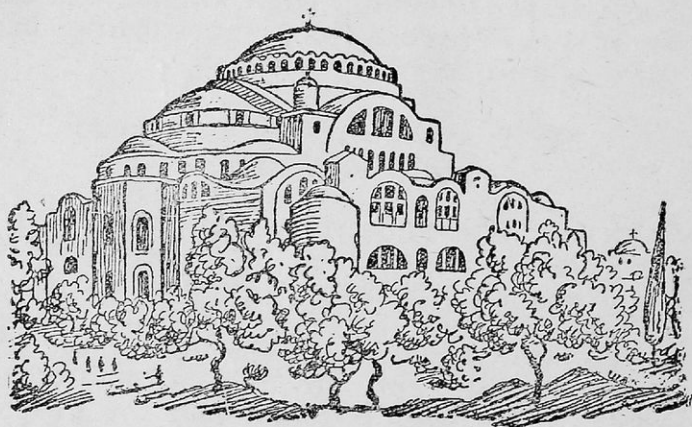
Ἐπειδὴ, στὰ χρόνια του, ὁ ἐθνισμὸς ἐδείχνε ἀρκετὰ σημεία ζωῆς κι ἐπειδὴ οἱ διάφορες φιλοσοφικὲς σχολὲς ποὺ ἐλειτουργοῦσαν στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ στὰς Ἀθήνας ὑπονόμευαν τὴ χριστιανικὴ θρησκεία, γι' αὐτὸ ἔκαμε δυὸ νόμους ποὺ ὠρίζαν τὸ κλείσιμο τῶν σχολῶν αὐτῶν καὶ τὸν ὑποχρεωτικὸ ἐκχριστιανισμὸ μὲ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου!!

Ἔτσι ἡ εἰδωλολατρεία ἐξερριζώθηκε πιά παντελῶς καὶ μαζί μ' αὐτὴν ἐκτυπήθηκαν κι οἱ

αίρετικοί Χριστιανοί πού τόσοι είχαν βλάψει τὴν Ὁρθοδοξία.

Θέλοντας ὁ Ἰουστινιανὸς νὰ ἀφιερῶσιν ἓνα δείγμα τῆς εὐλαβείας του καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς του στὴ χριστιανικὴ θρησκεία, ἔκτισε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ ναὸ τῆς ἁγίας Σοφίας.

Ἡ ἱστορία τοῦ ναοῦ, ὅπως εἶπαμε σὲ προη-

Ἁγία Σοφία

γούμενα μαθήματα, ἄρχισε ἀπὸ τὸν Μεγάλον Κωνσταντῖνον. Στὴν ἀρχὴ ἦταν ἓνας μικρὸς ναὸς πού τὸν ἐμεγάλωσε ὁ γιὸς του ὁ Κωνσταντῖνος καὶ τὸν ὁποῖο ἔκαψε ὁ λαὸς ὅταν ἐτολμήθη ἡ ἐξορία τοῦ Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐπισκευάσθηκε κατόπιν ὁ ξύλινος τροῦλος τῆς ὁποίας ἐξανакάηκε στὰ χρόνια τοῦ Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὴν στάσι τοῦ «Νίκα».

Ὁ Ἰουστινιανός, τότε, θέλοντας νὰ τὸν ξανακτίσῃ καλύτερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἀνέθεσε τὴν κατασκευὴν τοῦ στοὺς δυὸ καλυτέρους ἀρχιτέκτονες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸν Ἀνθέμιον καὶ τὸν Ἰσίδωρον.

Ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος ἐξώδευσαν 300

έκατομμύρια χρυσές δραχμές κι έχρειάσθηκαν πέντε όλόκληρα χρόνια με 10.000 σχεδόν έργάτες για νά τὸν κτίσουν.

Ὅ,τι καλύτερο ὕλικὸ εὕρισκετο στὴν ἀπεραντὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία διετέθη γιὰ τὸ κτίσιμο τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Πολύχρωμα μάρμαρα, πολύτιμα λιθάρια, χρυσάφι, ἐλεφαντοκόκκαλο, ψηφιδωτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκουβαλήθηκαν γιὰ νὰ στολισθῇ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ ἔτσι, πὺ ἡ ἁρμονία τῶν χρωμάτων καὶ ὁ στολισμός, ν' ἀποτελῇ ἓνα πραγματικὸ θαῦμα.

Στὸν νάρθηκα τοῦ ναοῦ ὑπῆρχε ἡ κρήνη μετὴν καρκινικὴ ἐπιγραφή :

ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ

Ποῦ σημαίνει : « Νὰ καθάρῃς τὶς ἁμαρτίες σου κι ὄχι τὸ πρόσωπό σου μόνον ».

Ἡ ἐπιγραφή αὐτὴ παρουσιάζει τὸ ἐξῆς περίεργο, πὺς ἀπ' ὅποιοδῆποτε μέρος τῇ διαβάσεις (ἀρχὴ ἢ τέλος), διαβάζεται καὶ σημαίνει τὸ ἴδιο.

Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς ἐμπῆκε μέσα στὸν ἔτοιμο ναό, τόσο ἐθαμβώθηκε ἀπὸ τὴν ὁμορφιά, ὥστε ἐφώνασε κατενθουσιασμένος.

— Νενίκηκά σε Σολομών !

Δηλ. « Σὲ ἐνίκησα Σολομών ». Μετὰ τὰ λόγια αὐτὰ ὑπονοοῦσε πὺς ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας ἦταν καλύτερος ἀπὸ τὸ ναὸ τοῦ Σολομῶντος στὴν Ἱερουσαλήμ.

Ἡ ἁγία Σοφία σώζεται ἀκόμη μέχρι σήμερα, ἔχει ὅμως μεταβληθῇ σὲ τζαμί.

6. Ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ ἀκάδιστος ὕμνος

Ὁ Ἡράκλειος. — Ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἰουστινιανός, οἱ ἄλλοι αὐτοκράτορες πὺς ἀνέβηκαν στὸ θρόνο τοῦ Βυζαντίου δὲν ἦταν ἄξιοι λόγου.

Τὸ Κράτος ἀπὸ τοὺς συχνοὺς πολέμους καὶ τὰ τεράστια ἔξοδα εὕρισκετο σὲ οἰκτρὰ οἰκονομικὰ χάλια.

Ἐπειτα οἱ ἐχθροὶ τοῦ Βυζαντίου, καὶ πρὸ παντὸς οἱ Πέρσες, οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Σλαῦοι εἶχαν ἀνακτήσει τὸ θάρρος τους κι εἶχαν ἀρπάξει κάμποσες ἐπαρχίες ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Οἱ Πέρσες μάλιστα εἶχαν προχωρήσει τόσο πολὺ, πού εἶχαν φθάσει ὡς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ εἶχαν ἀρπάξει τὸν τίμιον Σταυρὸ καὶ τὸν ἔφεραν μαζί τους. Ἀκόμα εἶχαν κατορθώσει νὰ φθάσουν ἔμπρὸς στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ νὰ τὴν πολιορκήσουν. Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς δύσκολες στιγμές, τὸ Κράτος τὸ ἔσωσε ὁ νέος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου, ὁ Ἡράκλειος, μαζί μὲ τοὺς δύο ἀξιόους συνεργάτες του: τὸν Πατριάρχην Σέργιον καὶ τὸν Ὑπουργὸ Βῶνο.

Ἀκάδιστος ὕμνος. — Μόλις ἀνέλαβε ὁ Ἡράκλειος, ὠργάνωσε ἀμέσως καινούργιον στρατὸ καὶ στόλο καί, ἀφοῦ ἔλαβε τὶς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας, ἀπεβιβάσθη στὴν Ἀσία γιὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Πέρσες. Στὴν Κωνσταντινούπολι ἄφησε τὸν Πατριάρχην Σέργιον καὶ τὸν ὕπουργὸ Βῶνο. Ὅταν ἔλειπε ὅμως ὁ Ἡράκλειος, οἱ Ἄραβες, ἕνας ἄλλος λαὸς βάρβαρος, ἀφοῦ ἐσυμφώνησαν μὲ τοὺς Πέρσες, ἤλθαν νὰ πολιορκήσουν τὴν Πόλιν.

Ὁ Πατριάρχης Σέργιος, στὴ δύσκολη αὐτὴ στιγμῇ, ἐφανάτισε τὸ λαὸ μὲ τὴ Χριστιανικὴ Πίστι. Συνήθροισε τὸ λαὸ στὸ ναὸ τῆς ἁγίας Σοφίας καὶ τοῦ ἐσύστησε νὰ παρακαλέσῃ τὴν πολιοῦχον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν Θεοτόκο, κι αὐτὴ θὰ τὸν βοηθήσῃ. Ὁ ἴδιος δέ, μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας ἐφανάτισε τὸ στρατό, πού ἐπολεμοῦσε στὰ τεῖχη, γι' αὐτὸ καὶ ὅλες οἱ ἐπιθέσεις τοῦ Βασιλέως τῶν Ἀβάρων Χαγάνου, ἐπῆγαν χαμένες. Βλέποντας, τότε, ὁ Χαγάνος, πὼς ματαιοπονεῖ καὶ πὼς εἶναι δύσκολο νὰ κυ-

ριεύση τὴν Πόλι, ἔλυσε τὴν πολιορκία καὶ ἔφυγε.

Οἱ Χριστιανοί, τότε, ἀπέδωσαν τὴ νίκη τους στὴν Παναγία, καὶ ἔτρεξαν ἀμέσως στὸ ναὸ τῆς ἁγίας Σοφίας νὰ τὴν εὐχαριστήσουν. Ὁ ποιητὴς Πισίδης συνέταξε ἕναν ὕμνο πού τὸν ἔψαλλαν οἱ Χριστιανοὶ ὅλη τὴ νύκτα ὄρθιοι, γι' αὐτὸ καὶ ὁ ὕμνος αὐτὸς ὠνομάσθηκε Ἀκάθιστος ὕμνος. Ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος ἀποτελεῖται ἀπὸ 24 τροπάρια, ὅσα εἶναι τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου (Α — Ω) κι ἐμεῖς, εἰς ἀνάμνησιν, τὰ ψάλλομε κάθε Παρασκευὴ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ τὰ λέμε «οἱ Χαιρετισμοὶ τῆς Παναγίας», γιὰτὶ κάθε τροπάριο τελειώνει μὲ τὸν χαιρετισμό :

« Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε ! »

Τότε ἐψάλη, μαζί μὲ τὸν « Ἀκάθιστο ὕμνο » καὶ τὸ γνωστὸ κοντάκιο ¹⁾ πού ἦταν ἀφιερωμένο στὴν Παναγία, τὴν ὑπέρμαχο στρατηγὸ πού ἔσωζε πάντοτε τὴν Πόλι ἀπ' ὅλους τοὺς κινδύνους πού τὴν ἀπειλοῦσαν.

« Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω Σοι, ἡ Πόλις Σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον.
Ἵνα κράζω Σοι : « Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε !! »

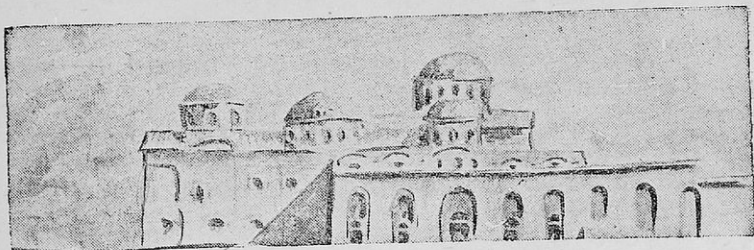
Ἡ ὑψωσις τοῦ Σταυροῦ. — Ὁ Ἡράκλειος τὸν ἴδιο καιρὸ ἐπολεμοῦσε τοὺς Πέρσες στὴν Ἀσία καὶ τοὺς ἐνίκησε «κατὰ κράτος». Ἔτσι, μέσα σὲ 6 χρόνια, κατῴρθωσε νὰ ξαναπάρῃ τὶς χαμένες ἐπαρχίες τοῦ Κράτους του, νὰ κυνηγήσῃ τοὺς Πέρσες στὴ χώρα τους καὶ νὰ τοὺς καταστρέψῃ ἐντελῶς. Ἐπῆρε τὸν Τίμιο Σταυρὸ κι ἐγύρισε στὴν Κωνσταντινούπολι, φορτωμένος δόξα καὶ

¹⁾ Κοντάκιο λεγόταν, ἐπειδὴ τὸ χαρτί πού ἦταν γραμμένο τὸ κείμενο, ἦταν κρεμασμένο σ' ἕναν κοντὸ (ξύλο).

λάφυρα. Ένα χρόνο αργότερα, στὸ 614, μ. Χ. ἐκά-
τέβηκε στὰ Ἱεροσόλυμα κι ἐτοποθέτησε τὸ Σταυ-
ρὸ στὸ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως ἐμπρὸς σὲ χιλιάδες
κόσμου ποὺ ἔψαλλαν συγκινημένοι :

« Σῶσον Κύριε τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρο-
νομίαν Σου. Νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωροῦμε-
νος καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα ».

Ἡ Ἐκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ τοῦ
γεγονότος, ποὺ ἔστησε δηλαδή ὁ αὐτοκράτωρ
Ἡράκλειος τὸν Τίμιο Σταυρὸ εἰς τὰ Ἱεροσό-
λυμα, μετὰ τὴν νίκη του ἐναντίον τῶν Περσῶν
καὶ τῶν βαρβάρων, ἐορτάζει τὴν ἐορτὴ τῆς
« Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ » κάθε χρόνο στὶς 14
Σεπτεμβρίου.

Κεφάλαιον Ε'

Ἀσκητικός καὶ μοναχικός βίος

1. Πρῶτοι ἀσκητές

Πολλοὶ Χριστιανοί, θέλοντας νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ ἐγκόσμια καὶ τὶς ὑλικὰς ἀπολαύσεις γιὰ νὰ ἐπιδοθοῦν ἀνενόχλητοι στὴ λατρεία καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἄφηναν τὶς πολιτείες καὶ τὰ διάφορα κοσμικὰ κέντρα καὶ ἐδιάλεγαν ἓνα ἐρημικὸ μέρος καὶ ἐκεῖ ἐπερνοῦσαν τὸ βίον τους σὲ προσευχὰς καὶ σὲ νηστείες. Ἔτσι ἐσυνήθιζαν καὶ ἀσκοῦσαν τὸν ἑαυτό τους στὶς διάφορες στερήσεις τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, γιὰ νὰ γίνουν πιὸ ἀρεστοὶ στὸ Θεό τους. Αὐτὴ ἡ φυγὴ καὶ ἡ στάσις τῶν Χριστιανῶν ὠνομάσθηκε ἀσκητισμὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὴν ἔκαναν ἀσκητές, ἀρχισε δὲ ἀπὸ τὰ 200 μ. Χ. καὶ ἔφθασε σὲ κατάχρησι μετὰ τὸν 5ον αἰῶνα.

Ἀσκητὲς ἐγίνονταν ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ἔτσι, σὲ λίγα χρόνια, ὅλα τὰ ἐρημικὰ μέρη εἶχαν γεμίσει ἀπὸ αὐτοὺς, ποὺ ἐπλήθαιναν καθημερινῶς ἐξ αἰτίας καὶ τῶν διωγμῶν ποὺ ἐνεργοῦσαν κατὰ καιροὺς οἱ διάφοροι ἐθνικοὶ καὶ αἰρετικοὶ αὐτοκράτορες.

Πρῶτος ἀσκητὴς ἔγινε ἓνας χριστιανὸς ἀπὸ τῆ Θηβαΐδα, μὲ τ' ὄνομα Παῦλος. Ὁ Παῦλος ἐγκατέλειψε τὰ ἐγκόσμια καὶ ἀποτραβήχθηκε σ' ἓνα ἐρημικὸ μέρος τῆς Αἰγύπτου κι ἔζησε 97 χρόνια μέσα σ' ἓνα σπήλαιο, ὅπου καὶ ἀπέθανε στὰ 360 μ. Χ.

2. Ἅγιος Ἀντώνιος

Ἄλλος ὀνομαστὸς ἀσκητὴς γιὰ τὴ λιτότητα τῆς ζωῆς του καὶ γιὰ τὴν αὐστηρότητα τῶν κανονισμῶν ποὺ ἐπέβαλε στὸν ἑαυτό του ἦταν καὶ ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος.

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος εἶχε γεννηθῇ στὴν ἄνω Αἴγυπτο ἀπὸ πλουσίους γονεῖς τὸ 241 μ. Χ. Τόσο πολὺ ἀγάπησε τὸ Χριστιανισμό, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ ὁλοψύχως στὴ λατρεία τοῦ Κυρίου.

Ἐπώλησε τὴν τεραστίαν περιουσία του καὶ ἀφοῦ τὴν ἐμοίρασε στοὺς φτωχοὺς, ἀποτραβήχθηκε σ' ἓνα ἐρημικὸ μέρος τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐκεῖ ἀφιερώθηκε στὴν νηστεία, στὴν προσευχὴ καὶ στὴ μελέτη τῶν ἱερῶν βιβλίων.

Ἡ φήμη του διεδόθη πολὺ γρήγορα ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανοὺς, καὶ πλῆθος ἀπ' αὐτοὺς ἐπῆγαινε στὸ ἐρημητήριό του καὶ τὸν εὔρισκαν γιὰ νὰ ζητήσουν τὴ συμβουλὴ του καὶ ν' ἀκούσουν δυὸ λόγια παρηγορητικὰ ἀπ' τὸ στόμα του.

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος σπανίως κατέβαινε στὴν Ἀλεξάνδρεια. Κατέβαινε μόνον ὅταν ἐκινδύνευε ὁ Χριστιανισμὸς ἀπὸ τίς διάφορες αἱρέσεις. Ἐδινε θάρρος καὶ ἐσυμβούλευε τοὺς πιστοὺς ποὺ τὸν ἐσέβοντο καὶ τὸν ἐλάτρευαν ὅλοι.

Ὁ Ἀντώνιος ἀπέθανε στὴν ἐρημο, σὲ ἡλικία 115 χρονῶν, στὶς 17 Ἰανουαρίου τοῦ 356, ἡμέρα ποὺ τὴ μνήμη του τὴν ἐορτάζει ἡ χριστιανικὴ Εκκλησία. Ὁ βίος του, ὅπως περιγράφεται στοὺς

Συναξαριστές, δηλ. στους βιογράφους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ παραδείγματα αὐστηρῆς νηστείας καὶ προσευχῆς, ἐγκρατείας, στερήσεως, λιτότητος, ἀλτρουϊσμοῦ καὶ ἀγάπης, τόσο, πὺ λήμε καὶ σήμερα « φωτιά τ' Ἄη — Ἄν-τῶνη ».

3. Μοναχικὸς βίος

Παχώμιος. — Μαθητὴς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου ἦταν ὁ ἀσκητὴς Παχώμιος. Ὁ Παχώμιος εἶναι ὁ πρῶτος πὺ ἐσυστηματοποίησε τὴ ζωὴ τοῦ ἀσκητικοῦ καὶ μοναχικοῦ βίου καὶ ἐδημιούργησε κανόνες πὺ τηροῦνται μέχρι σήμερα στὰ διάφορα κέντρα τοῦ βίου αὐτοῦ, ὅπως εἶναι τὰ μοναστήρια.

Ἀντὶ οἱ διάφοροι ἀσκητὲς νὰ ζοῦν μοναχοί, τοὺς συνεκέντρωνε σὲ διάφορα μέρη καὶ τοὺς ἀνάγκαζε νὰ ζοῦν ὅλοι μαζί, κάτω ἀπὸ τοὺς ἴδιους κανόνες, πὺ εἶχε θεσπίσει ὁ Ἀντώνιος καὶ συνεπλήρωσε ὁ ἴδιος ὁ Παχώμιος.

Σ' ἓνα νησάκι τοῦ Νείλου ποταμοῦ, ὁ Παχώμιος ἔκτισε τὸ πρῶτο μοναστήρι πὺ ἀριθμοῦσε 7 χιλιάδας μοναχοὺς. Ὁ ἴδιος ὁ Παχώμιος ἔκαμε καὶ τὸ πρῶτο γυναικεῖο μοναστήρι.

Συμεὼν ὁ Στυλίτης. — Παρὰ τὴ συστηματοποίησι τοῦ μοναχικοῦ βίου ἀπὸ τὸν Παχώμιο, πολλοὶ Χριστιανοὶ ἐξακολουθοῦσαν νὰ ζοῦν μονάχοι, ὑποβάλλοντας τὸν ἑαυτό τους σὲ διάφορες στερήσεις. Πολλοὶ μάλιστα ἀνέβαιναν σ' ἓνα μικρὸν ἄμβωνα στερεωμένο σ' ἓνα στῦλο κι ἐκεῖ ἐπάνω ἐζοῦσαν κι ἐδίδασκαν, γι' αὐτὸ κι ὠνομάσθησαν **στυλίτες**.

Πρῶτος στυλίτης ἦταν ὁ Συμεὼν, πὺ εἶχε γεννηθῇ στὴν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας.

Ὁ Συμεὼν ἔζησε πάνω στὸ στῦλο τοῦ 30 ὁλόκληρα χρόνια καὶ ὑπῆρξε ἓνα ζωντανὸ παρά-

δειγμα ἀρετῆς καὶ σοφίας. Ἡ φήμη του ἐξηπλώθη τόσο γρήγορα στὴν Ἀντιόχεια καὶ στὰ γύρω μέρη, ὥστε ἔτρεχαν πλήθη κόσμου νὰ τὸν ἀκούσουν. Ἡ ἐπιρροή του ἦταν τεραστία. "Ἐτσι πολλοὶ Ἀραβες ἔγιναν Χριστιανοὶ κι ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ πρῶτος, στὶς ὑποδείξεις τοῦ Συμεών, ἔκαμε πολλοὺς ἐπεικεῖς καὶ προστατευτικοὺς νόμους.

Μοναστήρια. — Τὰ μοναστήρια ἄρχισαν σιγὰ σιγὰ νὰ πολλαπλασιάζωνται καὶ νὰ ξαπλώνωνται στὴν Αἴγυπτο, στὴν Ἀσία καὶ στὴν Ἑλλάδα. Πλῆθος μοναχῶν κατέφευγαν σ' αὐτὰ κι ἐκεῖ ἐξοῦσαν σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τοῦ Παχωμίου. Τὰ καθήκοντά τους συνοψίζονται σὲ τρία: Ὑπακοή, ἀκτημοσύνη καὶ ἐγκράτεια.

Στὴν ἀρχὴ ἐξοῦσαν οἱ καλόγηροι ὅλοι μαζί σὲ κοινὸ βίο, γι' αὐτὸ κι ὠνομάσθησαν τὰ μοναστήρια κοινόβια. Ἐργάζονταν ὅλοι μαζί, ἐνήστευαν, προσηύχοντο κι ἔτρωγαν στὴν ἴδια κοινὴ τράπεζα. Ἀργότερα ὅμως, πολλοὶ μοναχοὶ ἐκανόνισαν τὴ ζωὴ τους κατὰ τὴ θέλησί τους κι ἐξοῦσαν ξεχωριστὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους, ἂν καὶ εὕρισκοντο στὸ ἴδιο μοναστήρι. Τὰ μοναστήρια αὐτά, ὅπου οἱ μοναχοὶ εἶχαν στὴ ζωὴ τους ἴδιον ρυθμόν, δηλαδὴ ἰδιαίτερη τάξι, λέγονται ἰδιόρρυθμα καὶ διατηροῦνται ἀρκετὰ μέχρι σήμερα καὶ πρὸ παντὸς στὸ "Ἅγιον" Ὄρος.

Τὰ μοναστήρια, μὲ τὸν καιρό, ἔγιναν κέντρα πνευματικὰ καὶ Παιδείας. Πολλὰ χειρόγραφα διεσώθηκαν σ' αὐτὰ καὶ πολλὲς τέχνες, ὅπως ἡ ξυλογλυπτικὴ καὶ ἡ ζωγραφικὴ, ἀνεπτύχθησαν πίσω ἀπ' τοὺς ὑψηλοὺς τῶν τοίχους. Γενικῶς στὰ μοναστήρια ὀφείλομε πολλὰ, γιατί ἐκεῖ διετηρήθη ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ τὰ ἑλληνικὰ φῶτα.

4. Εἰκονομάχοι καὶ ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρδοδοξίας
Εἰκονομάχοι — Εἰκονολάτρεις. — Ἐνα σπουδαῖο

καὶ σοβαρὸ ζήτημα ποὺ ἀπασχόλησε τὴν Ἐκκλησίαν μας, στὰ χρόνια τοῦ Λέοντος Γ' τοῦ Ἰσαύρου, ἦταν τὸ ζήτημα τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων.

Ξέρομε πὼς οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς Ἐκκλησίας μας, εἶχαν τὰ διάφορα σύμβολά τους καὶ τὶς εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας.

Ἀργότερα, πλάι στὶς εἰκόνες αὐτές, ἐπροσθεσαν καὶ τὶς εἰκόνες τῶν ἁγίων γιὰ νὰ λατρεύουν τὴ μνήμη τοῦ ἁγίου, βλέποντας τὴν εἰκόνα τοῦ ἱστορημένη σὲ πανὶ ἢ ξύλο. Δυστυχῶς, ἡ λατρεία τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου μετεβλήθη σιγὰ-σιγὰ ἀπὸ τὸν ἀμόρφωτο λαὸ καὶ κλῆρο σὲ πραγματικὴ εἰδωλολατρεία. Γιατί, ἀντὶ τῆς ὑψηλῆς λατρείας στὸ πρόσωπο τοῦ εἰκονιζομένου ἁγίου, κατήντησαν νὰ λατρεύουν τὸ ξύλο καὶ τὰ διάφορα χρώματα. "Ετσι κατήντησαν εἰδωλολάτρες ἀπὸ Χριστιανοὶ γι' αὐτὸ κι ἐλέγοντο ψευδοχριστιανοὶ ἢ Εἰκονολάτρες.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ μορφωμένοι Χριστιανοὶ ἐπροσπαθοῦσαν μὲ κάθε τρόπο νὰ ὑποδείξουν τὸν σωστὸ καὶ τὸν χριστιανικὸ τρόπο τῆς εἰκονολατρείας, μ' αὐτὸ ὅμως ἐστάθηκε ἀδύνατο, γιατί οἱ εἰκονολάτρες εἶχαν φθάσει πλέον σὲ παραλήρημα φανατισμοῦ, ποὺ δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ διακρίνουν τὴν ἀλήθεια.

"Ετσι ἄρχισε σιγὰ-σιγὰ ἕνας ἀγὼν μεταξὺ τῶν πρῶτων καὶ τῶν δευτέρων, ποὺς τοὺς ὠνόμαζαν Εἰκονομάχους, ἀγὼν ποὺ ἐβάσταξε πολλὰ χρόνια.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς κι οἱ δυὸ παρατάξεις ἐτραβοῦσαν πάντα τὰ ἅκρα, γι' αὐτὸ κι ὁ ἀγὼν μεταξὺ τους ἦταν σκληρὸς καὶ τραχὺς τόσο, ποὺ ἐβάσταξε πολλὰ χρόνια καὶ παρέσυρε μαζί τους καὶ αὐτοκράτορες. "Οταν αὐτοκράτωρ ἔγινε ὁ Λέων Γ' ὁ Ἰσαυρος διέταξε τὸ κατέβασμα τῶν εἰκόνων ἀπὸ τὶς Ἐκκλησίες. Ἡ διαταγὴ αὐτὴ

ἔφερε μεγάλη ἀναστάτῳσι στοὺς εἰκονολάτρεις κι ἐδημιουργήθηκαν ἐξ αἰτίας της σοβαρὰ ἐπεισόδια.

“Ὅταν μάλιστα ὁ διόδοχος τοῦ Λέοντος Γ' ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος, ἔδωσε αὐστηρότερες διαταγές γιὰ νὰ πολεμοῦνται ὅσοι δὲν ὑπακούουν, τότε τὸ κακὸ ἐπαράγινε καὶ πολλές στάσεις ἐδημιουργήθηκαν ἀπὸ τοὺς εἰκονολάτρεις. Ἔτσι, πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐφυλακίσθησαν, ἄλλοι ἐξωρίσθησαν, ἄλλοι ἐθανατώθησαν καὶ ἄλλοι ἀπέθαναν μὲ βασανιστήρια.

Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.— Μὲ ὅλους ὅμως τοὺς διωγμοὺς τῆς εἰκονολατρείας, ἡ προσκύνησις τῶν εἰκόνων δὲν ἐσταμάτησε. Οἱ φανατισμένοι εἰκονολάτρεις τὶς ἐπροσκυνοῦσαν στὰ σπίτια τους καὶ σὲ κρυφὰ μέρη. Ἔτσι ὁ ἀγὼν ἐσυνεχίζετο μὲ τὸ ἴδιο πείσμα καὶ τὴν ἰδίαν ἔντασι. Ὅταν αὐτοκράτειρα ἔγινε ἡ Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία, γιὰ νὰ σταματήσῃ τὸ κακὸ ἐκάλεσε Οἰκουμενικὴ σύνοδο πού ἦταν ἐβδόμη στὴ σειρά καὶ ἔγινε στὴ Νίκαια, στὰ 787 μ. Χ. Ἡ σύνοδος αὐτὴ ἀπεφάσισε τὴν ἀναστήλῳσι τῶν εἰκόνων, μὲ τὴν ἐξήγησι πὼς ἔπρεπε νὰ δίδουν τιμὴ καὶ προσκύνησι στὸν εἰκονιζόμενον ἅγιο κι ὄχι στὴν ἰδίαν τὴν εἰκόνα.

Γιὰ λίγον καιρὸ τὸ κακὸ ἐσταμάτησε μὰ ὅταν πάλι ἀνέβηκαν στὸν θρόνο εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες, ὁ ἀγὼν ἐπῆρε τὴν πρώτη μορφὴ του.

Ὅταν στὸ θρόνο ἀνέβηκε ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, ἠθέλησε πιά νὰ δώσῃ τέρμα σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἐκάλεσε νέα Οἰκουμενικὴ σύνοδο, στὰ 842 μ. Χ., πού ἐπανέφερε ὁριστικῶς τὴν ἀναστήλῳσι τῶν εἰκόνων.

Τὸ γεγονὸς αὐτό, πού ἔβαλε τελεία καὶ παῦλα σ' ἓνα ἀπ' τὰ σοβαρώτερα ζητήματα πού εἶχε χωρίσει τὸν χριστιανικὸν κόσμον, ἡ Ἐκκλησία μας τὸ ἐορτάζει τὴν πρώτη Κυριακὴ τῆς Μεγά-

λης Τεσσαρακοστῆς καὶ τὴν ἡμέρα αὐτὴ τὴν ὀνομάζει Κυριακὴ τῆς Ὁρδοδοξίας. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ ψάλλουν καὶ τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιο:

«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου προσκυνοῦμεν, Ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός. Βουλήσῃ γὰρ ἠυδόκησας ἀνελθεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ ἵνα ῥύσῃ, ὅ,τι ἐπλάσας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν Σοι. Χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, παρὰ γενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον».

Ἡ ἐρμηνεία του εἶναι:

«Τὴν ἁγίαν εἰκόνα σου προσκυνοῦμεν, Ἀγαθέ, ζητώντας νὰ μᾶς συγχωρήσῃς τὰς ἁμαρτίες, Χριστέ ὁ Θεός. Ἀνέβηκες στὸ σταυρὸ μὲ τὴ θέλησί σου γιὰ νὰ σώσῃς τὰ πλάσματά σου ἀπὸ τὴν δουλείαν τοῦ ἐχθροῦ. Γι' αὐτὸ μὲ εὐχαρίστησι φωνάζομε σὲ Σένα: Τὰ πάντα ἐγέμισες μὲ χαρά, Σωτὴρα μας, ποὺ ἦλθες γιὰ νὰ σώσῃς τὸν κόσμον».

Κεφάλαιον ΣΤ'

Τὸ Σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν

1. Ὁ Πατριάρχης Φώτιος

Μ' ὅλες τις διάφορες διαταραχές ποὺ ἐπερνούσε ἡ Ἐκκλησία μας, ἕως τὸν ἑνατον αἰῶνα ἦταν ἀδιαίρετη καὶ ἀγαπημένη. Τὶς διαφορές τῆς τὶς ἔλυνε, ὅπως εἶδαμε, μὲ τὶς Οἰκουμενικὲς συνόδους κι ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ἐβασίλευε μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν. Ἦλθε ὅμως ἡ ἐποχὴ ποὺ οἱ διαφορὲς ἐστάθηκαν ἀγεφύρωτες καὶ ἔτσι ἀναγκάσθηκε νὰ χωρισθῇ σὲ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Ἐκκλησία. Ὁ χωρισμὸς αὐτὸς λέγεται Σχίσμα καὶ ὀφείλεται στὶς ἐξῆς αἰτίες:

Οἱ Παπικὲς ἀξιώσεις.— Σὲ προηγούμενα κεφάλαια, ἐμάθαμε πὼς πέντε πατριάρχες (Κωνσταντινουπόλεως, Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας καὶ Ρώμης) διοικοῦσαν τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἦταν ἰσότιμοι μεταξὺ τῶν.

Δυστυχῶς ὅμως, μετὰ τὸ 200 μ.Χ., ὁ Πατριάρχης τῆς Ρώμης ἄρχισε νὰ ἔχη ἀξιώσεις ἀπέναντι τῶν ἄλλων. Καὶ πρῶτα, ἐπῆρε τὸν τίτλο τοῦ Πάπα καὶ ὑπεστήριζε πὼς αὐτὸς ἦταν κατ' εὐθείαν διάδοχος τοῦ Πέτρου καὶ πὼς τὸ Πατρι-

αρχεῖο τῆς Ρώμης, ἔπρεπε νὰ ἔχη τὰ πρωτεῖα, γιὰτὶ ἡ Ρώμη ἦταν ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ Κράτους.

Ἔτσι, μ' αὐτὲς τὶς ἀξιώσεις ἄρχισε ν' ἀνακατεύεται στὰ πράγματα τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ νὰ θέλῃ νὰ ἔχη πάντα γνώμη σὲ ὅλα τὰ ζητήματα.

Φυσικά, οἱ ἀξιώσεις αὐτὲς τοῦ Πάπα ἦταν παράλογες καὶ οἱ ἄλλοι Πατριάρχες δὲν τὶς ἐβλεπαν μὲ καλὸ μάτι. Ἐδημιουργήθηκε λοιπὸν ἓνα ψυχικὸ χάσμα μεταξὺ τῶν Πατριαρχῶν καὶ τοῦ Πάπα, ποὺ δὲν ἄργησε νὰ καταλήξῃ στὸ Σχίσμα, ὅταν Πατριάρχης στὴν Πόλι ἐγίνε ὁ Φώτιος ἀντὶ τοῦ Ἰγνατίου.

Ὁ Φώτιος.—Ὅταν στὸ Βυζαντινὸ θρόνο ἀνέβηκε ὁ στρατηγὸς Βάρδας, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνεψιοῦ του Μιχαήλ, ποὺ ἦταν γιὸς τοῦ Θεοφίλου καὶ τῆς Θεοδώρας, ἔπαυσε τὸν Πατριάρχη Ἰγνάτιο, κι ἐχειροτόνησε Πατριάρχη τὸν Φώτιο.

Ὁ Φώτιος προήρχετο ἀπ' τοὺς λαϊκοὺς καὶ ἦταν ἐνάρετος καὶ μορφωμένος. Μέσα σὲ ἕξι ἡμέρες ἐχειροτονήθηκε σὲ ὅλα τὰ ἱερατικὰ ἀξιώματα γιὰ νὰ φθάσῃ στὸ ἀξίωμα τοῦ Πατριάρχῃ. Γιὰ νὰ ἔχη κύρος ἡ ἐκλογή του αὐτῇ, ὁ Βάρδας ἐκάλεσε σύνοδο καὶ ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογή τοῦ νέου Πατριάρχῃ. Πάπας τότε στὴ Ρώμη ἦταν ὁ Πατριάρχης Νικόλαος ποὺ, θέλοντας νὰ εὕρῃ ἀφορμὴ γιὰ ν' ἀνακατευθῇ στὰ πράγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐκάλεσε νέα σύνοδο μὲ πρωτοβουλία του, καὶ ἀκύρωσε τὶς ἀποφάσεις τῆς συνόδου τοῦ Βάρδα. Μαζὶ μ' αὐτὲς ἐθεωροῦσε ἄκυρη καὶ τὴν ἐκλογή τοῦ Φωτίου.

Ἡ ἀφορμὴ αὐτῇ ἦταν τὸ πρῶτο βῆμα ποὺ ὠδήγησε τὴν Ἐκκλησίᾳ μας στὸ Σχίσμα.

2. Τὸ Σχίσμα τῆς Ἐκκλησίας

Τὸ δεῦτερο καὶ τελευταῖο βῆμα στὸ Σχίσμα,

πού ἔγινε ἀργότερα, ἦταν ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων.

Δύο Ἑλληνες μοναχοί, τὸ 864 μ.Χ. ὁ Μεθόδιος καὶ ὁ Κύριλλος ἀνέλαβαν μὲ ἐντολὴ τοῦ Φωτίου νὰ διδάξουν τὸν Χριστιανισμὸ στοὺς Βουλγάρους. Οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ ἐργάσθηκαν εὐσυνειδήτως καὶ ἐκατάφεραν νὰ ἐκχριστιανίσουν πολλοὺς Βουλγάρους. Ἀνάμεσα στοὺς νεοφωτίστους Χριστιανοὺς ἦταν καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Βουλγαρίας Βόγορις, καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως τὸ ἐμιμήθηκαν καὶ ἄλλοι. Ἔτσι ἐδημιουργήθηκε στὴ Βουλγαρία νέα Χριστιανικὴ Ἐκκλησία πού ὠργανώθηκε ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ Βόγορις ὅμως, νομίζοντας πὼς ἤμποροῦσε νὰ ὑποταχθῇ ὀριστικῶς ἀπὸ τὸν Βυζαντινὸν αὐτοκράτορα, ἐφοβήθηκε κι ἔστειλε κι ἐκάλεσε ἱεραποστόλους ἀπὸ τὴ Ρώμη.

Ὁ Πάπας ἐδέχθηκε τὴν πρόσκλησι κι ἔστειλε ἱεραποστόλους, πού μὲ κάθε τρόπο ἐπροσπαθοῦσαν ν' ἀντικαταστήσουν τοὺς ἱεραποστόλους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀκόμη ἐδίδασκαν πράγματα ἀντίθετα μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, λέγοντας πὼς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα «ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ», καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ὁ Φώτιος, βλέποντας ὅλες αὐτὲς τὶς αὐθαιρέσιες τοῦ Πάπα καὶ τὴ διαστρέβλωσι τῆς ἀληθινῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, ἐκάλεσε ἀμέσως οἰκουμενικὴ σύνοδο πού ἔγινε τὸ καλοκαίρι τοῦ 867 μ.Χ. στὴν Πόλι. Στὴ σύνοδο αὐτὴ ἐσυζητήθηκαν ὅλα ὅσα ὁ Πάπας ἔπραξεν εἰς βάρος τῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἀποβολὴ τοῦ ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς ἀληθινῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Μὲ ἄλλα λόγια δηλαδὴ ἀφώρισε τὸν Πάπα καὶ τὸν καθαίρεσε κι ἔτσι ἐχωρίσθη ἡ Ἐκκλησία σὲ δύο μέρη: Στὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, πού λέγεται Ὁρθό-

δοξος καὶ στὴ Δυτικὴ Ἐκκλησίᾳ, ποὺ λέγεται Καθολικὴ.

3. Ὁ ἐκχριστιανισμός τῶν Ρώσων

Πολλές ἀπόπειρες ἔγιναν μετὰ τὸ Σχίσμα γιὰ τὴν ἔνωσι τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ὅλες ὅμως ἐναυάγησαν. Οἱ λόγοι ἦταν πολιτικοὶ καὶ θρησκευτικοί, γιατί ὅλοι ἐφοβήθηκαν τὴν ὑποδούλωσι στὴ Ρώμῃ. Ἐπειτα οἱ διάφοροι Πάπες τῆς Ρώμης ποτὲ δὲν ἐσκέφθησαν τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας κι ἐξακολούθησαν κι ἀργότερα τὶς διαφορὲς αὐθαιρεσίες τους, ποὺ εἶχαν σκοπὸ νὰ μεγαλώσουν τὶς ἀτομικὲς τους φιλοδοξίες. Ἐτσι ὁ Πάπας ἀργότερα ἔγινε «ἀλάθητος» καὶ ἤμποροῦσε νὰ δίνη «συγχωροχάρτια» ἀντὶ ἀμοιβῆς στοὺς Χριστιανοὺς τῆς Δύσεως.

Ὁ Μεθόδιος ὅμως καὶ ὁ Κύριλλος ἐξηκολούθησαν νὰ διδάσκουν τὸν Χριστιανισμό στὴ Βαλκανικὴ χερσόνησο. Ἐδίδαξαν τὸν Χριστιανισμό σὲ ὅλους τοὺς Σλαῦους (Σέρβους, Κροᾶτες, Δαλματοὺς, Μοραβοὺς καὶ ἄλλους) γι' αὐτὸ καὶ ὠνομάσθηκαν Ἀπόστολοι τῶν Σλαύων.

Μετέφρασαν τὸ Εὐαγγέλιον στὴ Σλαβικὴ κι ἔτσι ἠμπόρεσαν κι ἦρθαν σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὸ Σλαβικὸ στοιχεῖο. Τὸν ἴδιο καιρὸ ἐκχριστιανίσθησαν καὶ οἱ Ρῶσοι.

Πρῶτὴ Χριστιανὴ εἶχε γίνῃ ἡ μεγάλη δούκισσα Ὁλγα, ποὺ εἶχε βαπτισθῇ κρυφὰ στὴν Κωνσταντινούπολι. Ἀργότερα τὸ παράδειγμά της τὸ ἀκολούθησε ὁ ἀνεψιὸς της Βλαδίμηρος, ποὺ ἐπῆρε γυναῖκα τοῦ τὴν πριγκήπισσα τοῦ Βυζαντίου Ἀννα.

Τὸ παράδειγμα τῶν δύο αὐτῶν Ρώσων τὸ ἐμμήθηκαν καὶ ἄλλοι, ὥστε στὰ 988, ὅταν δηλαδὴ ἦταν τσάρος ὁ Βλαδίμηρος, νὰ ἔχουν γίνῃ Χριστιανοὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ Ρῶσοι.

4. Ἡ Δυτική Ἐκκλησία καὶ ἡ Μεταρρύθμισις

α) Ἐκπεσμός τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. — Ἡ Δυτική Ἐκκλησία, μετὰ τὸ Σχίσμα, μὴ εὐρίσκοντας πιά κανένα ἐμπόδιο στὶς ἀξιώσεις της καὶ στὶς διαφορὰς καινοτομίες, ἐπῆρε τὸν κατήφορο τόσο, πὺ ἐφτάσε νὰ ξεφύγῃ πολὺ ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή καὶ τὴν Ἱερὰ Παράδοσι. Ἐτοί ἀλλοίωσε κατὰ πολὺ τὸν τύπο καὶ τὴν οὐσία τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ Καθολικοὶ μόνο κατὰ τὸ ὄνομα πλέον ἐλέγοντο Χριστιανοὶ κι ὄχι στὶς πράξεις.

Ὁ κλῆρος εἶχε δημιουργήσει ἓνα εἰδικὸ δικαστήριον, τὴν Ἱερὰ ἐξέτασι, πὺ τὰ βασιανιστήρια καὶ τὰ ἐγκλήματα τῆς συγχωροῦσε ἡ Ἐκκλησία τοῦ Πάπα, μὲ τὴν πρόφασιν πὺς, ὁ «Σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα».

Καὶ ἡ ζωὴ τῶν Παπῶν ἐπῆρε κι αὐτὴ τὸν κατήφορον κι ἐφθασε στὸ κατώτατον σημεῖον ἠθικοῦ ἐκπεσμοῦ καὶ παραλυσίας. Στὸν Παπικὸ θρόνον ἀνέβηκαν ἄνθρωποι διεφθαρμένοι ψυχικὰ καὶ σωματικὰ, ὅπως οἱ Βοργίαι καὶ ἄλλοι.

Γιὰ νὰ ἡμποροῦν, ν' ἀνταποκρίνωνται στὰ τεράστια ἐξοδα τῆς ζωῆς αὐτῆς, οἱ διάφοροι Πάπες ἄρχισαν νὰ πωλοῦν συγχωροχάρτια. Ὅποιοσδήποτε ἁμαρτωλὸς Χριστιανὸς ἡμποροῦσε νὰ ἀποκτήσῃ ἓνα τέτοιο χαρτί, ἀρκεῖ μονάχα νὰ ἐπλήρωνε ἓνα χρηματικὸ ποσὸν στοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Πάπα.

β) Ὁ Λούθηρος. — Τὸ κακὸ αὐτὸ τοῦ ἠθικοῦ ἐκπεσμοῦ ἐπαράγινε στὸ 1600, ὅταν Πάπας στὴ Ρώμῃ ἦταν ὁ Λέων Ι'. Ὁ Λέων ὁ δέκατος ἐξάπेलυσε στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος ἀντιπροσώπους τοῦ γιὰ νὰ πωλήσουν συγχωροχάρτια καὶ νὰ εἰσπράξουν χρήματα γιὰ τὰ Παπικὰ ταμεῖα.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοὺς, ὁ Τζέτζελος, ἐφθασε στὴ Βυτεμβέργη, ὅπου ἐζοῦσε

ὁ Λούθηρος, πού εἶχε σπουδάσει Θεολογία καὶ Φιλοσοφία.

Ὁ Λούθηρος εἶχε χειροτονηθῇ ἱερεὺς στὰ 1507 κι εἶχε διορισθῇ τὴν ἄλλη χρονιά καθηγητῆς τῆς Θεολογίας στὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιο. Μελετώντας βαθειὰ τὴν Ἀγία Γραφή, εἶδε τὶς μεγάλες διαφορὲς πού ἐχώριζαν τὸν Καθολικισμό ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ τὴ ζωὴ τῶν κληρικῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Εὐρίσκοντας λοιπὸν ἀφορμὴ ἀπ' τὸν Τζέτζελο, ὁ Λούθηρος ἐκάθισε κι ἔγραψε σ' ἓνα χαρτί 95 ἄρθρα, πού μέσα σ' αὐτὰ ἐκαυτηρίαζε τὴ ζωὴ τῶν Παπῶν καὶ τοῦ Καθολικοῦ κλήρου, κι ἔλεγε τὶς ἀπόψεις του, τί πρέπει δηλαδή νὰ γίνη, γιὰ νὰ ἐξυγιανθῇ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία.

Τὸ χαρτί αὐτό, πού ἦταν τὸ «Κατηγορῶ» του, τὸ ἐκόλλησε τὸ πρωὶ τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1517, ἐμπρὸς στὴν πόρτα τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Βυτεμβέργης νὰ τὸ διαβάσουν ὅλοι.

Ὁ Πάπας, ὅταν ἔμαθε τὴν πρᾶξι αὐτὴ τοῦ Λουθήρου, κι ὅταν ἔμαθε μάλιστα πὼς ὁ Λούθηρος ἀπέκτησε καὶ ὀπαδούς, τοῦ ἔστειλε μιὰ βούλα (παπικὸ ἔγγραφο) μὲ τὸ ὁποῖο τὸν διέταξε νὰ ἀρνηθῇ πρῶτα τὰ ὅσα ἐδίδαξε καὶ νὰ πάη, μέσα σὲ ἐξήντα ἡμέρες, στὴ Ρώμη, γιὰ ν' ἀπολογηθῇ ἐμπρὸς του.

Ὁ Λούθηρος, χωρὶς καθόλου νὰ ταραχθῇ, καὶ γιὰ νὰ δείξῃ πὼς ὁ Πάπας δὲν ἦταν παντοδύναμος, ὅπως τὸν ἐθεωροῦσε ὁ κόσμος, ἐπῆρε τὴν παπικὴ βούλα καὶ ἐμπρὸς σὲ πολὺν κόσμο τὴν ἔκαψε, στὴ μέση τῆς πλατείας τῆς Βυτεμβέργης.

Τότε ὁ Πάπας ἀφώρισε τὸν Λούθηρο, καὶ τὰ θρησκευτικὰ συνέδρια, πού ἔγιναν στὸ Βόρμς (1521) καὶ στὸ Σπάϊρ (1529), σκοπὸ εἶχαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἐξάπλωσι τῆς Λουθηριανῆς διδασκαλίας. Ὁ Λούθηρος καὶ οἱ ὀπαδοί του διεμαρτυρήθηκαν, γιὰ τὴν ἀντιθέσιν αὐτὰ ἐδέσμευαν

τὴν ἐλευθερίᾳ τῆς σκέψεώς των. Γι' αὐτὸ ὀνομάσθησαν **Διαμαρτυρόμενοι** ἢ **Προτεστάντες** πού σημαίνει, λατινικά, τὸ ἴδιο.

Οἱ Προτεστάντες ἢ Διαμαρτυρόμενοι κατεδιώχθησαν σκληρὰ ἀπὸ τοὺς Καθολικοὺς πού τοὺς καθοδηγοῦσαν οἱ διάφοροι Πάπες.

Σ' ἓνα μῆνα, στὴ Γαλλία ἐσφάγησαν 60 χιλιάδες Διαμαρτυρόμενοι. Ἡ σφαγὴ αὐτὴ ἔμεινε ἱστορικὴ μὲ τὸ ὄνομα «**Νύξ τοῦ Ἁγίου Βαρδολομαίου**», γιατί ἡ σφαγὴ ἄρχισε ἀπὸ τὴ νύκτα ἐκείνη κι ἐκράτησε ἓνα μῆνα. Μονάχα μὲ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάστασι ἐσταμάτησε ἡ καταδίωξις τῶν Διαμαρτυρομένων.

γ) **Καλβινισμός, Θρησκευτικὴ Μεταρρύθμισι.** Τὸν ἴδιο χρόνον πού ὁ Λούθηρος ἐδίδασκε στὴ Γερμανία τίς ιδέες του γύρω ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ πράγματα, στὴν Ἑλβετία ἐδίδασκαν ὁ **Σβίγγλιος** καὶ ὁ **Ἰωάννης Καλβίνος** τὰ ἴδια σχεδὸν πράγματα, χωρὶς νὰ ἔχουν καμμιά σχέσι ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Σβίγγλιος ἐσκοτώθηκε σὲ κάποια συμπλοκή, τὸ ἔργο τὸ ἐξακολούθησε μονάχος ὁ Καλβίνος, γι' αὐτὸ κι οἱ ἀλλαγές πού προέκυψαν στὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλβετίας ὠνομάσθησαν **Καλβινισμός**. Ὁ Καλβινισμός ἐξαπλώθηκε σὲ λίγον καιρὸ καὶ στὴν Ἀγγλίᾳ¹⁾.

Ἔτσι ὁ Λούθηρος καὶ ὁ Καλβίνος μὲ τὴ διδασκαλίᾳ τους ἔφεραν διάφορες ἀλλαγές στὴ Δυτικὴ Ἐκκλησίᾳ. Οἱ ἀλλαγές αὐτές ὀνομάζονται **Θρησκευτικὴ Μεταρρύθμισι** καὶ ὠφέλησαν πολὺ τὸν Δυτικὸ κόσμον.

¹⁾ Οἱ Ἀγγλοὶ διατηροῦν τοὺς ἐπισκόπους των, ἐνῶ οἱ Προτεστάντες καὶ οἱ Καλβινιστὲς δὲν ἔχουν ἐπισκόπους.

Κεφάλαιον Ζ'.

Ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία

1. Ἡ Ἐκκλησία μας στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας

Ὁ Πατριάρχης. — Μετὰ τὴν ἄλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1453, ὅλοι ἐπίστευσαν πὼς θὰ σβύσῃ ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ Χριστιανωσύνη. Αὐτὸ ὅμως δὲν συνέβηκε, γιατί, ὁ Μωάμεθ Β' ὁ κατακτητὴς, γιὰ πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς λόγους δὲν ἠθέλησε νὰ καταργήσῃ τὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. Ἐκμεταλλεύθηκε μάλιστα τὴ θρησκευτικὴ διαίρεση κι' ἐφρόντισε νὰ διορίσῃ Πατριάρχην ἄνθρωπο δικό του, πὺ νὰ εἶναι κατὰ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ νὰ θέλῃ τὸ Σχίσμα.

Τέτοιος στὰ πρῶτα χρόνια τῆς σκλαβιάς, ἦταν ὁ Γεώργιος Σχολάριος, ἄνθρωπος μορφωμένος καὶ μὲ μεγάλη ἐπίδρασι στὶς χριστιανικὲς μάζες. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σχολάριος ἦταν καὶ ἐναντίον τῆς Ἐνώσεως, ὁ Μωάμεθ τὸν ἐχειροτόνησε Πατριάρχην κι' ἔδειξε σ' αὐτὸν κάθε εὐνοιά του.

Ἡ χειροτονία του ἐγίνε στὴν Ἐκκλησία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τὸ ἱερατικὸ του ὄνομα ἦταν Γεννάδιος Β'. Μετὰ τὴν χειροτονία, ὁ Σουλτάνος ἐκάλεσε τὸν Πατριάρχην στὸ παλάτι του καὶ ὅταν ἔφυγε, ἐκατέβηκε ὁ ἴδιος ὁ Μωάμεθ νὰ τὸν ξεπροβοδίσῃ. Τοῦ ἐτοίμασε ὀλόλευκο

ἄλογο καὶ τοῦ ἐχάρισε καὶ μιὰ χρυσῇ ἐπισκοπικῇ ράβδῳ.

Τὰ προνόμια. — Ὑστερα ἀπὸ λίγον καιρό, ὁ Σουλτάνος ἔδωκε στὸν Πατριάρχη διάφορα προνόμια, ποὺ τὸν ἔκαναν ἀνώτατο ἀρχηγὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους. Τὰ σπουδαιότερα προνόμια εἶναι τὰ ἑξῆς :

Ὁ Πατριάρχης ἀνέλαβε νὰ διοικῇ ὅλες τὶς Ἐκκλησίες καὶ τὰ μοναστήρια καὶ νὰ διορίζῃ καὶ νὰ παύῃ ἐπισκόπους καὶ ἀρχιεπισκόπους.

Ἦταν ἀνώτατος δικαστὴς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ἤμποροῦσε νὰ λύνῃ ὅλες τὶς πολιτικὲς διαφορὲς του.

Εἶχε τὸ δικαίωμα ἡ Ἐκκλησία νὰ διατηρήσῃ ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ κτίσῃ καινούργια.

Ὁ Κλῆρος ἀνελάμβανε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ, ἀνακτοῦσε φορολογικὴ ἐλευθερία καὶ πολλὰ ἄλλα.

Πολλὲς φορές ὅμως, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Μωάμεθ, οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐσεβάζθησαν τὰ προνόμια αὐτὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ τὰ κατεπάτησαν παρὰ τὶς διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου. Πολλὲς Ἐκκλησίες μετεβλήθησαν σὲ τζαμιά καὶ πολλοὶ Σουλτάνοι ἔπαυσαν καὶ διώριζαν τὸν Πατριάρχη. Ἀργότερα μάλιστα ἔβαλαν βαρεῖς φόρους στοὺς Χριστιανούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ὁ κεφαλικὸς φόρος ἢ χαράτσι. Χειρότερο ἀπ' ὅλα ὅμως ἦταν τὸ παιδομάζωμα, ποὺ γινόταν ἀπὸ χριστιανόπαιδα καὶ μὲ τὰ ὁποῖα ἔκαναν οἱ Τοῦρκοι τὰ Τάγματα τῶν φοβερῶν Γενιτσάρων.

Παρ' ὅλες ὅμως τὶς ταπεινώσεις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἔχασαν τὴν πίστιν τοὺς στὸ Θεό τοὺς. Τὰ βάσανα αὐτὰ τοὺς ἐδυνάμωναν θρησκευτικῶς περισσότερο, καὶ τοὺς ἐφανάτιζαν σὲ μεγάλο σημεῖο.

2. Τὰ μοναστήρια στὰ χρόνια τῆς δουλείας

Στὰ προνόμια ποὺ ἔδωσε ὁ Σουλτάνος στὸν Πατριάρχη ἦταν καὶ ἡ διατήρησις τῆς Παιδείας. Τὴν ἐποπτεία θὰ τὴν ἀσκοῦσε ὁ Κλῆρος.

Δυστυχῶς ὅμως, ἀφοῦ δὲν ἐσεβάσθηκαν τοὺς ναοὺς, ἔτσι δὲν ἐσεβάσθηκαν καὶ τὰ σχολεῖα. Ἐκλείσαν λοιπὸν τὰ σχολεῖα παντοῦ, γιὰ νὰ μείνῃ ὁ λαὸς ἀμόρφωτος.

Τὰ Ἑλληνόπουλα ὅμως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ποὺ ἐδιψοῦσαν γιὰ μόρφωσι, δὲν ἔμειναν μὲ σταυρωμένα χέρια. Νύκτα, καὶ μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, ἔτρεχαν μὲ χίλια - δυὸ καρδιοκτύπια στὰ κοντινὰ μοναστήρια. Ἐκεῖ τοὺς ἐπερίμενε κρυφὰ ἓνας καλόγηρος, γιὰ νὰ τοὺς διδάξῃ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, κάτω ἀπ' τὸ τρεμάμενο φῶς τοῦ καντηλιοῦ, μέσα στὰ ἱερὰ βιβλία μὲ τὰ μεγάλα κόκκινα γράμματα καὶ τὶς σταλαματιές τῶν κεριῶν.

Ἀκόμα, οἱ καλόγηροι, ἐδίδασκαν στὰ παιδιά τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Πατρίδα τους, τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν ἐλευθερία τους, κι ἐκρατοῦσαν ἔτσι ἄσβεστη τὴ φωτιά τοῦ πόθου γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ σχολεῖα αὐτὰ ὠνομάσθησαν Κρυφὰ Σχολεῖα καὶ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὸ ἀπεθανάτισεν ὁ ἐθνικός μας ζωγράφος Γεώργιος Γκύζης.

Σ' αὐτὰ τὰ κρυφὰ σχολεῖα τῶν μοναστηριῶν διετηρήθη ἡ φλόγα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Χριστιανωσύνης, καὶ σ' αὐτὰ τὰ σχολεῖα προετοιμάσθηκε ἡ ἐλευθερία τοῦ Γένους.

Ἀργότερα, στὰ 1800, οἱ Τούρκοι ἐπέτρεψαν στοὺς Ἕλληνες νὰ δημιουργήσουν σχολεῖα σὲ διάφορες κοινότητες, ὅλοι ὅμως οἱ Διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ποὺ ἐδίδαξαν στὰ σχολεῖα αὐτά, εἶχαν μάθει τὰ πρῶτα τους γράμματα στὰ μοναστήρια.

3. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τὸ νέο Ἑλληνικὸ κράτος ἀπεφάσισε νὰ ρυθμίσῃ καὶ τὸ ζήτημα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ καὶ τῆς διοικήσεώς της. Ἐπειδὴ, λοιπόν, δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἔλθῃ σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κων)πόλεως, ποὺ ἦταν πολιτικῶς ὑποδουλωμένο στοὺς Τούρκους, ἀπεφάσισε ν' ἀποκτήσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία διοικητικὴ ἀνεξαρτησίαν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ φύγῃ ἐντελῶς ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Γιὰ τὸ σκοπὸ λοιπὸν αὐτόν, ἐμαζεύθησαν ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος στὸ Ναύπλιο, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1833 κι ἐκήρυξαν τὴν «Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δογματικῶς μὲν ἐνωμένη μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ μὲ καθε ἄλλη Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, διοικητικῶς ὅμως αὐτοκέφαλον».

Γιὰ τὴ διοίκησι λοιπὸν τῆς αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐκαταρτίσθηκε ἡ «Ἱερὰ Σύνοδος», ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἕξι ἐπίσκοποι καὶ μετεῖχε σ' αὐτὴ καὶ ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος, ποὺ ἦταν ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κράτους. Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἶναι πάντοτε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ποὺ λέγεται Μακαριώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ ἑξαρχος πάσης Ἑλλάδος. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος διακρίνεται τώρα: α') σὲ Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ β') σὲ διαρκῆ Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ πρώτη σύνοδος γίνεται κάθε χρόνο, μὲ ἀντιπροσώπους ὅλους τοὺς Μητροπολίτες τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ δευτέρα, ἀποτελεῖται στὰ χρόνια μας ἀπὸ 15 Μητροπολίτες, ποὺ ἐκλέγονται ἀπὸ τὴν πρώτην.

Καὶ στὶς δυὸ αὐτὲς συνόδους προεδρεύει, ὅπως εἶπαμε, ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ μετέχει χωρὶς ψῆφο καὶ ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος, ὁ ὁποῖος τῶρα ὀνομάζεται Βασιλικὸς Ἐπίτροπος, καὶ ἔχει συμβουλευτικὴ γνώμη.

Τὸ Πατριαρχεῖο ἀργότερα, στὰ 1852, μὲ τὸν Συνοδικὸ Τόμο, δηλαδή, τὴν διαταγὴ τοῦ Πατριαρχείου, ἀνεγνώρισε καὶ ἄλλα μικροζητήματα, καὶ ὥρισε, ὅπως τὸ ἅγιο μύρο παραλαμβάνεται ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο.

Ἄλλες αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες.—Ὅπως ἔκανε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἔτσι ἔκαναν καὶ ἄλλες Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες. Θεωροῦνται λοιπὸν Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας κλπ.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας εἶναι κι αὐτὴ αὐτοκέφαλος. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ 1870, ὅποτε ἠθέλησε νὰ ἔχῃ ἐπισκόπους Βουλγάρους, ἀκόμα καὶ στὴν Ἑλλάδα, τὸ Πατριαρχεῖο τὴν ἐκήρυξε σχισματική. Ἀπὸ τότε, τὴν Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας τὴν διοικοῦσε Ἐξάρχος ποὺ εἶχε τὴν ἔδρα τοῦ στὴν Κωνσταντινούπολι. Τὸ 1946 ὅμως, οἱ Βούλγαροι ἀνεγνώρισαν τὸ δικαίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἔτσι ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἔπαυσε νὰ θεωρῆται σχισματική.

4. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα

Τὰ ἄλλα τρία Πατριαρχεῖα,—Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας,—ἔζησαν μιὰ πολύχρονη θρησκευτικὴ ζωὴ ἀξιόλογη. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ἔχασαν κι αὐτὰ τὴν αἵγλη τους ἀπὸ τοὺς διαφόρους λαοὺς ποὺ ἐπέρασαν ὡς κατακτητὲς ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Ἔτσι, οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ ποὺ ἔμειναν στὰ μέρη αὐτά, ἄλλοι ἀναγκάσθηκαν νὰ γίνουν Μωαμεθανοί, κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν Ἀράβων κι

ἄλλοι νὰ γίνουν αἰρετικοὶ (Καθολικοὶ ἢ Διαμαρτυρόμενοι) ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Σταυροφοριῶν ποὺ οἱ Φράγκοι κατέλαβον τὰ μέρη ἐκεῖνα.

α) Τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας. — Τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας ἦταν τὸ ὀρμητήριον τοῦ Χριστιανισμοῦ γιὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας.

Ἡ δικαιοδοσία του σήμερα, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ εἶπαμε, περιορίζεται στὴ Βηρυττό, Δαμασκό, Χαλέπι καὶ Ἀδανα.

Ἡ διοίκησί του γίνεται ἀπὸ τὸν Πατριάρχην του καὶ δυὸ ἐπισκόπους βοηθοὺς του. Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν πιστῶν φθάνει τὶς 300.000 ποὺ ὁμιλοῦν τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν.

β) Τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας. — Καὶ τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας ἔχασε τὸ μεγαλεῖο του καὶ τὴν ἀκμὴ του, ἐξ αἰτίας τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Τούρκων. Οἱ πιστοὶ εἶναι λίγοι σήμερα καὶ οἱ ἐπίσκοποι του κατέχουν μόνον ὀνομαστικὰς θέσεις. Ἡ διοίκησίς του γίνεται ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ποὺ προσφωνεῖται Πάπας καὶ τρισκαιδέκατος ἀπόστολος, καὶ ἀπὸ μιὰ σύνοδο ὀκτῶ ἐπισκόπων.

γ) Τὸ Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων. — Τὸ πιὸ ἀρχαιότερον ἀπ' ὅλα τὰ Πατριαρχεῖα εἶναι τὸ Πατριαρχεῖο τῶν Ἱεροσολύμων, ποὺ ἰδρύθηκε στὰ ἅγια μέρη, ὅπου ἔζησεν ὁ θεάνθρωπος. Ὑπέφερε τὰ πάνδεινα ἀπὸ διάφορες ἐπιρροὰς τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ρευμάτων (Καθολικισμός, Μωαμεθανισμός κλπ.) κι ἐπάλαιψε γιὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἐπιβίωσῃ. Ἡ ἐπιρροή τοῦ Πατριαρχείου αὐτοῦ ξαπλώνεται σ' ὅλη τὴν Παλαιστίνη. Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων φέρει τὸν τίτλον τοῦ «Πατριάρχης τῆς Συρίας, Ἀραβίας, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἀγίας Σιών» καὶ μαζὶ μὲ ἀρχιερεῖς καὶ ἀρχιμανδρίτες ἀποτελεῖ τὴν σύνοδον ποὺ διοικεῖ τὸ Πατριαρχεῖον.

Καὶ τὰ τέσσαρα Πατριαρχεῖα εὐρίσκονται σὲ

στενή σχέσι μεταξύ τους καὶ εἶναι ἐνωμένα μετὰ τὴν εὐλογία καὶ τὴν ἀγάπη τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Ἄλλες Χριστιανικὲς Ἐκκλησίαις.—Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ ἄλλες Ἐκκλησίαις ποὺ ἔχουν ἀποσχισθῇ δογματικῶς ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο Ἀνατολικὴ Ἐκκλησίᾳ. Οἱ διάφοροι αἵρετικοί, φεύγοντας τὶς καταδιώξεις τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν, ποὺ εἶδαμε σὲ προηγούμενα κεφάλαια, κατέφευγαν στὰ διάφορα μέρη τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἄπλωναν τὶς ιδέες τους.

Ἔτσι ὑπάρχουν οἱ Ἐκκλησίαις τῶν Νεστοριανῶν, Ἀρμενίων, Κοπτῶν, Ἰακωβιτῶν, Ἀβησσυνῶν καὶ Μαρωνιτῶν.

ΤΕΛΟΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

<i>Εἰσαγωγικὸ μάθημα. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία</i>	Σελ. 3
Κεφάλαιον Α'. — <i>Πῶς ἰδρύθηκε ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία</i>	
1. Ἡ Πεντηκοστὴ καὶ ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος	» 4
2. Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν	» 6
3. Οἱ Διάκονοι	» 7
4. Ὁ πρωτομάρτυρ Στέφανος	» 8
5. Ὁ Φίλιππος	» 9
Κεφάλαιον Β'. — <i>Ἡ ἐξάπλωσις τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας</i>	
1. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος	» 10
2. Ὁ Παῦλος ἀρχίζει τὸ κήρυγμα	» 13
3. Πρώτη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου	» 14
4. Δεύτερη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου	» 15
5. Τρίτη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου	» 19
6. Τετάρτη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου	» 20
7. Ὁ ἀπόστολος Πέτρος	» 21
8. Ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας	» 23
9. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς	» 24
10. Οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι	» 25
Κεφάλαιον Γ'. — <i>Ἡ ἐξάπλωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ</i>	
1. Διοίκησι τῶν ἐκκλησιῶν	» 27
2. Διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν	» 28
3. Μάρτυρες τῆς νέας θρησκείας	» 31
4. Προστάτες τοῦ Χριστιανισμοῦ	» 35
α') Ὁ Μέγας Κων/νος προστατεύει τοὺς Χριστιανούς	» 35
β') Ἡ ἀγία Ἑλένη	» 37
Κεφάλαιον Δ'. — <i>Ἡ ζωὴ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας</i>	
1. Αἱρέσεις καὶ οἰκουμενικὲς σύνοδοι	» 88
2. Πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας	» 40
α') Μέγας Ἀθανάσιος	» 41
β') Μέγας Βασίλειος	» 43
γ') Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς	» 45
δ') Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος	» 47
3. Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης	» 50
4. Θεοδόσιος Α' καταδικάζει τοὺς Ἑθνικοὺς	» 51
5. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ τὸ κτίσιμον τῆς ἀγίας Σοφίας	» 53
6. Ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ ἀκάθιστος ὕμνος	» 55
Κεφάλαιον Ε'. — <i>Ἀσκητὲς καὶ μοναχικὸς βίος</i>	
1. Πρώτοι ἀσκητὲς	» 59
2. Ἅγιος Ἀντώνιος	» 60
3. Μοναχικὸς βίος	» 61
4. Εἰκονομάχοι καὶ ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας	» 62
Κεφάλαιον ΣΤ'. — <i>Τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν</i>	
1. Ὁ Πατριάρχης Φώτιος	» 66
2. Τὸ σχίσμα τῆς Ἐκκλησίας	» 67
3. Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων	» 68
4. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ μεταρρύθμισις	» 70
Κεφάλαιον Ζ'. — <i>Ἡ ἀνατολικὴ ὁρθόδοξος Ἐκκλησία</i>	
1. Ἡ Ἐκκλησία μας στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας	» 73
2. Τὰ μοναστήρια στὰ χρόνια τῆς δουλείας	» 75
3. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους	» 76
4. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα	» 77

·DS·s καθεστροφον αρειθ

Καθιδία.

1951.

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΛΙΚΙΩΤΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑ

Τὰ πιδ ώραία και έκλεκτα βιβλία για όλες τις ηλικίες και για όλες τις προτιμήσεις σε τρεις μεγάλες Σειρές.

ΣΕΙΡΑ ΠΡΩΤΗ:

"ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΝΑΣ,"

ΣΕΙΡΑ Α'

1. Τὰ Δυὸ 'Αδερφάκια
2. Ἡ Κοκκινόσκουφίτσα
3. Τὰ Πρῶτα μου Παραμύθια
4. Ἡ Μυρτώ και τὸ 'Αρκουδάκι της
5. Τὰ Πρῶτα μου Ποιήματα
6. Τὰ Πρῶτα μου Τραγούδια

ΣΕΙΡΑ Β'

1. Μαθαίνω Γράμματα
2. Μύθοι Αἰσώπου
3. Τὸ Χελιδονόφαρο
4. Ὁ Παπουτσιώμενος Γάτος
5. Ἡ Κακομαθημένη 'Αρκουδίτσα

ΣΕΙΡΑ ΔΕΥΤΕΡΗ:

"ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ,"

1. Ἡ Ρηνούλα μας	19. Βασιλόπουλο και Ζητιανόπουλο
2. Ἀπομνημονεύματα Τετραπέρατου	20. Ἡ Ὥρα τοῦ Παιδιοῦ
3. Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος	21. Ὁ Ἰππότης Ἀρταγιάν
4. Ὁ Ρομπέν τῶν Δασῶν	22. Ἱστορίες ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο
5. Ἀγιοβασιλιάτικο Παραμύθι	23. Ὁ Αἰχμάλωτος τοῦ «Κόβεναντ»
6. Μπάμπι, Ὁ Πρίγκιπας τοῦ Δάσους	24. Μπέν - Χοῦρ
7. Οἱ Περιπέτειες ἐνὸς Ἰππότη	25. Οἰκογένεια Ροβινσώων
8. Ἡ Ζαχαρούλα στὴν Ἀθήνα	26. Ἐλάτε νὰ Παῖξουμε
9. Τὸ Μαγικὸ Βιβλίο	27. Ἡ Μικρὴ Πριγκίπισσα
10. Στοῦ Παπποῦ τὰ Γόνατα	28. Μότσαρτ. Τὰ παιδικὰ του χρόνια
11. Ταξίδι και Ἐξερευνήσεις	29. Οἱ Περιπέτειες τοῦ Τηλεμάχου
12. Οἱ Περιπέτειες ἐνὸς Θαλασσινοῦ	30. Τὰ Θαλασσοπαῖδα
13. Ὁ Κυρ. Ἀνεμος κι ἡ Κυρὰ Βροχὴ	31. Ὁ Ταρταρίνος τῆς Ταρτασκόνης
14. Ὁ Ἰβανὸς	32. Ἡ Πράσινη Κορβέτα
15. Ὁ Φάρος τῆς Ἀκρῆς τοῦ Κόσμου	33. Ἀδελφοὶ Κιπ
16. Ὁ Συρκοῦρ και οἱ Κουρσάροι του	34. Δόμβεῦ και Υἱὸς
17. Παιδικὴ Ἀνθολογία	35. Περιπέτεια Ἀποστολῆς Μπαρσάκ
18. Ὁ Γαργαντούας	

ΣΕΙΡΑ ΤΡΙΤΗ:

"ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ,"

1. Περιπέτειες τοῦ Σίνγκλετον	7. Γκορξίλν, Ὁ Ἀρχοντας τοῦ Λόγγον
2. Τὸ Νησί τῶν Κοραλλίων	8. Ἡ Χρυσὴ Παγίδα
3. Χαμένοι στὴ Ζούγκλα	9. Ὁ Κόμης Μοντεχρίστος
4. Στὶς 4 Ἀκρῆς τοῦ Κόσμου	10. Μετὰ εἰκοσι ἔτη
5. Τὸ Μυστικὸ τοῦ Κουρσάρου	11. Εὐγενία Γκρανιέ
6. Οἱ Τρεῖς Σωματοφύλακες	12. Κυνηγώντας ἀρκοῦδες

"Όλα τὰ βιβλία, μὲ πλούσια και ώραϊότατη εἰκονογράφηση, μὲ πολύχρωμα ἐξώφυλλα και καλύμματα, και μὲ στερεὴ και καλαίσθητη βιβλιοδέτηση.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ:

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ-ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ Ο **"ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ,"** ΣΤΑΔΙΟΥ 41
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ **ΔΛΙΚΙΩΤΗ** ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6

ΕΚΤΥΠ. "Β. ΠΑΠΑΚΡΙΣ/ΝΒΟΥ.